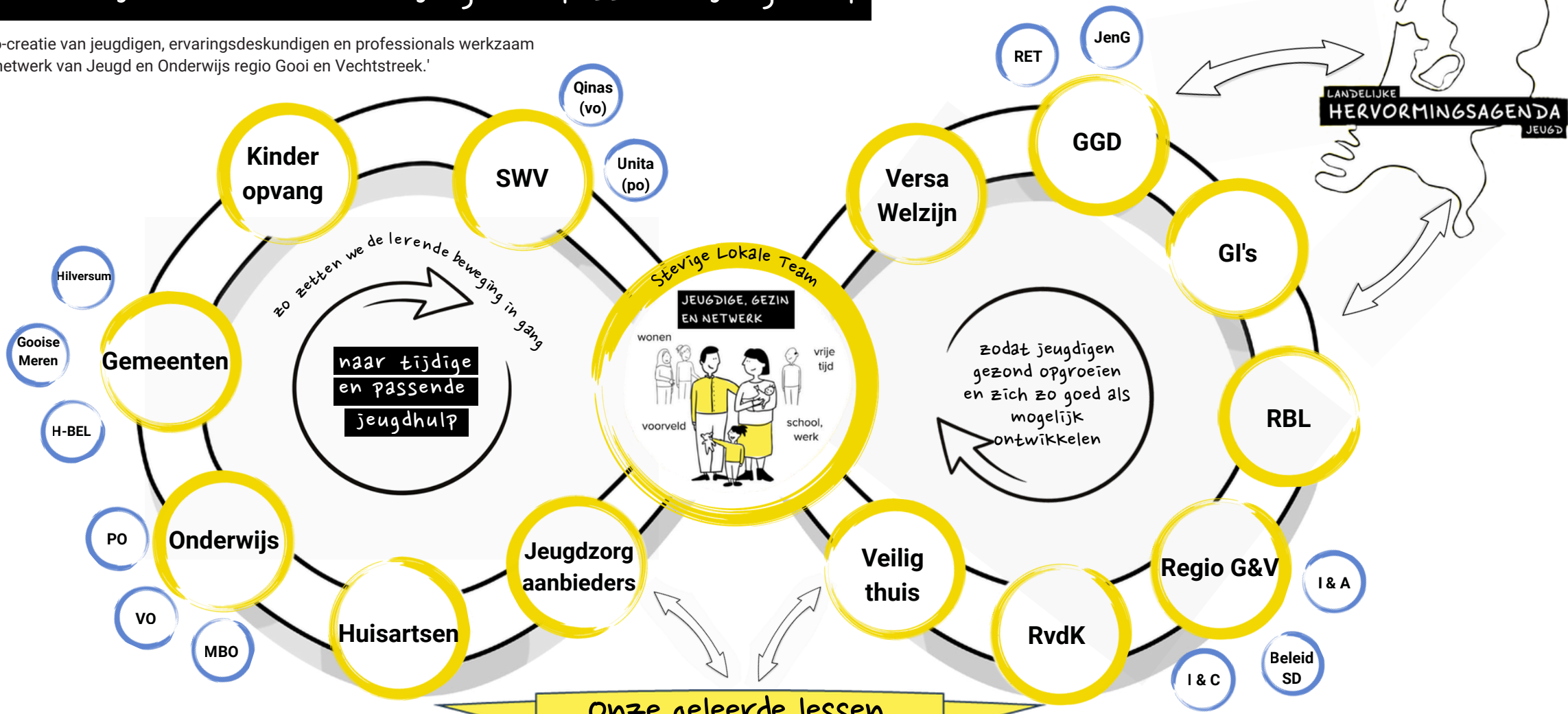

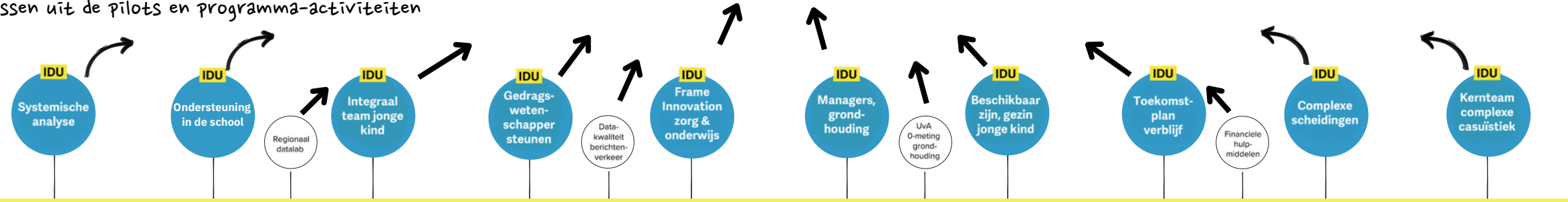
Samen blijven leren voor tijdige en passende jeugdhulp

'Een co-creatie van jeugdigen, ervaringsdeskundigen en professionals werkzaam in het netwerk van Jeugd en Onderwijs regio Gooi en Vechtstreek.'

Klik op de links op de webpagina voor de geleerde lessen uit de pilots en programma-activiteiten

Onze geleerde lessen

De kern van de beweging samengevat:

Anders kijken, denken en doen

Vanuit de gezamenlijke
grondhouding

zo zetten we de lerende beweging in gang

naar tijdige
en passende
jeugdhulp

zodat jeugdigen
gezond opgroeien
en zich zo goed als
mogelijk
ontwikkelen

Geleerde lessen IDU aanpak

Stap voor stap in pilots en programma-
activiteiten experimenteren, op weg naar
een groots resultaat.

Gebruikmakend van de drie kennisbronnen:
praktijkkennis, wetenschappelijke
kennis en ervaringskennis.
Deze kennisbronnen kunnen worden
ondersteund door samen te
leren van betrouwbare data

Een gezamenlijke grondhouding

Principes op basis waarvan we willen werken met jeugdigen en gezinnen

- 1 We werken vanuit oprechte interesse in de jeugdigen, ouders/opvoeders en we gaan de verbinding aan.
- 2 We laten het gezin sturing geven aan het eigen leven, de regie van het perspectief ligt bij de jeugdigen, ouders/opvoeders, ook al betekent dit dat het iets langzamer, anders of sneller gaat.
- 3 We zetten alleen ondersteuning in als het aansluit bij de leefwereld van de jeugdigen, ouders/opvoeders. We handelen hierbij altijd vanuit de gedachte dat jeugdigen thuis opgroeien.
- 4 We werken gelijkwaardig samen met het gezin en de betrokkenen en benutten elkaars expertise.

Hoe organiseren we samen leren?

Eigenaarschap is essentieel om de geleerde
lessen te implementeren en borgen.

We verbinden met en versterken van dat
wat er lokaal en regionaal is

Door samen verantwoordelijkheid te
nemen, bestuurlijk gedragen besluiten te
nemen en het ambassadeursnetwerk van
de regio te benutten.

organiseren van samen blijven leren voor tijdige en passende Jeugdhulp

Binnen eigen organisaties en in het "samen"

De lerende beweging op het niveau van Bestuur zetten we samen voort in het ambassadeursoverleg IDU.

Dit overleg wordt verrijkt met nu nog ontbrekende partners uit het netwerk van Jeugd en Onderwijs.

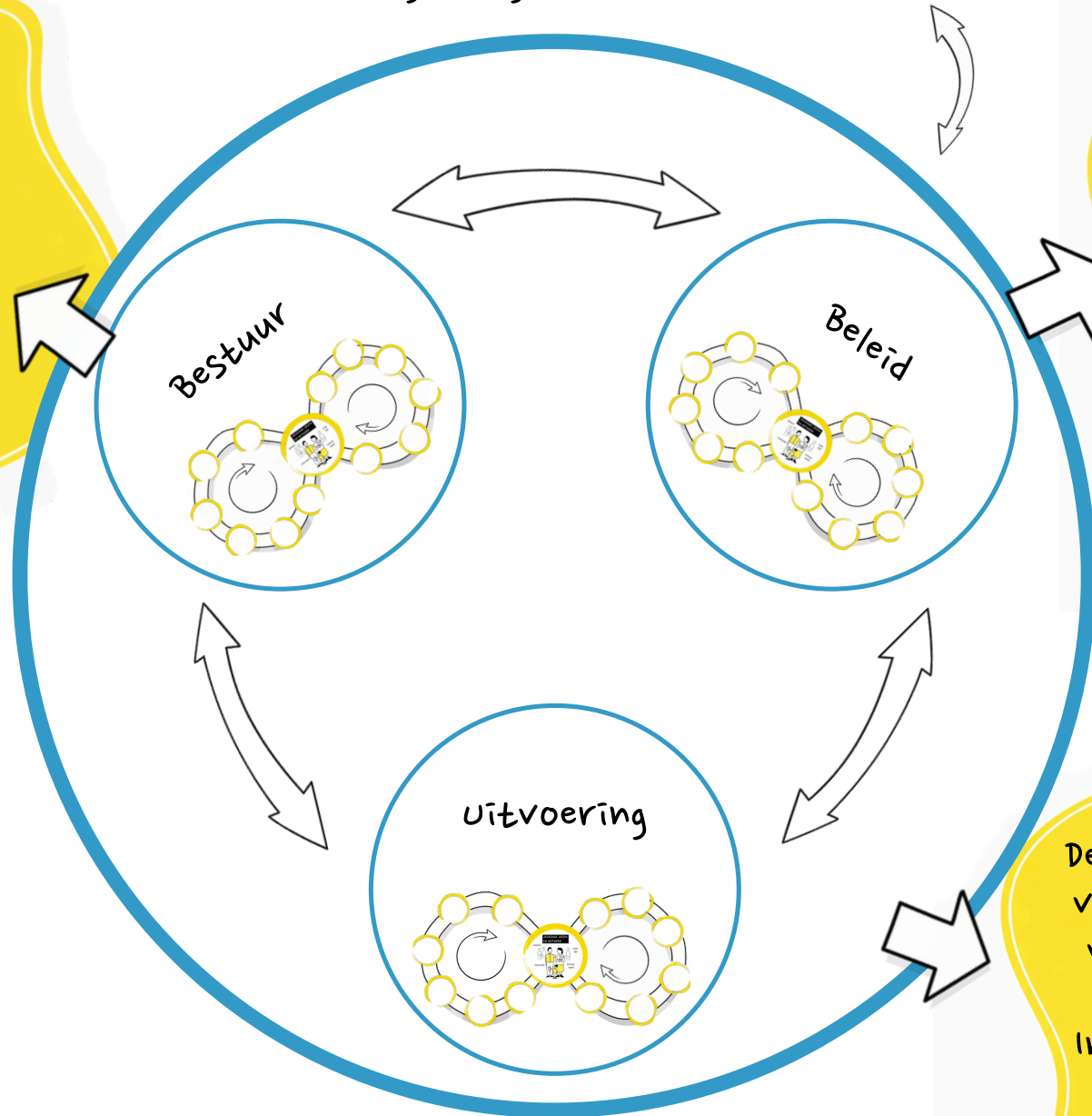
De lerende beweging op het niveau van Beleid zetten we samen voort in het regieteam Sociaal Domein.

Periodiek sluiten andere partners uit het netwerk van Jeugd en Onderwijs aan.

Wie heeft eigenaarschap op de implementatie en borging van de geleerde lessen uit de pilots en programma-activiteiten?

De lerende beweging op het niveau van Uitvoering zetten we samen voort in bestaande structuren.

In overleggen rondom casuïstiek, scholing en opleiding, themabijeenkomsten, etc.

Pilot	Van wie vragen we anders te kijken, te denken en te doen (cultuur)	Op welke plek beleggen we het eigenaarschap (structuur)
Systemische analyse bij aanmelding	Professionals uitvoeringsdiensten gemeenten en POH-Jeugd	Uitvoeringsdiensten gemeenten (op termijn Stevige Lokale Teams (SLT)), GGD (POH-Jeugd)
Ondersteuning in de school	Professionals onderwijs, GGD (Jeugd en Gezin), Versa Welzijn, jeugdhulpaanbieders, uitvoeringsdiensten gemeenten	REJA, Scholen, SWV Uitvoeringsdiensten gemeenten (SLT)
Beschikbaar zijn, jonge kind	Professionals uitvoeringsdiensten gemeenten, GGD (Jeugd en Gezin), jeugdhulpaanbieders	Uitvoeringsdiensten gemeenten (SLT), GGD (Jeugd en Gezin), jeugdhulpaanbieders Jonge Kind
Gedragswetenschappers gemeenten ondersteunen	Professionals uitvoeringsdiensten gemeenten	Uitvoeringsdiensten gemeenten (SLT)
Frame Innovation	Professionals onderwijs, GGD (Jeugd en Gezin), jeugdhulpaanbieders, uitvoeringsdiensten gemeenten	REJA, Scholen
Managers jeugdhulpaanbieders, grondhouding	Professionals jeugdhulpaanbieders, uitvoeringsdiensten gemeenten, inkoop & contractbeheer	Uitvoeringsdiensten gemeenten (SLT), Jeugdhulpaanbieders, I&C
Integraal team jonge kind	Professionals uitvoeringsdienst gemeenten, GGD (Jeugd en Gezin), jeugdhulpaanbieders	Uitvoeringsdiensten gemeenten (SLT), GGD, Jeugdhulpaanbieders Jonge Kind
Toekomstplan na verblijf	Professionals uitvoeringsdiensten gemeenten, jeugdhulpaanbieders	Uitvoeringsdiensten gemeenten (SLT), Jeugdhulpaanbieders Verblijf en Pleegzorg
Complexe scheidingen	Professionals uitvoeringsdiensten gemeenten, jeugdhulpaanbieders, GI, VT	Uitvoeringsdiensten gemeenten (SLT)
Kernteam complexe casuïstiek	RET, professionals jeugdhulpaanbieders, GI (DJGB), VT, uitvoeringsdiensten gemeenten	RET

Programma-activiteit	Van wie vragen we anders te kijken, te denken en te doen (cultuur)	Op welke plek beleggen we het eigenaarschap (structuur)
Financiële hulpmiddelen voor gezinnen	Professionals beleid gemeenten met deze portefeuille	Gemeenten, beleid
Datakwaliteit berichtenverkeer	Professionals I&C, jeugdhulpaanbieders, gemeenten	Inkoop & Contractbeheer
Regionaal datalab	Professionals beleid gemeenten, regio, onderwijs, jeugdhulpaanbieders	Afdeling Informatievoorziening & Automatisering (I&A) Regio (techniek), Regieteam SD (inhoud)
UvA 0-meting grondhouding bij professionals toegang jeugdhulp	Professionals uitvoeringsdienst gemeente, jeugdhulp	Uitvoeringsdiensten gemeenten (SLT), Jeugdhulpaanbieders

**In Gooi en Vechtstreek
groeien jeugdigen gezond
op en ontwikkelen zij zich
zo goed als mogelijk.**

Als daar ondersteuning bij nodig is dan werken we vanuit de gedachten:

- Rust en welzijn voor iedereen
- Ouders/opvoeders en jeugdigen hebben regie over hun eigen leven
- Professionals bieden vanuit hun expertise de meest passende hulp aan kinderen en gezinnen.

WAT IS
HET BESTE
VOOR ONZE
JEUGD?

Een gezamenlijke grondhouding

Principes op basis waarvan we willen werken met jeugdigen en gezinnen

1.

We werken vanuit oprechte interesse in de jeugdigen, ouders/opvoeders en we gaan de verbinding aan.

Dit is belangrijk, omdat ieder mens gehoord en gezien wil worden en we recht willen doen aan de behoefte en vraag van een ieder.

2.

We laten het gezin sturing geven aan het eigen leven, de regie van het perspectief ligt bij de jeugdigen, ouders/opvoeders, ook al betekent dit dat het iets langzamer, anders of sneller gaat.

Dit is belangrijk, omdat ouders primair verantwoordelijk zijn en blijven voor de verzorging en opvoeding van hun kinderen. Om hierin een duurzame ontwikkeling te kunnen maken, moeten mensen hun autonomie, verbondenheid en hun competentie ervaren in relatie tot de ander.

3.

We zetten alleen ondersteuning in als het aansluit bij de leefwereld van de jeugdigen, ouders/opvoeders. We handelen hierbij altijd vanuit de gedachte dat jeugdigen thuis opgroeien.

Dit is belangrijk, omdat we op deze manier inzetten op de kern van een ondersteuningsvraag van een jeugdigen, ouder/opvoeder en omdat we weten dat niet thuis opgroeien veel schade aanricht.

4.

We werken gelijkwaardig samen met het gezin en de betrokkenen en benutten elkaars expertise.

Dit is belangrijk, omdat we alleen met elkaar het brede beeld kunnen maken. Vanuit deze samenhang zorgen we voor een eenduidige koers.

Wat betekent dit ...

... voor ons handelen?

- + We stellen ons **bescheiden** op, omdat we binnenkomen in het leven van een ander
- + We **praten mét** de jeugdige, ouder en gezinsleden en luisteren naar de **stem van het kind**
- + We investeren in een **match** tussen professional, jeugdige, ouder en gezin en nemen de **tijd** om een **band** op te bouwen (en blijven waar nodig langdurig betrokken)
- + We zien de **ouder** als degene die het kind het beste kent
- + We leren graag de jeugdige, ouder, gezin zelf kennen (achter het symptoomgedrag) en we **bekrachten** hun **autonomie** en **competenties**
- + We **kijken** naar wat symptoomgedrag betekent, in plaats van het te willen fiksen
- + We stellen ons de vraag wat is **goed genoeg** voor jou/jullie? En we leggen onze eigen normen en waarden niet op
- + We nemen een positie van **deskundigheid** in ten aanzien van ouderschap, ontwikkeling van kinderen en interactiepatronen

VERBETEREN VAN INSTROOM, DOORSTROOM EN UITSTROOM

... voor onze hulpinzet?

- + We starten vanuit een brede **screening en analyse** (systemisch), passend bij de zwaarte van de vraag, op zoek naar een **duurzaam antwoord**
- + We hebben **aandacht** voor persoonlijkheidskenmerken en historie van jeugdige en ouders
- + We bekijken altijd wie steunend is in het **netwerk** van de jeugdige, ouder en gezin
- + We maken een gezamenlijke koers en perspectief als de vraag, de context en de patronen duidelijk zijn. De focus van onze **werkhouding** is altijd **welzijn en rust** voor iedereen
- + We **doorbreken** met onze hulpinzet disfunctionele patronen en **versterken** gezonde patronen bij jeugdige, ouder en gezin
- + We zorgen voor duidelijkheid wie de regierol heeft en welke taken bij **regievoering** horen. De **regi houder** ziet toe op de koers, rust en overzicht
- + We houden (ook bij crisis) **koers**, blijven rustig en handelen niet per se. Het kan zijn dat aandachtig niets doen (ook in een crisissituatie) werkzaam is
- + We zijn ons altijd bewust dat een interventie een marginaal effect heeft en ook schade met zich mee kan brengen. We kijken of onze inzet te **rechtvaardigen** is
- + We volgen (aansluiten) en leiden (richting geven) als netwerk **tegelijkertijd**, ongeacht vrijwillig of gedwongen kader

... in onze samenwerking?

- + We kennen elkaar als **professionals** en weten van elkaar wie we zijn en wat we doen
- + We **helpen** elkaar door het delen van informatie en het delen van kennis
- + We spreken met elkaar af wie de **regierol** heeft
- + We spreken ons **eerlijk** uit naar elkaar, ook als het schuurt
- + We zijn een **netwerk** gericht op **samenwerking**
- + We zorgen goed voor onszelf en voor de ander
- + We betrekken **ervaringsdeskundigheid** als dat bijdraagt
- + We werken samen op een manier die rust en welzijn geeft: we gebruiken **ontschuldigde taal**, we geven vertrouwen aan elkaar, we spreken ons uit ('ik-boodschap') en we hebben oog voor elkaar
- + We vormen vanaf de start van een vraag een **team** met en rondom een jeugdige, ouders en het gezin. We betrekken altijd het onderwijs
- + We stellen onszelf regelmatig de vragen: **Doen we nog het goede?** en **Hoe doen we het met elkaar?**

Verbeteren van instroom, doorstroom en uitstroom is in opdracht van:

**Regio
Gooi en Vechtstreek**

Meer weten of vragen? Neem dan contact op met **Rik Post**, r.post@regiogv.nl en/of **Wendy van Neer**, w.vanneer@regiogv.nl

Wetenschappelijke en theoretische onderbouwing van het (samen)werken vanuit de grondhouding met jeugdigen en gezinnen

Werken met de drie kennisbronnen, wetenschappelijke/theoretische kennis, praktijkkennis en ervaringskennis, in balans

Samenvatting

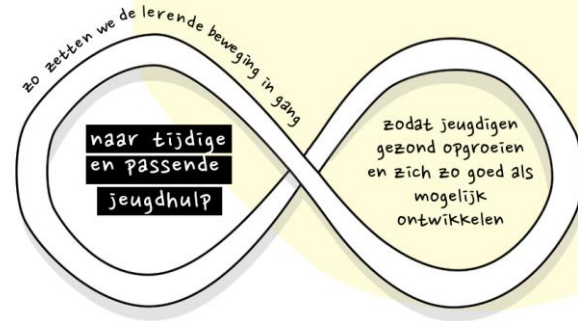
De grondhouding van de zorg-/ onderwijsprofessional – werken vanuit oprechte interesse en verbinding met de jeugdige en de ouders – is stevig verankerd in een breed scala aan wetenschappelijke theorieën, modellen en empirische studies.

De presentiebenadering, relationele zorg, hechtingstheorie, cliëntgerichte benaderingen, empathie als therapiefactor, dialoogmodellen en youth-centred practices bieden een solide theoretische en empirische onderbouwing voor deze houding. Nederlandse richtlijnen en beroepsstandaarden expliciteren het belang van relationele houding, sensitiviteit, samenwerking en gedeelde besluitvorming.

Empirisch onderzoek bevestigt dat oprechte interesse en verbinding leiden tot betere behandelresultaten, hogere tevredenheid, meer autonomie en een veiligere ontwikkelingsomgeving voor kinderen en jongeren. Trainingen en interventies gericht op relationele houding en presentie zijn effectief in het vergroten van afstemming en het voorkomen van mismatch in de zorg.

Kritische perspectieven wijzen op de noodzaak van structurele inbedding, organisatorische ondersteuning en het omgaan met institutionele barrières. De implementatie van deze grondhouding vraagt om voortdurende reflectie, scholing en een cultuurverandering binnen zorgorganisaties.

Samenvattend is er ruime theoretische en wetenschappelijke evidentie voor de grondhouding van oprechte interesse en verbinding in de zorg voor jeugdigen en ouders. Deze houding vormt het fundament voor goede, passende en menslievende zorg in de jeugdzorg, kinder- en jeugdpsychiatrie en bredere zorg- en onderwijscontexten.

Overzicht van de belangrijkste theorieën en modellen die de grondhouding van oprechte interesse en verbinding onderbouwen

1. Presentiebenadering en presentietheorie

1.1 Wat houdt het in?

De presentiebenadering (Baart, A. (2014). Een theorie van de presentie. LEMMA), ontwikkeld door Andries Baart, is een empirisch en zorgethisch gefundeerde theorie die het relationele karakter van zorg centraal stelt. Baart baseerde zijn theorie op langdurig veldonderzoek onder buurtpastores in Utrecht, waarbij hij observeerde dat betekenisvolle zorg vooral ontstaat door aandachtige aanwezigheid, het aangaan van een persoonlijke relatie en het trouw blijven aan de ander – ook als er geen directe oplossing voor problemen is. De presentietheorie stelt dat goede zorg begint bij het aansluiten bij de leefwereld van de ander, het erkennen van diens waardigheid en het bieden van onvoorwaardelijke aandacht (Baart, A. (2014). Een theorie van de presentie. LEMMA).

De kernprincipes van presentie zijn onder andere:

- Aansluiten bij de ander: De zorgverlener stemt af op wat de ander bezighoudt en belangrijk vindt, zonder vooraf vastgestelde doelen.
- Openstaan en onbevangenheid: De professional benadert de ander zonder vooroordelen, vanuit een houding van nieuwsgierigheid en verwondering.
- Werken vanuit de relatie: Zorg is primair relationeel; door een betekenisvolle relatie op te bouwen ontstaat ruimte voor verandering en herstel.
- Trouw en beschikbaarheid: De zorgverlener blijft nabij, ook als er geen directe hulpvraag is of als problemen niet oplosbaar zijn.
- Reflectie en introspectie: Continu reflecteren op het eigen handelen en openstaan voor feedback.

Deze principes zijn uitgewerkt in diverse publicaties, praktijkboeken en opleidingen en vormen de basis voor presentiegericht werken in uiteenlopende zorgsectoren, waaronder jeugdzorg en jeugdpsychiatrie.

1.2 Wat weten we uit onderzoek?

De presentiebenadering is niet alleen een filosofisch of ethisch ideaal, maar wordt ondersteund door empirisch onderzoek en zorgethische reflectie. Baart en Timmerman (2025) benadrukken dat relationele zorg en presentie een antwoord bieden op de groeiende kloof tussen de systeemwereld en de leefwereld van cliënten en professionals. Het ontbreken van een relationele basis leidt tot gevoelens van uitsluiting, wantrouwen en demotivatie. Presentie is daarmee niet alleen goed voor de cliënt, maar ook voor de professional en de samenleving als geheel.

De zorgethiek, als morele theorie, stelt dat kwetsbaarheid, afhankelijkheid en onderlinge verbondenheid centrale begrippen zijn in goede zorg (www.knmg.nl). Presentie sluit hier nauw bij aan door te pleiten voor een menslievende, relationele en contextgevoelige benadering, waarin de vraag “wat is hier en nu het goede om te doen?” leidend is.

1.3 Hoe gebruik je het in de praktijk?

Presentie is geen vastomlijnde methode, maar een houding die in de praktijk wordt aangeleerd en onderhouden via reflectie, casuïstiekbespreking en moreel beraad. Trainingen en opleidingen in presentie richten zich op het ontwikkelen van relationele vaardigheden, het loslaten van automatismen en het leren kennen van de ander als persoon. Veel SGGZ-organisaties integreren de presentiebenadering in hun zorgpraktijk, met aandacht voor fysieke en emotionele aanwezigheid, gezinsgerichte aanpak en continue reflectie.

2. Relationele zorg en zorgethiek

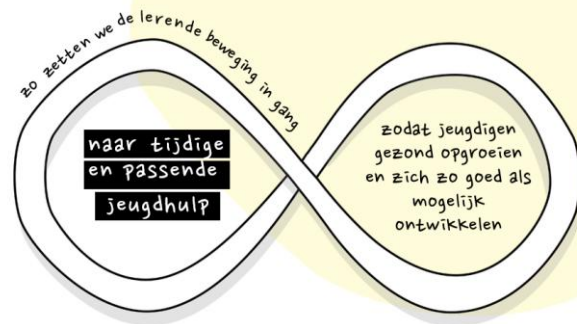
2.1 Wat houdt het in?

Relationele zorg is een benadering waarin de relatie tussen zorgverlener en cliënt centraal staat als drager van goede zorg. In het recent verschenen boek “Relational Caring and Presence Theory in Health Care and Social Work” (Baart & Timmerman, 2025) wordt betoogd dat geen enkele vorm van zorg kan functioneren zonder een relationele basis. Het ontbreken hiervan leidt tot vervreemding, wantrouwen en inefficiëntie in zorgsystemen.

De zorgethiek, zoals uitgewerkt door Van Heijst en anderen (Van Heijst, A. (2005). Menslievende zorg. Een ethische kijk op professionaliteit. Kampen: Klement), benadrukt dat zorg een morele praktijk is, geworteld in wederkerigheid, aandacht en erkenning van de ander. Relationele zorg vraagt om praktische wijsheid, het vermogen om in de concrete situatie af te wegen wat goed is voor deze specifieke persoon.

2.2 Wat weten we uit onderzoek?

Empirische studies tonen aan dat relationele factoren zoals vertrouwen, erkenning en betrokkenheid sterke voorspellers zijn van positieve zorguitkomsten. In de jeugd-ggz blijkt gedeelde besluitvorming en een dialogische attitude van de hulpverlener te leiden tot meer tevredenheid, betere samenwerking en hogere effectiviteit van de zorg. De therapeutische alliantie – de affectieve band, samenwerking en overeenstemming over doelen – is een consistent voorspeller van behandelresultaat bij jongeren (P. van Benthum e.a. Tijdschrift voor Psychiatrie 2021;63(7/8):535-542).

2.3 Hoe gebruik je het in de praktijk?

Zorgethiek vraagt om relationele reflectie binnen zorgrelaties, waarbij de stem van de zorgvrager evenveel gewicht krijgt als die van de professional. Dit impliceert een dynamisch proces van gedeelde betekenisgeving, waarin kwaliteit van zorg niet langer wordt bepaald door vaste standaarden, maar door wat in samenspraak als passend wordt gezien. Praktische aanbevelingen zijn het structureel inbedden van reflectie als relationele praktijk, het openhouden van morele ruimte en het erkennen van meervoudige perspectieven.

3. Het Dialoogmodel

3.1 Wat houdt het in?

Het Dialoogmodel, ontwikkeld door Westermann en Maurer (Maurer, J.M.G., & Westermann, G.M.A. (2006). Beter communiceren in de hulpverlening: Het dialoogmodel als leidraad. Bohn Stafleu van Loghum), is gericht op het bevorderen van afstemming, overeenstemming en samenwerking tussen hulpvragers en hulpverleners bij complexe problematiek. Kenmerken zijn het gebruik van gewone taal, visualisatie en een dialogische attitude. Het model versterkt verbondenheid, autonomie en competentie van alle betrokkenen.

3.2 Wat weten we uit onderzoek?

Wetenschappelijk onderzoek toont aan dat het Dialoogmodel het vertrouwen van hulpvragers vergroot, vooral in de advies- en besluitvormingsfase. Gedeelde besluitvorming wordt gezien als ethisch imperatief, gebaseerd op respect voor autonomie, weldoen, geen schade toebrengen en rechtvaardigheid (Westermann (2010), Proefschrift Ouders adviseren in de jeugd-ggz).

3.3 Hoe gebruik je het in de praktijk?

Het Dialoogmodel wordt ingezet van aanmelding tot follow-up, met visuele ondersteuning bij evaluatie- en beslissingsmomenten. Trainingen in het model vergroten de vaardigheden van hulpverleners in het vereenvoudigen van complexe materie en het afstemmen op het hulpvragend systeem.

4. Youth-Centred en Youth-Friendly Practices

4.1 Wat houdt het in?

Youth-centred practice (YCP) (A. Cook e.a. BMC Psychiatry. 2025 Jun 4;25:578) is een benadering die zorg afstemt op de unieke behoeften van jongeren, met nadruk op individuele benadering, authenticiteit en het vermijden van een 'one size fits all'-aanpak. Relaties zijn gebaseerd op vertrouwen, openheid en het erkennen van de mens achter het dossier. Jongeren worden gezien als actieve deelnemers en experts van hun eigen leven.

YCP is gebaseerd op theorieën zoals Positive Youth Development (PYD), persoonsgerichte zorg, Youth Participatory Action Research (YPAR), trauma-informed care en Appreciative Inquiry.

4.2 Wat weten we uit onderzoek?

Empirisch onderzoek toont aan dat YCP leidt tot betere ervaringen en uitkomsten voor jongeren. Vertrouwen, samenwerking en erkenning van autonomie zijn essentieel.

4.3 Hoe gebruik je het in de praktijk?

Met deze benadering werken in de praktijk betekent dat jongeren als experts van hun eigen leven worden beschouwd en actief meebeslissen. De professional biedt maatwerk, stelt samen met de jongere doelen op, luistert naar hun perspectief en maakt de omgeving laagdrempelig en toegankelijk.

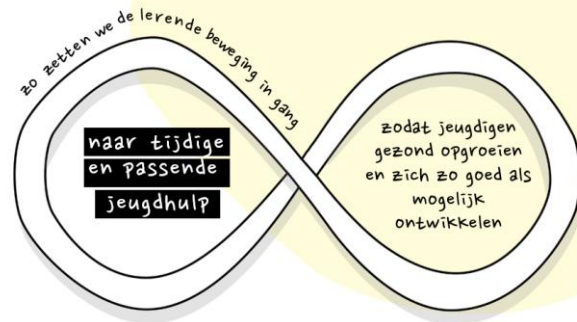
Inbedding van werken met de grondhouding in Nederlandse Richtlijnen en Beroepsstandaarden

1. Richtlijnen Beroepsverenigingen

Nederlandse beroepsstandaarden, zoals die van onderwijspersoneel (leraren, schoolleiders, opleiders), de Beroepsvereniging van Professionals in Sociaal Werk (BPSW), het Nederlands Instituut van Psychologen (NIP) en de Nederlandse Vereniging van Pedagogogen en Onderwijskundigen (NVO), benadrukken het belang van relationele houding, sensitiviteit, samenwerking en gedeelde besluitvorming.

2. Richtlijnen Jeugdhulp en Jeugdbescherming

De Richtlijnen Jeugdhulp en Jeugdbescherming (NJI) stellen dat een goede relatie tussen jeugdige, ouders en pedagogisch medewerker bijdraagt aan positieve uitkomsten. Belangrijke elementen zijn luisteren, begrip tonen, betrouwbaarheid, respect, steunende en responsieve houding, en het creëren van veiligheid. Deze richtlijnen bevatten praktische werkkaarten, onderbouwing en informatie voor ouders. Professionals worden ondersteund in het maken van afwegingen samen met kinderen en ouders. Afwijken van richtlijnen is toegestaan, mits goed onderbouwd en vastgelegd.

Empirisch bewijs voor 'oprechte interesse' en 'verbinding' in zorguitkomsten en effectiviteit van opleiding en scholing in deze vaardigheden

1. Therapeutische alliantie en behandelresultaat

De therapeutische alliantie – de affectieve band, samenwerking en overeenstemming over doelen – is een sterke voorspeller van behandeluitkomst bij jongeren in de jeugdpsychiatrie en jeugdverslavingszorg. Wanneer zowel jongere als behandelaar de alliantie als sterk beoordelen, is het percentage gunstige behandeluitkomsten significant hoger (70%) dan bij een zwakke alliantie (23%). (P. Van Benthem e.a. (2023) The Working Alliance Inventory - Short Revised: Psychometric properties of the youth and therapist form in youth mental health and addiction care & Systematic Client Feedback in Youth Mental Health and Addiction Care: A Controlled Study Comparing Two Treatment Cohorts).

Meta-analyses bevestigen een medium effect van alliantie op behandelresultaat, ongeacht type behandeling of alliantieperspectief. Generieke interventies zoals warmte, empathie, aandacht voor ervaringen en het opstellen als medestander zijn gunstig voor de alliantie.

2. Trainingen en opleidingen gericht op relationele houding en presentie

Er is een breed aanbod aan trainingen en opleidingen gericht op presentie, relationele houding en empathie. Trainingen richten zich op het loslaten van automatismen, het vergroten van reflectie en het leren kennen van de ander als persoon. Onderzoek toont aan dat training in relationele vaardigheden, empathie en presentie leidt tot betere afstemming, meer tevredenheid bij cliënten en effectievere hulpverlening. Praktische wijsheid en moreel beraad zijn ondersteunend voor professionals in het nemen van goede beslissingen.

Samenvatting Geleerde lessen IDU-pilots

Rode lijnen

Inleiding

Het project IDU heeft ons het inzicht en de bevestiging gegeven dat het samen realiseren van tijdige en passende ondersteuning voor jeugdigen en gezinnen vraagt om anders kijken, denken en doen van professionals. Dit betreft alle professionals die werken in bestuurlijke, beleids- en uitvoerende functies in het netwerk van Jeugd en Onderwijs.

Alle pilots en programma-activiteiten kennen hun eigen specifieke geleerde lessen. Deze geven houvast voor het anders kijken, denken en doen op een specifiek onderwerp en/of in een specifieke context van samenwerken.

Deze geleerde lessen tezamen leveren ook rode lijnen op. Onderwerpen die we in diverse pilots en/of programma-activiteiten zijn tegengekomen en die om alertheid vragen van alle professionals in het netwerk van Jeugd en Onderwijs.

Rode lijnen

Contact is de basis, goed voorbeeld doet volgen

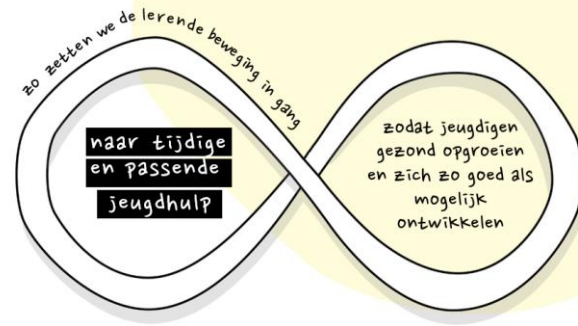
Contact staat voor echte ontmoetingen, echt luisteren met een open vizier, oprechte interesse en nieuwsgierigheid en op basis van gelijkwaardigheid. Werken vanuit de uitgangspunten die zijn opgenomen in de gezamenlijke grondhouding draagt bij aan een betere uitkomst van ondersteuning en behandeling. Goed voorbeeld doet volgen en daarmee is eenieder een rolmodel voor een ander.

Verbinding zorgt voor partnerschap

Door vanuit gelijkwaardigheid in verbinding te gaan en te blijven met jeugdigen en gezinnen en onderling als professionals, ontstaat partnerschap. Vanuit partnerschap kom je samen verder. Verbinding ontstaat door elkaar echt te ontmoeten en vraagt tijd dus veelal om meerdere momenten van echt contact.

Eén gezin, één plan, één regisseur als gouden principe

Werken volgens het uitgangspunt één gezin, één plan, één regisseur zorgt voor een effectievere en efficiëntere inzet van ondersteuning. Ook wanneer er (nog) geen gespecialiseerde jeugdhulp ingezet wordt, is het organiseren van regie op het proces van ondersteuning belangrijk als er meerdere partijen betrokken zijn bij een gezin. Bv. vanuit het onderwijs en/of het voorveld.

Voorkomen is beter dan genezen

Om in het netwerk van Jeugd en Onderwijs de beweging naar voren te maken, is nodig dat we overtuigd zijn van de kracht van preventie en vroegtijdige signalering van (het ontstaan of escaleren van) jeugd- en gezinsproblematiek. Omdat het lastig is om de opbrengst van preventieve interventies en vroegsignalering concreet en tastbaar te maken in financiën en aantallen wordt deze kans, om in een later stadium inzet van gespecialiseerde jeugdhulp te voorkomen, onvoldoende structureel benut of wordt er zelfs afscheid genomen van veelbelovende initiatieven in het kader van betaalbaarheid. Investeren in preventie en vroegsignalering loont voor jeugdigen en gezinnen en op langere termijn ook voor de begroting.

Regie, probeerruimte, steun en lef is nodig om tot leren en ontwikkelen te komen

Zowel voor jeugdigen en gezinnen als voor uitvoerend professionals Jeugd en Onderwijs is regie over het eigen leven en werk van groot belang om te kunnen leren en verbeteren. Probeerruimte creëren en anders kijken, denken en doen vraagt lef. Je hierin ondersteund en gesteund voelen door je omgeving, is essentieel om tot ontwikkeling te komen. Dit vraagt om een lerende cultuur, waarin fouten maken mag als je ervan leert.

Leren en ontwikkelen met de kennisdriehoek als leidraad verrijkt de opbrengst

Er zijn drie bronnen van kennis die in kennis- en beleidsontwikkeling van meerwaarde zijn, namelijk wetenschappelijke/ theoretische kennis, praktijkkennis en ervaringskennis. Deze kennisdriehoek als leidraad nemen in de (leer)structuur van de eigen organisatie en het samen leren, is noodzakelijk om recht te doen aan alle drie de kennisbronnen.

Professionals die beschikken over de juiste kennis en kunde rondom systemisch, normaliserend en transformatief kijken, denken en doen, maken het verschil

Gedrag ontstaat in de context. Het begrijpen van hoe je contextueel/ systemisch kijkt en denkt en hoe je dit vertaalt in professioneel handelen, is een must om jeugdigen en gezinnen tijdig en passend te kunnen ondersteunen. De 'beweging naar voren' vereist van professionals dat ze onderscheid kunnen maken in de vragen van jeugdigen en gezinnen die om een inzet van jeugdhulp vraagt, danwel waar een andere 'oplossing' passender is. Met een focus op normaliseren en het versterken van de pedagogische basis (gezin, school, netwerk) kan de transformatie gerealiseerd worden. Een passend scholings-/opleidingsaanbod met mogelijkheden tot coaching on the job, intervisie en/of supervisie is nodig om de kennis ook in de eigen context te kunnen inzetten en doorontwikkelen.

Met duidelijkheid over rollen, taken en verantwoordelijkheden boek je vooruitgang

Het weten waar je wel en niet over gaat en waar je bij een ander op kunt rekenen maakt samenwerken makkelijker. Het helpt ook in het reflecteren op je eigen kennen en kunnen, bij het aanspreken van anderen en gepast interveniëren als het schuurt in de samenwerking.

Financiële stabiliteit helpt transformeren

Een gevoel van zekerheid op een goede afloop is vaak nodig om anders te gaan kijken, denken en doen. Financiële zekerheid is nodig om nieuwe concepten te ontwikkelen en organiseervormen te veranderen. Subsidies met een korte looptijd geven niet voldoende financiële zekerheid om er echt voor te gaan, waardoor de gewenste verandering veelal niet van de grond komt. Meerjarensubsidies/-afspraken bieden deze zekerheid wel en geven voldoende ruimte om voor te sorteren op het realiseren van een structureel alternatief voor deze financiën.

Uniforme werkwijzen zorgen voor een gezamenlijke taal, onderling begrip en efficiëntie

Wanneer professionals die werkzaam zijn bij verschillende partners in het netwerk van Jeugd en Onderwijs werken met dezelfde instrumenten, methodieken, hulpmiddelen, ontstaat er een gezamenlijke taal en onderling begrip. Dit komt in de eerste plaats ten goede aan jeugdigen en gezinnen en ook aan de efficiëntie en effectiviteit in de samenwerking.

Een passend zorglandschap met flexibel aanbod en passende voorwaarden om maatwerk te leveren

Elke jeugdige en elk gezin is uniek. Dit vraagt om een flexibel zorglandschap waarin ondersteuning op maat aangeboden kan worden. Voor aanbieders van ondersteuning aan jeugdigen en gezinnen in het voorveld, zoals Jeugd en Gezin en Versa Welzijn en gespecialiseerde jeugdhulpaanbieders, betekent dit dat zij moeten beschikken over een flexibel zorgaanbod van kwalitatief goed niveau. Daar horen passende contractuele voorwaarden en tarieven bij vanuit de gemeenten en de Regio.

Optimaal samen (blijven) leren vraagt om duidelijk opdrachtgever- en opdrachtnemerschap en verbinders

Leren vraagt om ruimte en ook om kaders waarbinnen het leren plaats mag en moet vinden. Opdrachtgeverschap en opdrachtnemerschap op ambtelijk (DO) en bestuurlijk niveau (PFHO) goed inrichten zorgt voor een betere samenwerking en hogere tevredenheid, een kwalitatief beter eindresultaat, duidelijkheid en wederzijds vertrouwen. Binnen de gestelde kaders leren met verschillende partners en professionals die op de niveaus van uitvoering, beleid en bestuur werkzaam zijn, vraagt om verbinders. Verbinders dragen zorg voor ontmoeting en uitwisseling binnen organisaties en tussen organisaties. Dit themagericht organiseren houdt de focus op de inhoud en maakt het werken vanuit een gedeelde ambitie en onderliggende gedeelde waarden makkelijker.

Systemische analyse

Breed en systemisch kijken, denken en doen!

Hoe werken we samen vanuit de grondhouding?

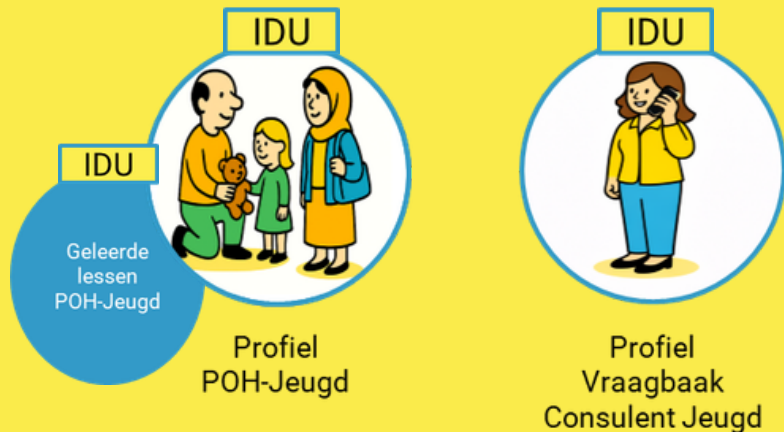

Meer informatie over systemisch
kijken, denken en doen

Werken met
de GIZ-
methodiek

Werken met
de
verklarende
analyse

Systemisch kijken, denken en doen
vraagt om passende kennis en kunde

Wat is in randvoorwaarden nodig om breed en
systemisch te kijken, denken en doen?

Systemische analyse door de jeugdconsulent bij aanmelding

Gemeente Huizen

Gewenste beweging in deze pilot

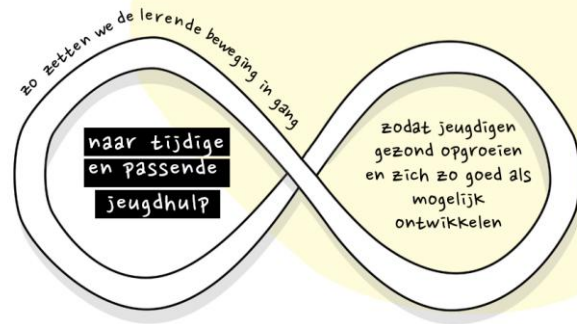
De grondhouding, de systemische analyse en regie vormen uitgangspunten voor de beweging naar eigen kracht en rust in koers en samenwerking.

Ambitie gemeente Huizen

Het als uitvoerend team Jeugd werken vanuit een breed, binnen gemeente Huizen, gedragen visie op hoe zorg te dragen voor tijdige en passende ondersteuning aan jeugdigen en gezinnen. Hierin is het systemisch, normaliserend en transformatief kijken, denken en doen leidend. Het werken met de [GIZ](#) door alle professionals van het uitvoeringsteam Jeugd draagt bij aan het realiseren van deze ambitie.

Geleerde lessen in het werken met de grondhouding

- Oprechte interesse in de mening van anderen en nieuwsgierigheid naar achterliggende beweegredenen in situaties van weerstand, helpen om te bouwen aan een breed draagvlak, op alle niveaus (uitvoering, management, bestuur) binnen de organisatie.
- Vanuit inhoudelijke drive, visie en diverse expertises (zorginhoudelijk en bedrijfsvoering (haalbaarheid tav personele capaciteit, financiën)) de gewenste beweging herhaaldelijk toelichten en vertalen, maakt dat er begrip ontstaat binnen de organisatie en de beweging als 'logisch' klinkt.
- Het beleggen van de regie voor de gewenste beweging bij de uitvoeringsdienst resulteert in een concreet plan van aanpak met begrijpelijke taal en passende activiteiten.
- Blijven vasthouden aan de koers vraagt veel geduld, investeren en volhouden.
- Transparantie en duidelijkheid in visie, doelen, activiteiten en verwachtingen helpt om verbinding te maken en te houden met het team.
- De focus leggen en houden op collega's die mee willen bewegen, levert energie op en draagt bij aan het samen (gaan) bewegen.

Geleerde lessen over wat er nodig is aan organisatorische randvoorwaarden om de gewenste beweging te realiseren

- Investeer bij het op grote schaal willen realiseren van een beweging in eerste instantie in het creëren van draagvlak (gezamenlijke visie) op management en bestuurlijk niveau. Daarna volgen de uitvoerende team(s). Dit om eventuele teleurstelling en valse verwachtingen te voorkomen.
- Bij een beweging die je op uitvoeringsniveau wil maken is het maken van een plan van aanpak door de uitvoering noodzakelijk om het te doen slagen. Collega's van beleid, kwaliteit, etc. kijken, denken en doen uiteraard mee, echter zijn niet in regie.
- Het realiseren van een grote beweging/ verandering kost tijd en vraagt om ruimte in hoofden en agenda's.
- De krapte in de capaciteit van het uitvoeringsteam Jeugd maakt het implementeren en borgen van een nieuwe visie met bijbehorende werkwijze (GIZ) kwetsbaar. Geef de professional ruimte in tijd en in professionele autonomie.
- Denk bij een grote beweging als deze vooraf goed na over hoe het werken met een methodiek als de GIZ raakt aan de bestaande werkwijze/formats. Maak ruimte voor een periode na scholing/training waarin de oude en nieuwe werkwijze nog door elkaar heen lopen.
- Het lokaal in Huizen kunnen realiseren van systemisch, normaliserend en transformatief denken, vereist een regionale steunstructuur die hierin verstrekt en meebeweegt. Ook vereist dit een goede verbinding tussen uitvoering en beleid.

Deelnemers aan de pilot

- Solly Schild (Gedragswetenschapper)
- Fatima Ramli (Teammanager uitvoeringsdienst)

Systemische analyse door de jeugdconsulent bij aanmelding

Gemeente Hilversum

Genogram als middel om de ondersteuningsvraag van jeugdigen en gezinnen met een brede, systemische blik te onderzoeken, om tot een passend professioneel antwoord te komen.

Aanleiding

Vanuit het geloof dat een brede, systemische blik bijdraagt aan doen wat passend is bij de vraag van jeugdigen en gezinnen, en dat het maken en gebruiken van een genogram als hulpmiddel deze beweging ondersteunt, is in september 2025 de ambitie van collega's van team Jeugd Hilversum aangewakkerd om dit thema de komende maanden vast te pakken om samen op te leren.

Voortgang

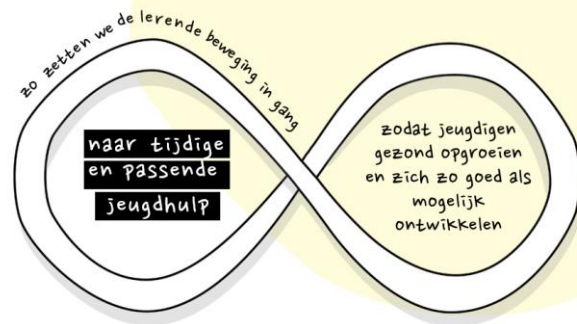
De dynamiek in het jeugd(zorg)domein is groot. In de afgelopen maanden hebben een aantal jeugdconsulenten van de gemeente Hilversum meerdere pogingen gewaagd om met hun eigen leerambitie aan de slag te gaan. Helaas bleek de onrust in hun dagelijks werk en de context eromheen te groot om hier rust en ruimte voor te organiseren.

Hiermee is het helaas niet gelukt om binnen de looptijd van het IDU-projectjaar gericht met elkaar te leren op de toegevoegde waarde van het maken van een genogram in het breed en systemisch onderzoeken van de ondersteuningsvraag van jeugdigen en gezinnen.

Wel heeft het proces lessen opgeleverd over benodigde randvoorwaarden om deze leerambitie waar te maken. Deze lessen staan hieronder weergegeven.

Geleerde lessen over wat nodig is om samen te leren

- Commitment (oprechte interesse, willen) van professionals die zich aan het samen leren verbinden.
- Rust en ruimte in het hoofd en de agenda om met iets nieuws aan de slag te gaan.
- Tijd om te investeren in het (aan)leren, oefenen, uitvoeren en samen evalueren van iets nieuws.
- Voldoende capaciteit (menskracht) in het team om de reguliere taken/ vragen van jeugdigen en gezinnen op te pakken.
- Een steunende omgeving (op niveau van management, beleid en bestuur) om hiermee aan de slag te gaan op inhoud en op de benodigde randvoorwaarden (samen kiezen en volhouden).

Deelnemers van de pilot

- Sanne Wechgelaar (Jeugdconsulent)
- Martine Keijer (Jeugdconsulent)
- Suzanne Jansen (Jeugdconsulent)
- Veronique de Jong (Gedragswetenschapper)
- Nadia Strieker (Beleidsadviseur Jeugd)

Systemische analyse door vraagbaak consulent Jeugd

Gemeente Gooise Meren

De gewenste beweging in gemeente Gooise Meren

Het met behulp van het maken van een verklarende analyse (volgens het 7 factoren model) de door ouders of jeugdige ervaren moeilijkheden in het opgroeien of opvoeden anders/ beter kunnen verhelderen. Door duidelijk te krijgen welke factoren bij de jeugdige en in de omgeving van invloed zijn (geweest) op het ontstaan, voortduren (en verergeren of juist verminderen) van de klachten/ zorgen en hoe die factoren samenhangen, kan gericht een keuze gemaakt worden voor (jeugd)hulp.

Plan van aanpak gemeente Gooise Meren

De ambitie van het jeugdteam van de gemeente Gooise Meren is om elementen van de verklarende analyse te gaan gebruiken bij de eerste contacten met ouders, bij de aanmelding bij het jeugdteam.

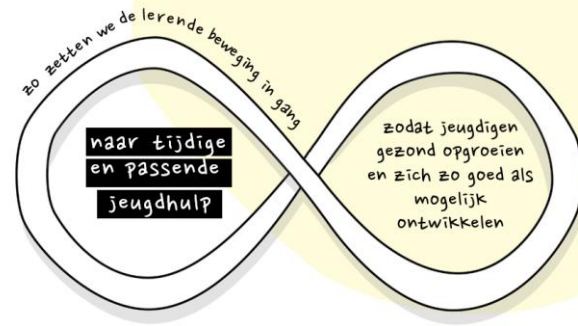
Te denken valt bijvoorbeeld aan het toepassen van de 'taal' van de verklarende analyse, waarin termen als 'moeite met ...' en 'steun' worden gebruikt in plaats van 'probleem' en 'netwerk'. Ook is het (meer) concretiseren van de aanmeldredenen van belang, door te vragen naar de aard, het beloop, de omvang en de ernst van de moeilijkheden, met voorbeelden.

Daarnaast zal bij een aantal gezinnen/ jeugdigen bij wie het jeugdteam al langer betrokken is, een (volledige) verklarende analyse worden opgesteld. Hier kan voor worden gekozen als blijkt dat de situatie ondanks de inzet van jeugdhulp niet verbetert, maar blijft bestaan of juist verslechtert, zonder dat daar een duidelijke reden of aanleiding voor is.

Het realiseren van bovenstaande taken vraagt om een veelzijdig profiel. Samen met de Vraagbaak consulent Jeugd die werkzaam is in de gemeente Gooise Meren, is een profiel opgesteld die deze veelzijdigheid weergeeft.

Geleerde lessen in het werken met de grondhouding

- Het komen tot een gedragen Verklarende Analyse samen met gezinnen, vraagt om een kwalitatief goede en herhaaldelijke dialoog. Hierbij zijn de uitgangspunten van de gezamenlijke grondhouding, zoals oprechte interesse tonen en nieuwsgierig blijven, werken vanuit gelijkwaardigheid en het benutten van elkaars expertise, regie bij ouders en jeugdigen laten en aansluiten bij de leefwereld van het gezin, cruciaal.
- Bij gezinnen die onder druk staan vraagt het samen komen tot een Verklarende Analyse soms om een lange adem van professionals en gezinnen en jeugdigen. Het breed uitvragen en zorgvuldig analyseren kost tijd. Juist deze vertraging kan leiden tot nieuwe inzichten en de inzet van de best passende hulp. Samen volhouden en blijven aansluiten en verbinden met het gezin is hierin belangrijk.

Geleerde lessen over wat er nodig is aan organisatorische randvoorwaarden om de gewenste beweging te realiseren

- Een al bestaande organisatiecultuur waarin samenwerken vanuit een gedeelde visie en koers gemeengoed is en waarbij het *Jeugdteam* in alle voor hen relevante ontwikkelingen meegenomen wordt, helpt bij het starten met een nieuw hulpmiddel. En bij het meenemen van relevante collega's in de voortgang.
- Om een beweging op uitvoeringsniveau te willen maken is het van belang op dit niveau, bij de jeugdconsulenten, ook de regie neer te leggen bij het opstellen van een veranderplan. Het meedenken en –doen van collega's van beleid, kwaliteit, etc. in de beweging, helpt in het samen leren over hoe het beter kan.
- Het realiseren van een beweging/ verandering kost tijd en vraagt om ruimte in hoofden en agenda's van professionals en ook van gezinnen.
- Een verandering met een grote ambitie kun je klein starten. Hiermee krijgt het een iteratief karakter, wat experimenteren, testen en bijsturen gemakkelijker maakt. Het biedt daarnaast ruimte om de beweging te starten met gemotiveerde en enthousiaste professionals die samen oplopen en de beweging samen dragen.
- Het spreiden van de VA-geschoolde collega's over de verschillende subteams van het uitvoeringsteam Jeugd van de gemeente Gooise Meren, draagt bij aan een breder bereik en draagvlak in het gehele team. Dit mede omdat niet VA-geschoolde collega's samen oplopen in een casus met wel VA-geschoolde collega's.
- Het werken met de Verklarende Analyse vraagt om scholing. Naast de basisopleiding (3 dagen) vindt het Jeugdteam Gooise Meren het nodig om periodiek (minimaal 1x per jaar) VA-kennis en kunde op te frissen en te verdiepen. Dit bij voorkeur samen met andere VA-geschoolde professionals in de regio Gooi en Vechtstreek die werkzaam zijn bij diverse netwerkpartners binnen het Jeugdveld en Onderwijs.
- De Verklarende Analyse is een instrument dat kan dienen als brug tussen gezinnen en professionals en tussen professionals onderling die werkzaam zijn op verschillende plekken in het netwerk van Jeugd en Onderwijs. Dit vraagt om regionale keuzes met bijbehorende afspraken over het gebruik van de VA en de benodigde randvoorwaarden. Uiteraard in afstemming met alle netwerkpartners.

Deelnemers aan de pilot

- Kelly Rozeman (POH'er Jeugd)
- Rolien Schalkwijk (Jeugdconsulent)
- Antoinette de Geus (Gedragswetenschapper)

Samenwerking in het netwerk van jeugd en onderwijs vanuit het perspectief van de POH-Jeugd

POH-Jeugd in regio Gooi en Vechtstreek

Taak, rol en profiel

De professionals die de functie van POH-Jeugd vervullen in regio Gooi en Vechtstreek hebben allemaal een uitvoerende taak en rol. Zij richten zich in hun dagelijks werk voornamelijk op:

1. Het ondersteunen van de huisarts bij beslissingen over passende zorg.
2. Het bieden van snelle hulp bij de huisarts in korte trajecten, waarbij de POH-jeugd eigen kennis en ervaring inzet.
3. Het voorkomen van onnodige verwijzingen naar de specialistische jeugdhulp.

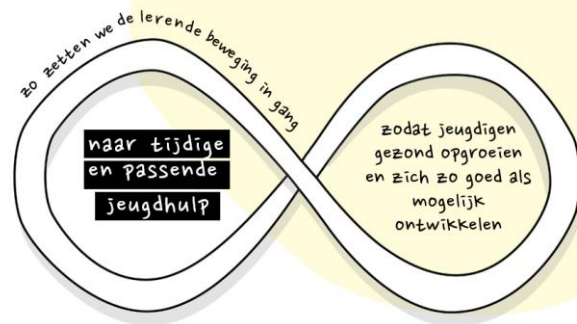
Het realiseren van bovenstaande taken vraagt om een veelzijdig profiel. Samen met de POH-Jeugd die werkzaam is in de gemeente Gooise Meren, is een profiel opgesteld die deze veelzijdigheid weergeeft.

Positionering en regionale dekking

In het convenant is als doelstelling opgenomen dat er in iedere huisartspraktijk in regio Gooi en Vechtstreek een POH-Jeugd actief is. In de praktijk is gebleken dat dit in Hilversum is gelukt, maar dat er niet overal gebruik van werd gemaakt. Hier is gekozen voor een dekkend netwerk, waarbij twee huisartsenpraktijken te weinig vraag hebben om hier ook een POH-jeugd in te zetten. De HBEL heeft op dit moment 100% dekking. Gooise Meren werkt nog aan een bredere dekking, omdat er nog geen volledige dekking is. Dit gaat in 2027 verder vorm en inhoud krijgen. Gemeente Wijdmeren heeft een jeugdconsulent bij de huisartsen in Loosdrecht, Kortenhoef, 's-Gravenland en Nederhorst. Verder zal er in de nabije toekomst ook ingezet worden op een gedragswetenschapper bij het jeugdteam ter verdere ondersteuning van POH-Jeugd in deze plaatsen.

Meerwaarde

In het evaluatierapport POH-Jeugd dat eind 2025 is opgesteld door de afdeling Beleid & Bestuur, is de algemene conclusie opgenomen dat er een grote tevredenheid is rondom de inzet van de POH-Jeugd en dat het aanstellen van de POH-Jeugd succesvol bijdraagt aan de beoogde doelstellingen die hebben geleid tot het convenant.

Samenwerken in het netwerk van Jeugd en Onderwijs

Samenwerkingspartners

De POH-Jeugd heeft naast de samenwerking met huisartsen en het contact met jeugdigen en ouders, een breed netwerk aan professionele samenwerkingspartners in het jeugd en onderwijsdomein. Zij werken geregeld samen met (jeugd)consulenten van de gemeente, onderwijsprofessionals, jeugdverpleegkundigen (GGD), opvoed- en opgroecoaches (GGD), professionals die werkzaam zijn bij (jeugd)zorgaanbieders en met hun collega's POH-Jeugd.

Wat gaat er goed in de samenwerking?

- Invoegen bij jeugdigen en ouders
- Vertrouwen vanuit huisartsen in hun oordeel en kunnen
- Open en laagdrempelig contact met huisartsen om casuïstiek of andersoortige zaken te bespreken
- Onderling contact tussen POH-Jeugd in de Regio om met en van elkaar te leren in intervisie
- Samen leren met jeugdconsulenten in casuïstiek
- Mogelijkheden om kennis en kunde te verrijken die nodig is om taak en rol goed uit te voeren
- Het voor sommige POH-Jeugd kunnen samenwerken met huisartsen in een digitaal dossier
- Een in Gooise Meren geïmplementeerde korte route voor verwijzen waarin jeugdconsulent en POH-Jeugd casuïstiek samen vastpakken.

Wat is er nodig om goed te kunnen samenwerken?

- Elkaar kennen en ontmoeten als samenwerkingspartners in het netwerk om elkaar te kunnen bereiken, te begrijpen en te (leren) vertrouwen.
- Kennis en kunde om de thema's die de POH-Jeugd vanuit zijn/haar taak en rol vastpakt, effectief en efficiënt uit te voeren. Mogelijkheid om blijvend te kunnen leren in je rol en taak (opleiden, coachen, intervisie en supervisie).
- Ruimte in de caseloads van POH-Jeugd om regelmatig te kunnen ontmoeten en verbinden met samenwerkingspartners.
- Periodieke afstemming op beleidsinhoudelijke/ -organisatorische thema's om ook op dit vlak van en met elkaar te leren op regionaal niveau.
- 100% dekkingsgraad van POH-Jeugd om meerwaarde optimaal te benutten in het belang van jeugdigen, gezinnen en professionals.
- Keuze voor en kennis over het gebruiken van een gezamenlijk instrument waarop je als POH-Jeugd in het netwerk bij samenwerken en doorverwijzen voort kan borduren (verklarende analyse als basis en gezamenlijke taal)
- Realiseren van een digitaal zorgdossier/- informatiesysteem (bv. VIPP-live) waarin een veilige en verantwoorde overdracht en snelle afstemming mogelijk is vanuit POH-Jeugd naar jeugdconsulenten, huisartsen, school, etc..

Profielschets POH-Jeugd

Gemeente Gooise Meren

Onderstaand profiel geeft richting aan dat wat de gemeente Gooise Meren zoekt en verwacht van een collega die zich in de functie van POH-Jeugd verbindt aan team Jeugd en intensief gaat samenwerken met huisartsen in deze gemeente. Dit profiel wordt benut om nieuwe collega's te werven en zich te laten verbinden aan deze functie. Daarnaast biedt het houvast om de juiste randvoorwaarden te creëren en te behouden om de POH-Jeugd te binden en te boeien.

De POH-Jeugd

Een POH-Jeugd (Praktijkondersteuner Huisartsen Jeugd) is een gespecialiseerde hulpverlener die kinderen en jongeren tot 18 jaar met psychische, psychosociale of psychiatrische problemen ondersteunt binnen de huisartsenpraktijk. De POH-Jeugd voert intakes uit, biedt kortdurende begeleiding of behandeling, geeft advies aan ouders, en kan gericht doorverwijzen naar andere zorginstanties zoals de jeugd-GGZ of het sociaal domein, waardoor hulp laagdrempeliger en sneller beschikbaar is.

Jeugdigen en ouders kunnen via de huisarts bij de POH-Jeugd terecht voor o.a.:

- Angstige of nerveuze gevoelens, somberheid, prikkelbaarheid of boosheid.
- Moeite met het reguleren van emoties.
- Zorgen over de ontwikkeling en het gedrag van het kind of de jongere.
- Slaapproblemen, hoofdpijn of buikpijn zonder duidelijke medische oorzaak.
- Problemen bij moeilijke situaties, zoals scheiding, verlies, pesten of schoolverzuim.
- Dwanggedachten.
- Verslavingsproblematiek.

De POH-Jeugd heeft onderstaande taken:

• Probleemverheldering:

De POH-Jeugd brengt het probleem in kaart en helpt kinderen, jongeren en hun ouders de problematiek te begrijpen.

• Kortdurende begeleiding:

De POH-Jeugd biedt zelf kortdurende begeleiding of behandeling om met de klachten om te gaan.

• Advies en informatie:

De POH-Jeugd geeft advies en handvatten over de ontwikkeling en het gedrag van de jeugdige, zowel aan ouders als aan de jeugdige zelf.

• Verwijzing:

De POH-Jeugd verwijst indien nodig door naar passende zorg. Dit kan in het voorveld zijn, maar ook de jeugd-GGZ of andere gespecialiseerde hulp.

• Poortwachtersfunctie:

De POH-Jeugd fungeert als een poortwachter en een centraal punt in het voorveld tussen de huisarts en de specialistische jeugdzorg.

Dit is de POH-Jeugd

Een combinatie van karakter, eigenschappen, kennis en kunde!

Het uitvoeren van de functie van POH-Jeugd in gemeente Gooise Meren vereist naast de nodige kennis en kunde in het werken met jeugdigen, gezinnen en andere professionals een veelzijdig karakter. Dit laatste is misschien nog wel belangrijker dan de opleiding(en) en werkervaring waar de POH-Jeugd over beschikt.

Hieronder staan de meest essentiële eigenschappen en benodigde kennis en ervaring genoemd.

Persoonlijke competenties/karaktereigenschappen

- Flexibel zijn
- Vertrouwen op je eigen kennis en kunde
- Niet snel schrikken of bang zijn voor moeilijke thema's of hulpvragen
- Stevig in je zadel zitten, jezelf kennen
- Grenzen kennen en kunnen aangeven
- Authentiek en integer zijn
- Onbevooroordeeld zijn
- Je gelijkwaardig opstellen
- Snel verbanden kunnen leggen en hierin snel kunnen schakelen
- Humor hebben
- Kunnen netwerken
- Communicatief vaardig zijn
- Mensen op hun gemak kunnen stellen
- Aansluiten en verbinding kunnen maken met jeugdigen, gezinnen en professionals
- Oprecht geïnteresseerd zijn in anderen
- Geduldig zijn
- Zelfstandig kunnen werken en ook goed kunnen samenwerken
- Kunnen en durven normaliseren
- Regie durven en kunnen (terug)leggen bij de jeugdigen en gezinnen
- Breed en systemisch willen kijken, denken en doen

Kennis en ervaring

- HBO en/of WO-opleiding in de richting psychosociale hulpverlening (bv. social work, psychologie, pedagogiek, systeemtherapie) of sociale wetenschappen (bv. orthopedagogiek, psychologie)
- Werkervaring binnen de jeugdzorg/ jeugd GGZ/ gezinszorg en bij voorkeur in het samenwerken met (huis)artsen
- Levenservaring
- Kennis van en ervaring met opvoedondersteuning, systeem-/ gezinstherapie
- Kennis van de sociale kaart van de regio
- Kennis over de routes en werkwijzen binnen de (jeugd)hulpverlening (bv. wie doet wat in de keten van jeugdhulp, hoe werkt het met verwijzen?)
- Ervaring met verschillende behandelmethodes gericht op de jeugdige en het gezin/netwerk (bv. ACT, CGT)
- SKJ-registratie of BIG-registratie

Meer weten?

Neem contact op met [Kelly Rozeman](#) (POH-Jeugd Gooise Meren) en [Ellen Zweers](#) (Sr. Projectleider IDU - Regio Gooi en Vechtstreek)

Profielschets Vraagbaak Consulent Jeugd

Gemeente Gooise Meren

Dit profiel geeft richting aan wat de gemeente Gooise Meren zoekt en verwacht van een collega die de functie van Vraagbaak Consulent Jeugd vervult. Deze medewerker is het eerste aanspreekpunt voor inwoners, ketenpartners en collega's. De Vraagbaak Consulent Jeugd zorgt ervoor dat vragen beantwoord worden of dat deze vragen doorgezet worden naar de juiste plek.

Doel van het profiel

Het profiel helpt bij het werven van nieuwe collega's en biedt houvast om de juiste randvoorwaarden te creëren en te behouden, zodat de Vraagbaak Consulent Jeugd zich kan verbinden aan deze rol. Daarnaast helpt dit profiel bij de ontwikkeling van de functie Vraagbaak Consulent Jeugd, aangezien het als leidraad fungeert voor ontwikkelgesprekken en om andere collega's en gemeentes te informeren over de rol van de Vraagbaak Consulent Jeugd.

Het idee om tot dit profiel te komen is ontstaan vanuit de wens om de grondhouding van het project Verbeteren In-, Door- en Uitstroom Jeugd (IDU) in de praktijk te brengen. Deze grondhouding, waarin werken vanuit oprechte interesse en gelijkwaardigheid, eigen regie van jeugdigen en ouders en aansluiten bij hun leefwereld centraal staat, wordt door dit profiel vertaald naar de praktijk. De Vraagbaak Consulent Jeugd is een cruciale schakel in het triageren van hulpvragen. Deze is bereikbaar, deskundig en in staat om snel en zorgvuldig te handelen.

De Vraagbaak Consulent Jeugd

De Vraagbaak Consulent Jeugd is het eerste telefonische en/of mailcontact tussen inwoners, ketenpartners en het Team Jeugd van de gemeente Gooise Meren. Hij of zij zorgt ervoor dat vragen niet blijven liggen, maar direct beantwoord worden of op de juiste plek terechtkomen. Dit vraagt om scherp doorvragen, snel schakelen en aansluiten bij de ander, ook wanneer er sprake is van een stressvolle, onrustige situatie en/of complexe problematiek.

De Vraagbaak Consulent Jeugd is niet alleen een organisatorisch talent, maar ook een verbinder die vanuit vertrouwen en deskundigheid handelt. Hij of zij draagt bij aan een soepele samenwerking in de keten, signaleert trends en knelpunten en denkt mee over verbeteringen in beleid en uitvoering.

Kortom: de Vraagbaak Consulent Jeugd maakt het verschil door overzicht te houden, verbinding te maken en systemisch en domeinoverstijgend uit te vragen, zodat gelijk de goede vervolgstappen kunnen worden gezet.

De Vraagbaak Consulent Jeugd heeft onderstaande taken:

- Telefonisch en per e-mail bereikbaar zijn voor inwoners en ketenpartners.
- Doorvragen om tot de kern van de hulpvraag te komen.
- Het in rust onderkennen van de hulpvraag.
- Registreren en opvolgen van terugbelverzoeken en melding hulpvraag.
- Afstemmen met collega's over casussen en zorgen voor een goede overdracht.
- Signaleren van knelpunten en meedenken over verbeteringen in het proces.
- Bijdragen aan kennisdeling binnen het team en het onderhouden van contacten met partners.
- Onderschrijven van de eigen regie bij het gezin.

Functievereisten

Het kunnen uitvoeren van de functie van Vraagbaak Consulent Jeugd vraagt om meer dan alleen kennis van processen, het zorglandschap en wetgeving. Het is een rol waarin communicatieve kracht en mensgerichtheid minstens zo belangrijk zijn als inhoudelijke expertise.

In deze rol moet je kunnen schakelen tussen uiteenlopende vragen, van ouders die in paniek bellen tot ketenpartners die snel duidelijkheid willen. Dat vraagt om actief luisteren, doorvragen en invoelen, maar ook om het vermogen om grenzen te stellen en overzicht te bewaren.

"Je moet communicatief heel sterk zijn. Actief luisteren, kunnen aanvoelen, kunnen aansluiten. Dat is het belangrijkste van de hele vraagbaak. Kennis kun je opzoeken, maar als je het contact niet kunt maken, mis je de boot."

Rolien Schalkwijk - Vraagbaak Consulent Jeugd

Eigenschappen, vaardigheden en ervaring

Hieronder staan de meest essentiële eigenschappen en benodigde kennis en ervaring genoemd.

Persoonlijke competenties/karaktereigenschappen

De Vraagbaak Consulent Jeugd:

- Kan systemisch denken: verder kijken dan de vraag alleen, oog voor context en netwerk.
- Is flexibel en creatief in het vinden van oplossingen.
- Is zelfverzekerd en niet bang om fouten te maken.
- Is authentiek, integer en onbevooroordeeld.
- Is communicatief vaardig en in staat om mensen op hun gemak te stellen, actief te luisteren, goed aan te voelen en aan te sluiten bij de leefwereld van de ander.
- Is oprecht geïnteresseerd in anderen en geduldig.
- Is bereid om feedback te geven én te ontvangen.
- Heeft humor en kan verbinding maken met diverse doelgroepen.
- Kan schakelen tussen verschillende perspectieven en belangen.
- Durft te vertrouwen op eigen kennis en kunde.
- Schrikt niet snel en wordt niet bang voor moeilijke thema's of hulpvragen.
- Zit stevig in het zadel en kent zichzelf.

De Vraagbaak Consulent Jeugd kan:

- Doorvragen om tot de kern van de hulpvraag te komen.
- Met verschillende systemen werken en zorgvuldig registreren.
- Omgaan met boze of teleurgestelde mensen zonder defensief te worden.
- Snel schakelen tussen verschillende taken en vragen.
- Omgaan met weerstand en nee zeggen.
- Hulp vragen wanneer nodig.
- Intensief samenwerken met collega's en ketenpartners.
- Het gezin waar mogelijk in de regie laten.

Kennis en ervaring

De Vraagbaak Consulent Jeugd heeft:

- Brede kennis van het jeugdzorglandschap, wetgeving en gemeentelijke werkomgeving.
- Werkervaring binnen de jeugdzorg/ jeugd GGZ/gezinszorg is een pré.
- Kennis van verschillende problematieken met betrekking tot jeugd en gezin.
- Verantwoordelijkheidsgevoel en inzicht in processen.
- Ervaring met werken in een dynamische omgeving waarin samenwerking centraal staat.
- Kennis van de sociale kaart van de regio.

De Vraagbaak Consulent Jeugd wordt blij van:

- Vragen uitzoeken en oplossen.
- Continu bezig zijn met de vraag: hoe kan het anders, hoe kan het beter?
- Samenwerken met en leren van collega's en ketenpartners.
- Bijdragen aan een toegankelijk en mensgericht jeugdstelsel.

Meer weten?

Neem contact op met [Rolien Schalkwijk](#) (Vraagbaak Consulent Jeugd - Gooise Meren) en [Ellen Zweers](#) (Sr. Projectleider IDU - Regio Gooi en Vechtstreek)

Ondersteuning in de school

Samen vormen we één team voor de leerling!

Hoe werken we samen vanuit de grondhouding?

Wat is nodig om goed samen te werken?

IDU

Samenvatting
Geleerde
lessen:
Ondersteuning
in de school

Andere ondersteuning in de school

Jeugdarts en
jeugdverpleegkundige

Buddycoach

Schoolmaatschappelijk
werker

Jongerenwerker

IDU

Jeugdcoach

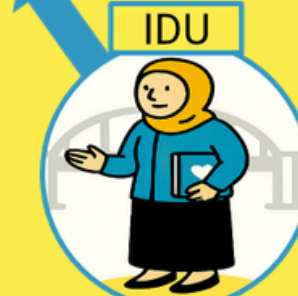
Begeleiding voor jongeren
bij sociaal-emotionele
ontwikkeling

IDU

Jeugdconsulent

Laagdrempelig advies en
ondersteuning bij complexe
hulpvragen

IDU

Brugfunctionaris

Verbinding tussen
school, ouders en wijk

IDU

Uniek

Zorgaanbieders in de school

IDU

Het ABC

IDU

Youké

Ondersteuning in de school

Samenvatting geleerde lessen

Deze samenvatting geeft de geleerde lessen weer uit verschillende pilots van het project IDU, gericht op de samenwerking tussen onderwijs en jeugdhulp in regio Gooi en Vechtstreek.

De Grondhouding: Contact en Vertrouwen

De rode draad is dat een goede samenwerking valt of staat met de menselijke relatie en een gedeelde visie.

Contact is de basis: Elkaar kennen en fysiek ontmoeten creëert het nodige vertrouwen om effectief samen te werken.

Gelijkheid en Expertise: Samenwerking moet plaatsvinden op basis van gelijkwaardigheid, waarbij de aanvullende expertises van zowel de leerkracht als de zorgprofessional worden erkend en benut.

Gedeeld doel: Het belang van het kind staat altijd centraal. Dit vraagt om een open, nieuwsgierige houding en de bereidheid om je kwetsbaar op te stellen.

Regie: De regie in de klas ligt bij de leerkracht; de ondersteuner/zorgverlener heeft een ondersteunende rol en sluit aan bij het tempo van de school.

Rol van Ouders en Leerlingen

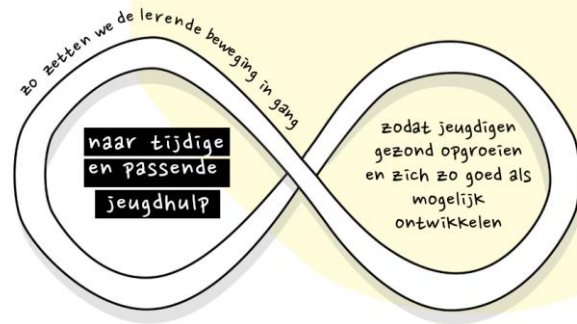
Ouders en leerlingen worden niet gezien als objecten van onderwijs en zorg, maar als gelijkwaardige partners.

Eigenaarschap: Het vroegtijdig betrekken van ouders en leerlingen bij het opstellen van doelen vergroot de motivatie en het eigenaarschap.

Drempelverlaging: Door ondersteuning in de school aan te bieden (schoolnabij), wordt de drempel voor hulp verlaagd.

Communicatie: Het is essentieel om aan te sluiten bij de taal en beleving van ouders. Termen zoals "preventieve dyslexie" kunnen bijvoorbeeld afschrikken, terwijl de focus op "verbeteren van leesqualiteit" beter wordt begrepen en ook meer recht doet aan het doel.

Verwachtingen: Heldere afspraken over verantwoordelijkheden zijn nodig; ouders mogen ook aangesproken worden op hun rol.

Praktische en Randvoorwaardelijke Successen

Fysieke plek: Een eigen, rustige werkruimte op school voor zorgprofessionals is cruciaal voor de kwaliteit van de zorg en het gevoel van "erbij horen".

Korte lijnen: Naast structureel overleg (zoals ZAT of MDO) zijn korte, informele afstemmingsmomenten (appje, praatje in de gang) essentieel om snel te kunnen schakelen.

Continuïteit: Vaste gezichten op vaste scholen bouwen sneller een netwerk op. Personeelwisselingen of ziekte vormen een aanzienlijk risico voor de continuïteit van de relatie en daarmee voor een succesvolle samenwerking.

Tijd en capaciteit: Het opbouwen en onderhouden van een samenwerkingsrelatie kost tijd en vereist voldoende beschikbaarheid en bereikbaarheid van professionals.

Uitdagingen en Verbeterpunten

Financiering en Bureaucratie: Individuele gemeentelijke beschikkingen werken vaak vertragend en kunnen escalatie in de hand werken. Er is behoefte aan meerjarenezekerheid en flexibele financieringsvormen (zoals fte-financiering).

Informatiesystemen: Het werken in verschillende systemen (bijv. Parnassys vs. zorgspecifieke systemen) maakt een gezamenlijke dossiervorming en het monitoren van doelen lastig.

Systeemknelpunten: Leerlingen met zware problematiek waarbij oudercommitment ontbreekt, dreigen tussen wal en schip te vallen door de productgrenzen van de zorg.

Imago: Er rust soms nog een taboe op "iemand van de gemeente" in de school; transparante communicatie is nodig om dit te normaliseren.

Bestaand aanbod aanpassen: Belangrijk is dat bestaand ondersteuningsaanbod wordt aangepast op dat wat nodig is, naast het eventueel creëren van nieuw aanbod (bijv. aanbod Versa Welzijn beter laten aansluiten bij dat wat scholen nodig hebben in het ondersteunen van leerlingen en ouders).

Brugfunctionarissen in het Onderwijs in regio Gooi en Vechtstreek

Opbrengst (tussen)evaluatie december 2025

Ons kenmerk

Versie

Datum

Contactpersonen

1.0

26 Januari 2026

Hilda Visser-Offinga (Beleidsadviseur onderwijs Hilversum),
Arwin Froberg (Beleidsadviseur onderwijs Hilversum),
Judith Lommel (Beleidsadviseur onderwijs Gooise Meren),
Bibi van Empelen (Beleidsadviseur onderwijs H-BEL)

Inhoud	
Samenvatting	2
Inleiding	3
Onderzoeksopzet	4
Resultaten vanuit de vragenlijst brugfunctionarissen	4
Taken en werkzaamheden	5
<i>Wat zijn de dagelijkse werkzaamheden van een brugfunctionaris?</i>	5
<i>Met welke andere taken houdt een brugfunctionaris zich bezig?</i>	5
Bereik van de brugfunctionarissen	5
<i>Hoeveel ouders en leerlingen hebben de brugfunctionarissen in het afgelopen schooljaar geholpen?</i>	6
<i>Welk contact heeft een brugfunctionaris met collega's van het schoolteam en collega's buiten het schoolteam?</i>	6
Waar wordt de brugfunctionaris voor benaderd?	8
<i>Met welke vragen gaan ouders naar de brugfunctionaris?</i>	8
<i>Met welke vragen gaan leerlingen naar de brugfunctionaris?</i>	8
<i>Met welke vragen gaan collega's binnen de school naar de brugfunctionaris?</i>	9
<i>Over welke vragen heeft de brugfunctionaris contact met samenwerkingspartners buiten de school?</i>	9
Werken vanuit een gezamenlijke grondhouding	9
<i>Samenwerken met ouders</i>	9
<i>Samenwerken met leerlingen</i>	10
<i>Samenwerken met partners binnen de school</i>	10
<i>Samenwerken met partners buiten de school</i>	11

Samenvatting

Deze (tussen)evaluatie van december 2025 geeft een beeld van de rol en meerwaarde die brugfunctionarissen op scholen in regio Gooi en Vechtstreek hebben voor ouders, leerlingen en samenwerkingspartners binnen en buiten de school. Op basis van de ingevulde vragenlijsten blijkt dat brugfunctionarissen uiteenlopende taken oppakken. Zij ondersteunen leerlingen en ouders, onderhouden contact met collega's binnen en partners buiten de school en signaleren hulpvragen. Hun dagelijkse werkzaamheden zijn vooral gericht op het verbeteren van de communicatie tussen school en thuis en het bieden van passende, laagdrempelige ondersteuning waar nodig. Daarnaast organiseren zij bv. ouderbijeenkomsten op diverse thema's.

De impact van de brugfunctionarissen in het onderwijs in regio Gooi en Vechtstreek wordt onder andere zichtbaar in het aantal bereikte ouders en leerlingen in het afgelopen schooljaar. Het intensieve contact dat brugfunctionarissen onderhouden met het schoolteam en externe professionals draagt bij aan een integrale werkwijze die nodig is om ouders en leerlingen passend en tijdig te ondersteunen. De resultaten laten zien dat brugfunctionarissen een waardevolle rol spelen in het versterken van de samenwerking tussen school, thuis en zorgpartners. Op basis van deze opbrengsten zijn aanbevelingen opgesteld om de inzet van brugfunctionarissen te verbeteren en hun bereik te vergroten.

Inleiding

In regio Gooi- en Vechtstreek werken een aantal scholen sinds 2024 met brugfunctionarissen om de verbinding tussen school, ouders en het sociaal domein te versterken. Deze functie is mogelijk gemaakt door een landelijke [subsidieregeling](#) vanuit het Rijk, gericht op het bevorderen van kansengelijkheid en het organiseren van preventieve ondersteuning dichtbij gezinnen.

Brugfunctionarissen slaan een brug tussen onderwijs en jeugdhulp. Zij ondersteunen ouders bij praktische en opvoedingsvragen, helpen leerlingen bij hun ontwikkeling en werken samen met schoolteams en externe partners. Het doel is om vroegtijdig (op stapel staande) problemen te signaleren en escalatie van problemen te voorkomen, zodat kinderen zich optimaal kunnen ontwikkelen.

Binnen het [project Verbeteren In-, Door- en Uitstroom Jeugd \(IDU\)](#) is een pilot van start gegaan met de titel 'Ondersteuning in de school'. Binnen deze pilot werken onderwijs en het jeugddomein samen vanuit een gezamenlijke grondhouding om op te halen wat goed werkt en wat beter kan in het preventief inzetten van jeugdzorg. De aanpak richt zich op het versterken van de pedagogische basis en het vergroten van de oplossingskracht in de leefwereld van gezinnen. Vanuit deze pilot is er onder andere aangesloten bij het al bestaande lerende netwerk van de brugfunctionarissen en de scholen waarin zij actief zijn. Enerzijds met als doel te monitoren en evalueren wat vanuit hun perspectief de werkzame en belemmerende elementen zijn in de samenwerking in het netwerk van jeugd(hulp) en onderwijs. Anderzijds om inzicht te krijgen in dat wat zij als brugfunctionarissen vanuit hun dagelijkse werkzaamheden toevoegen om tijdige en passende jeugdhulp te realiseren. Dit rapport geeft de resultaten weer van de door de brugfunctionarissen ingevulde vragenlijst die in het kader van deze pilot is ontwikkeld. De resultaten leveren waardevolle kwantitatieve en kwalitatieve data op voor verplichte verantwoording van de verkregen rijkssubsidie. Ook zijn de resultaten dienend aan aanvragen voor vervolgsubsidies en onderbouwing van eventuele structurele borging.

Onderzoeksopzet

Brugfunctionarissen die actief zijn op scholen in de Gooi- en Vechtstreek, geven hun rol op verschillende manieren vorm en inhoud. Om dat goed in beeld te krijgen, is samen met beleidsadviseurs onderwijs en twee brugfunctionarissen een vragenlijst ontwikkeld.

Het doel is om samen te leren over wat wel en niet werkt in het preventief oppakken van vragen en zorgen van leerlingen en ouders* die niet direct onderwijsgerelateerd zijn, in relatie tot andere functionarissen binnen en buiten de school. De focus ligt op hoe de samenwerking tussen de brugfunctionarissen en andere betrokkenen gaat volgens de uitgangspunten van de grondhouding, zoals ontwikkeld binnen het project IDU.

In totaal zijn er 21 brugfunctionarissen actief binnen regio Gooi- en Vechtstreek. Van deze groep hebben in november 2025 16 brugfunctionarissen de vragenlijst ingevuld. De respondenten zijn werkzaam op diverse schooltypen: primair onderwijs (po), voortgezet onderwijs (vo), gespecialiseerd basisonderwijs (gbo), speciaal onderwijs (so) en voortgezet speciaal onderwijs (vso).

De vragenlijst omvat verschillende thema's:

- Taken en werkzaamheden
- Bereik van de brugfunctionarissen
- Waar wordt de brugfunctionaris voor benaderd?
- Werken volgens de grondhouding (IDU) in samenwerking met anderen binnen en buiten de school

*Overall waar 'ouders' staat, wordt bedoeld ouders, opvoeders en/of wettelijke vertegenwoordigers.

Resultaten vanuit de vragenlijst brugfunctionarissen

Taken en werkzaamheden

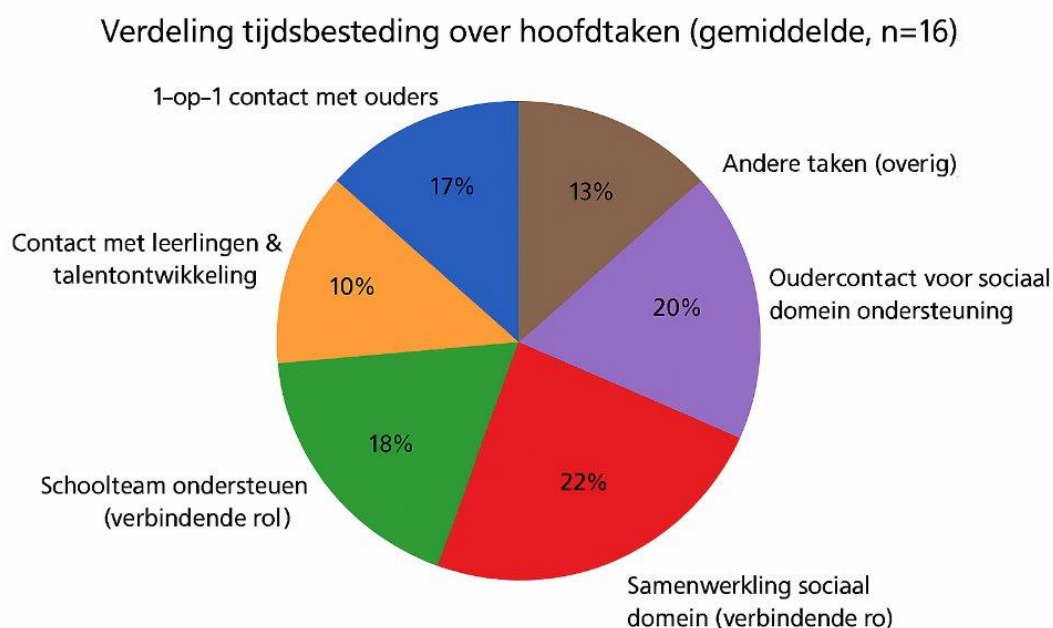
Wat zijn de dagelijkse werkzaamheden van een brugfunctionaris?

De meeste tijd gaat naar samenwerking met het sociaal domein (ongeveer een vijfde van de totale inzet), gevolgd door het ondersteunen van het schoolteam en oudercontact voor sociaal domein gerelateerde vragen. Eén-op-één contact met ouders en andere taken nemen samen ook een aanzienlijk deel in, terwijl contact met leerlingen en talentontwikkeling van leerlingen relatief minder tijd van hen vraagt.

Met welke andere taken houdt een brugfunctionaris zich bezig?

Brugfunctionarissen geven aan dat hun takenpakket veel breder is dan alleen het contact met ouders en leerlingen. Naast de kernactiviteiten houden zij zich bezig met het organiseren van ouderbijeenkomsten, koffieochtenden en inloophmomenten, het coördineren van zorgaanvragen en het bijhouden van administratieve processen zoals het up-to-date maken van webpagina's en het verwerken van gegevens. Ook worden praktische regelingen uitgevoerd, zoals het aanvragen van sport- en zwemlessen, schoolspullen, laptops en voedselpakketten. Verder nemen brugfunctionarissen deel aan netwerkbijeenkomsten, intermediair-overleggen en activiteiten gericht op ouderbetrokkenheid, zoals taalcafés (informeel (begeleid) samenkomen en ontmoeten om de Nederlandse taal te leren) en informatiebijeenkomsten over opvoeding, scheiding en mediawijsheid. Een aantal brugfunctionarissen ondersteunt bij complexe casussen, bijvoorbeeld waar thema's als bewindvoering en huisvestingsproblemen spelen. Tot slot wordt er aandacht besteed aan het versterken van de verbinding tussen school, gezin en externe partners door het organiseren van projecten en het opzetten van initiatieven zoals kledingmarkten en buddy-systemen.

Grafiek 1: Tijdsbesteding van brugfunctionarissen op een dagelijkse basis.

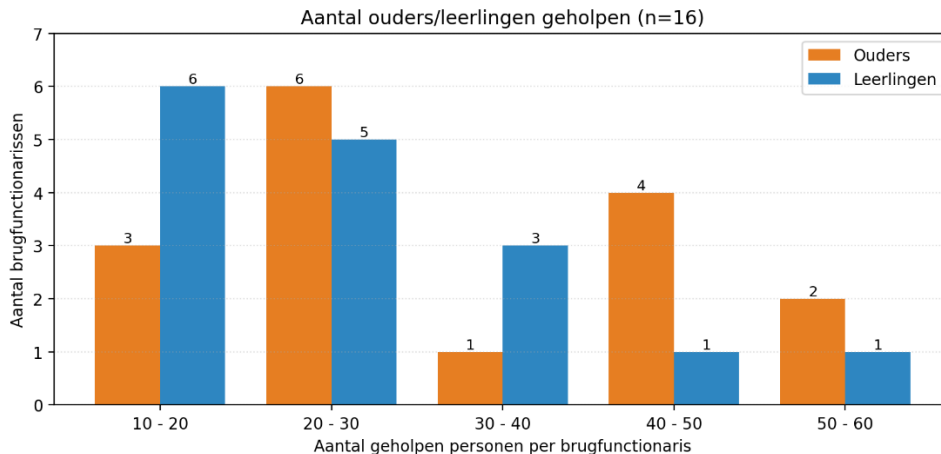
Bereik van de brugfunctionarissen

Hoeveel ouders en leerlingen hebben de brugfunctionarissen in het afgelopen schooljaar geholpen?

Brugfunctionarissen hebben in het afgelopen schooljaar een grote groep gezinnen bereikt. Op basis van de ingevulde aantallen zijn er in totaal ongeveer 540 ouders en 440 leerlingen ondersteund door de 16 brugfunctionarissen.

De grafiek laat zien dat de meeste brugfunctionarissen op hun school tussen 20 en 40 ouders en een vergelijkbaar aantal leerlingen hebben ondersteund, met enkele brugfunctionarissen die uitschieten naar 50 – 70 ouders. Dit bevestigt dat de functie niet incidenteel is, maar structureel veel gezinnen bereikt.

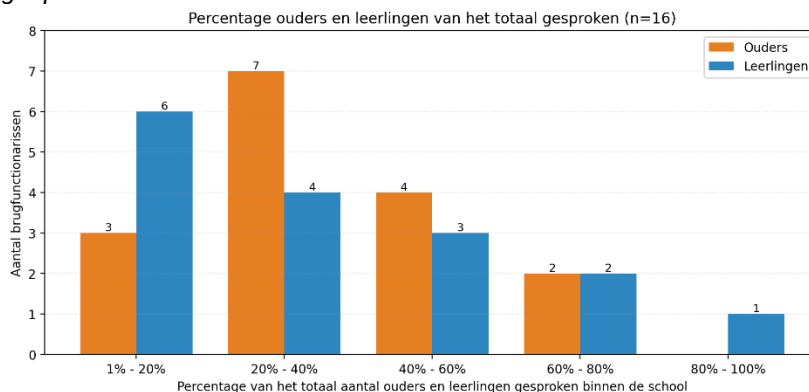
Grafiek 2: Het aantal ouders en leerlingen dat brugfunctionarissen hebben gezien.

Als je kijkt naar het totaal aantal ouders en leerlingen hebben de brugfunctionarissen in het afgelopen schooljaar een groot deel van de ouder- en leerlingpopulatie van hun school gesproken. Onderstaande grafiek laat zien dat het merendeel van de brugfunctionarissen tussen 20% en 40% van de ouders op hun desbetreffende school heeft bereikt, gevolgd door een aanzienlijke groep die zelfs 40% tot 60% van de ouders sprak.

Bij leerlingen ligt het zwaartepunt iets lager: de meeste brugfunctionarissen hebben tussen 1% en 40% van de leerlingen gesproken, met enkele uitschieters richting 60% tot 80% en incidenteel zelfs 80% tot 100%. Ook geven de brugfunctionarissen aan dat ze in 70% tot 100% van de gevallen van leerlingen ook de ouders spreken. Dit toont dat brugfunctionarissen breder kijken dan alleen het gedrag van de leerling, maar ook willen achterhalen wat de leefwereld is van desbetreffende leerling.

Grafiek 3: Het aantal ouders en leerlingen dat de brugfunctionarissen van het totaal aantal ouders hebben gesproken.

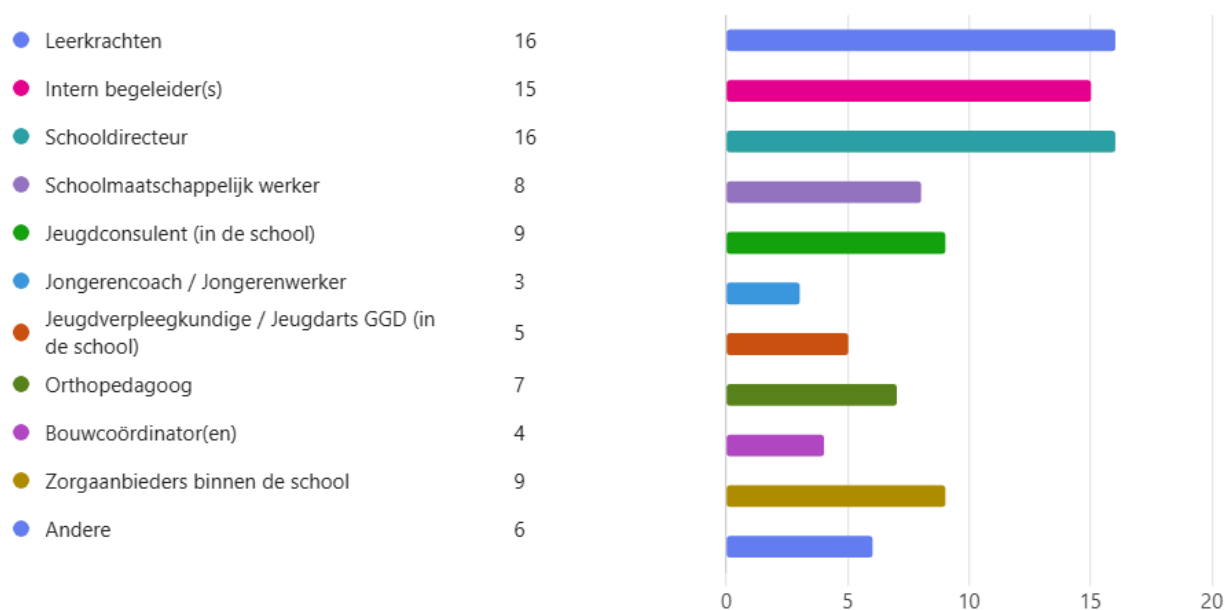
Welk contact heeft een brugfunctionaris met collega's van het schoolteam en collega's buiten het schoolteam?

Brugfunctionarissen hebben in het afgelopen schooljaar intensief samengewerkt met collega's binnen hun schoolteam. De meeste brugfunctionarissen hadden contact met 10 tot 20 collega's, maar er zijn ook meerdere brugfunctionarissen die met meer dan 30 collega's hebben samengewerkt. Dit laat zien dat de functie breed verankerd is in het team en dat samenwerking een belangrijk onderdeel van het werk is.

De grafiek laat zien met welke collega's het meest wordt samengewerkt. Leerkrachten en schooldirecteuren staan bovenaan, gevolgd door intern begeleiders. Ook is er regelmatig contact met schoolmaatschappelijk werkers, jeugdconsulenten, en andere professionals zoals orthopedagogen, bouwcoördinatoren en zorgaanbieders binnen de school. Deze brede samenwerking maakt het mogelijk om snel te schakelen en samen passende ondersteuning te bieden aan leerlingen en gezinnen.

Buiten de school is het netwerk minstens zo belangrijk. De meeste brugfunctionarissen hadden contact met 10 tot 20 externe partners, en enkele zelfs met meer dan 30 organisaties. De samenwerking is het meest intensief met [Versa welzijn](#), jeugdconsulenten van de gemeenten, en andere medewerkers van gemeentelijke loketten, gevolgd door jeugdzorgaanbieders, GGD, en huisartsen. Ook partners zoals het samenwerkingsverband po/vo, buitenschoolse opvang en peuterspeelzalen spelen een rol. Deze brede samenwerking biedt kansen om gezinnen tijdig en passend te ondersteunen.

Grafiek 4: Aantal brugfunctionarissen die contact met interne collega's

Grafiek 5: Aantal brugfunctionarissen die contact met externe samenwerkingspartners

Waar wordt de brugfunctionaris voor benaderd?

Met welke vragen gaan ouders naar de brugfunctionaris?

Brugfunctionarissen geven aan dat zij vooral te maken hebben met vragen die te maken hebben met armoede en financiële ondersteuning, zoals hulp bij het aanvragen van regelingen, sport- en cultuurfondsen, schoolspullen en voedselpakketten. Daarnaast komen opvoedingsvragen veel voor, evenals zorgen over de ontwikkeling van kinderen. Taalproblematiek is een terugkerend thema, vooral bij ouders met een migratieachtergrond, waarbij ondersteuning nodig is bij communicatie met school en instanties. Ook vragen over schoolprocedures en praktische zaken, zoals leerlingenvervoer, zijn regelmatig onderwerp van gesprek. Verder worden zorgen over gezondheid en welzijn genoemd, waaronder mentale problemen, scheiding en huisvestingsproblemen.

De meeste brugfunctionarissen geven aan dat vragen gedurende het hele jaar binnenkomen, zonder duidelijke piekmomenten. Toch zijn er enkele terugkerende patronen zichtbaar. Aan het begin van het schooljaar komen vaak praktische vragen naar voren, zoals leerlingenvervoer, schoolprocedures en het instellen van communicatiekanalen zoals Social Schools. Ook taalproblematiek speelt in deze periode een rol, vooral bij nieuwkomers.

Aan het einde van het schooljaar zien we een toename in aanvragen voor sport, zwemlessen, schoolspullen, laptops en zomerkampen. Daarnaast volgen brugfunctionarissen de lopende acties van organisaties zoals Stichting Kinderhulp, bijvoorbeeld de pepernotenactie en zomerpakketten. Gedurende het jaar blijven armoedevragen, opvoedingsvragen en zorgen over de ontwikkeling van kinderen een constante factor. Ook mentale zorgen, pesten en vragen rondom sociale media komen regelmatig terug.

Sommige brugfunctionarissen benoemen specifieke knelpunten, zoals problemen met regelingen (bijvoorbeeld Meedoen HBEL) en bewindvoering. Bij scholen met veel gezinnen onder de armoedegrens worden preventieve maatregelen genomen, zoals het aanbieden van schoolfruit, voedselpakketten en hulp bij surprises. Deze inzet helpt om gezinnen te ontlasten en kinderen gelijke kansen te bieden.

Met welke vragen gaan leerlingen naar de brugfunctionaris?

Brugfunctionarissen geven aan dat zij vooral te maken hebben met vragen die betrekking hebben op het welzijn en de sociale ontwikkeling van leerlingen. Veel voorkomende thema's zijn mentale zorgen, zoals stress, onzekerheid en weerbaarheid, en zorgen over de thuissituatie. Daarnaast komen

schoolgerelateerde vragen regelmatig voor, bijvoorbeeld over pesten, sociale media en het vinden van passende activiteiten. Ook praktische vragen spelen een rol, zoals hulp bij sport en vrijetijdsbesteding. In sommige gevallen gaat het om complexe problematiek, zoals uithuisplaatsing of financiële zorgen die invloed hebben op het dagelijks leven van leerlingen. Over het algemeen geven brugfunctionarissen aan dat deze vragen het hele jaar door voorkomen, zonder duidelijke piekmomenten.

Met welke vragen gaan collega's binnen de school naar de brugfunctionaris?

Brugfunctionarissen geven aan dat zij vanuit collega's vooral vragen ontvangen die te maken hebben met zorg rondom leerlingen en hun thuissituatie. Dit omvat signalen van sociaal-emotionele problemen en zorgen over veiligheid en ondersteuning bij complexe casussen. Daarnaast komen armoede en financiële vraagstukken regelmatig voor, zoals hulp bij aanvragen voor regelingen, sportfonds en praktische ondersteuning. Opvoedingsvragen en advies over gesprekken met ouders zijn eveneens veelgenoemde thema's. Verder spelen gedragsvragen en het bieden van extra ondersteuning op sociaal-emotioneel of cognitief gebied een rol. Collega's vragen ook om hulp bij praktische zaken zoals logopedie, voorleesexpress, vrijetijdsbesteding en het doorverwijzen naar passende zorgaanbieders. Tot slot wordt ondersteuning gevraagd bij het in kaart brengen van signalen van onveiligheid en het versterken van de samenwerking tussen school, ouders en externe partners.

Over welke vragen heeft de brugfunctionaris contact met samenwerkingspartners buiten de school?

Brugfunctionarissen hebben contact met externe samenwerkingspartners over een breed scala aan onderwerpen. De meest voorkomende thema's zijn zorgvragen, zoals het afstemmen van zorgaanvragen, overdracht van zorgkinderen en complexe casussen waarbij meerdere instanties betrokken zijn. Daarnaast spelen opvoeding en ontwikkeling een belangrijke rol, evenals vragen over de thuissituatie en begeleiding van gezinnen. Ook schoolgerelateerde onderwerpen komen vaak terug, zoals leerlingenvervoer, bemiddeling naar school en samenwerking bij Multi-Disciplinaire Overleggen (MDO's). Verder is er veel contact over sport en vrijetijdsbesteding, bijvoorbeeld het regelen van zwemlessen, sportactiviteiten en deelname aan culturele initiatieven. Financiële vraagstukken, zoals aanvragen voor regelingen en ondersteuning bij armoede, worden eveneens genoemd. Tot slot gaat het regelmatig om praktische zaken zoals het regelen van een psycholoog in eigen taal, het aanvragen van laptops of fietsen, en het organiseren van activiteiten buiten school. Deze diversiteit laat zien dat brugfunctionarissen een verbindende rol spelen tussen school, gezin en een breed netwerk van externe partners.

Werken vanuit een gezamenlijke grondhouding

Gezamenlijke grondhouding

Sinds eind 2022 wordt er binnen regio Gooi en Vechtstreek in een projectstructuur gewerkt aan het [Verbeteren van de In-, Door- en Uitstroom Jeugd](#). Binnen dit project is met veel partners uit het netwerk van Jeugd en Onderwijs een [gezamenlijke grondhouding](#) ontwikkeld. Deze grondhouding omvat uitgangspunten die waardegedreven samenwerken ondersteunen. In de periode april 2025-april 2026 wordt er in tien pilots geleerd over hoe dit samenwerken vanuit een gezamenlijke grondhouding er uit ziet en welke randvoorwaarden dit vraagt. In de vragenlijst die door de brugfunctionarissen is ingevuld komen vragen over het samenwerken vanuit deze grondhouding terug.

Samenwerken met ouders

Wat gaat er goed in het werken met de grondhouding samen met ouders en waarom?

Brugfunctionarissen ervaren dat samenwerking met ouders meestal goed verloopt wanneer vertrouwen en respect centraal staan. Veel respondenten benoemen dat open en gelijkwaardige communicatie helpt om ouders zich gehoord en serieus genomen te laten voelen. Het actief luisteren naar zorgen en verwachtingen van ouders wordt vaak genoemd als een succesfactor, evenals het nemen van tijd om een relatie op te bouwen.

Daarnaast blijkt een cultuursensitieve aanpak belangrijk: gesprekken in de moedertaal en begrip voor culturele verschillen verkleinen de afstand en versterken het contact. Ook het samen zoeken naar oplossingen en het afstemmen op de behoeften van het gezin dragen bij aan een positieve samenwerking.

Kortom, het gaat goed wanneer brugfunctionarissen investeren in persoonlijk contact, vertrouwen en gelijkwaardigheid, en ouders ruimte geven om mee te denken en regie te houden.

Welke knelpunten ervaar je in het werken met de grondhouding samen met ouders en wat kan daarin verbeteren?

De belangrijkste knelpunten in het werken met de grondhouding samen met ouders hebben te maken met culturele verschillen en taalbarrières, waardoor wederzijds begrip soms ontbreekt. Daarnaast ervaren brugfunctionarissen dat tijdgebrek bij ouders en hun drukke of stressvolle situatie het lastig maakt om afspraken na te komen of actief mee te werken. Ook komt wantrouwen naar instanties voor, wat veel tijd kost om vertrouwen op te bouwen.

Andere genoemde uitdagingen zijn lange wachttijden bij hulpinstanties, complexe procedures, en situaties waarin ouders weigeren hulp te accepteren of onvoldoende regie nemen in de opvoeding. Soms is er sprake van gebrek aan communicatie of dat ouders niet goed weten wat de brugfunctionaris kan betekenen.

Verbeteringen liggen vooral in meer cultuursensitieve communicatie, flexibele contactmogelijkheden (zoals via whatsapp), en blijven investeren in vertrouwen en samenwerking, ook wanneer er druk of weerstand is.

Samenwerken met leerlingen

Wat gaat er goed in het werken met de grondhouding samen met leerlingen, en waarom?

In het werken met de grondhouding richting leerlingen gaat het goed wanneer brugfunctionarissen vertrouwen opbouwen en een open, laagdrempelige communicatie hanteren. Veel respondenten benadrukken dat een rustige benadering en het nemen van initiatief om contact te leggen cruciaal zijn, omdat leerlingen niet altijd zelf om hulp vragen.

Daarnaast wordt het betrekken van leerlingen in het proces en het geven van eigenaarschap als positief ervaren. Het luisteren naar leerlingen, het tonen van geduld en het bieden van veiligheid en structuur dragen bij aan een gevoel van verbinding. Brugfunctionarissen merken dat kinderen zich dan sneller openstellen en dat er fijne, constructieve gesprekken ontstaan.

Kortom, succes ligt in persoonlijk contact, vertrouwen, veiligheid en het actief betrekken van leerlingen bij hun eigen ontwikkeling.

Welke knelpunten ervaar je in het werken met de grondhouding samen met leerlingen, en wat kan daarin verbeteren?

De belangrijkste knelpunten in het werken met de grondhouding richting leerlingen hebben te maken met het opbouwen van vertrouwen, wat vaak tijd kost, zeker bij leerlingen die van andere scholen komen of negatieve ervaringen hebben. Daarnaast speelt beperkte aanwezigheid van brugfunctionarissen op school een rol, waardoor er weinig contactmomenten zijn en leerlingen niet altijd durven te delen.

Er is ook behoefte aan meer structurele tijd en zichtbaarheid van de functie, zodat leerlingen beter weten wat een brugfunctionaris kan betekenen. Andere uitdagingen zijn dat leerlingen soms onvoldoende inzicht hebben in hun eigen behoeften, of moeite hebben om keuzes te overzien. Bij sommige groepen, zoals leerlingen met een verstandelijke beperking, vraagt het extra alertheid om eigenaarschap en betrokkenheid te waarborgen.

Verbeteringen liggen vooral in meer tijd en aanwezigheid, creëren van laagdrempelige contactmomenten, en blijven investeren in vertrouwen en duidelijkheid over de rol van de brugfunctionaris.

Samenwerken met partners binnen de school

Wat gaat er goed in het werken met de grondhouding samen met partners binnen de school, en waarom?

In het samenwerken met partners binnen de school gaat het goed wanneer er open communicatie en korte lijnen zijn. Brugfunctionarissen ervaren dat partners binnen de school bereid zijn om samen te werken, informatie te delen en snel te handelen bij signalen of zorgen. Dit zorgt voor een gevoel van verbondenheid en afstemming, waarbij het gezamenlijke doel – het welzijn van leerlingen – centraal staat.

Daarnaast wordt wederzijds respect genoemd als belangrijk element, evenals het feit dat partners elkaar weten te vinden en actief contact onderhouden. Overleg vindt plaats via verschillende kanalen (whatsapp, mail, fysiek), wat de samenwerking versterkt.

Kortom, succes ligt in heldere communicatie, snelle schakeling en een gezamenlijke focus op het kind.

Wat werkt er niet in het werken met de grondhouding samen met partners binnen de school, en wat kan daarin verbeteren?

De belangrijkste knelpunten in het samenwerken met partners binnen de school hebben te maken met onvoldoende bekendheid van de rol van de brugfunctionaris, waardoor deze niet altijd wordt ingezet op het juiste moment. Daarnaast is er behoefte aan meer terugkoppeling en overleg, zodat iedereen goed op de hoogte blijft van processen en verantwoordelijkheden.

Andere uitdagingen zijn weinig fysiek contact, tijdsdruk bij partners, en verschillen in aanpak of uitgangspunten, wat soms tot misverstanden leidt. Ook wordt genoemd dat leerkrachten soms een te beperkt beeld hebben van een gezin, waardoor extra inspanning nodig is om een bredere kijk te creëren.

Verbeteringen liggen vooral in rol en taken beter zichtbaar maken, regelmatige terugkoppeling naar het team, meer fysieke ontmoetingen, en blijven investeren in open communicatie en afstemming.

Samenwerken met partners buiten de school

Wat gaat er goed in het werken met de grondhouding samen met partners buiten de school, en waarom?

De samenwerking met partners buiten de school verloopt goed wanneer er vertrouwen en respect aanwezig is en partners elkaar weten te vinden. Brugfunctionarissen benoemen dat korte lijnen en snelle schakeling cruciaal zijn om tijdig ondersteuning te bieden aan leerlingen en gezinnen. Ook wordt open communicatie en betrokkenheid van partners vaak genoemd als succesfactor.

Daarnaast helpt een goed netwerk en persoonlijke relaties om verbindingen te leggen en oplossingen te vinden. Partners tonen interesse, denken mee en werken vanuit een gezamenlijke drijfveer om het verschil te maken voor kwetsbare kinderen.

Kortom, succes ligt in vertrouwen, korte lijnen, betrokkenheid en een sterke netwerkstructuur.

Wat werkt er niet in het werken met de grondhouding samen met partners buiten de school, en wat kan daarin verbeteren?

De belangrijkste knelpunten in het samenwerken met partners buiten de school zijn lange wachttijden bij instanties en veel wisselingen in contactpersonen, waardoor het opbouwen van vertrouwen en continuïteit lastig is. Daarnaast wordt genoemd dat er soms geen regie is door het grote aantal betrokken instanties, wat leidt tot inefficiëntie en frustratie.

Andere uitdagingen zijn gebrek aan communicatie, onvoldoende kennis over de doelgroep, en het star vasthouden aan regels en protocollen, waardoor flexibiliteit ontbreekt. Ook speelt beperkte beschikbaarheid van organisaties (alleen kantooruren) een rol, wat het moeilijk maakt voor werkende ouders om hulp te krijgen.

Verbeteringen liggen in kortere lijnen en meer regie, betere afstemming en communicatie, meer flexibiliteit in werkwijze, en zichtbaarheid van instanties in de wijk om ouders en scholen beter te ondersteunen.

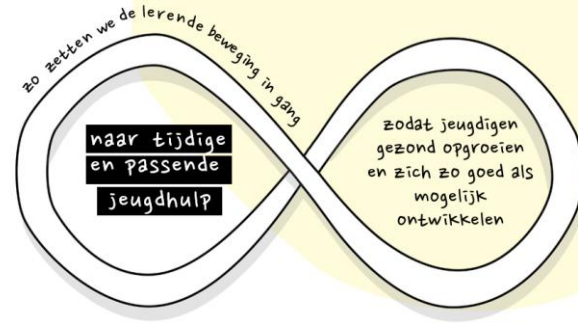
Ondersteuning in de school

Verbeteren kwaliteit leesonderwijs met dyslexiebehandelaar in de klas

In de regio Gooi en Vechtstreek is Het ABC, als dyslexiebehandelaar, zich ingezet op twee basisscholen om het lees- en spellingsniveau van jonge leerlingen te verbeteren. Dit om leerlingen met een risico op dyslexie vroegtijdig te ondersteunen. Een dyslexieprofessional kwam in de klas ter ondersteuning van leerling(en) en leerkracht.

Geleerde lessen in het werken met de grondhouding en dat wat daarvoor nodig is

- Elkaar leren kennen is belangrijk in het kunnen werken vanuit vertrouwen. Dit kost tijd en vraagt om echte ontmoetingen. Je veilig voelen is een voorwaarde voor een goede samenwerking.
"Ik heb geen moment het gevoel gehad dat je mij kwam (be)oordelen."
- Het vanuit gelijkwaardigheid samenwerken tussen de leerkracht en de dyslexiebehandelaar in en buiten de klas, maakt dat elkaars aanvullende expertise wordt herkend, erkend en benut.
"Ik leer van jullie en jullie leren van mij."
"We gaan samen zoeken naar welke interventies in de schooldag passen."
- Een open houding aannemen en nieuwsgierig blijven naar elkaars ideeën en meningen komt ten goede aan de samenwerking en daarmee aan leerlingen.
"Door je kwetsbaar op te stellen kom je samen veel verder. Soms heb ik niet meteen een antwoord maar in deze samenwerking voel ik de ruimte om even de literatuur in te duiken en er op een later moment, met een goed onderbouwd antwoord, op terug te komen".
- Regie ligt bij de leerkracht als 'leider' van de klas en bij de school. Dit vraagt een ondersteunende houding van de dyslexiebehandelaar en het aansluiten bij hun tempo. Belangrijk is dat dit bij de start van de samenwerking duidelijk is zodat leerkracht/school weet wat de verwachting is.
"Je merkt soms dat een pedagogische keuze boven een didactische keuze gaat. Dat laat ik aan de docent, want hij of zij heeft de regie."
- Het hebben van een gezamenlijk doel en plan (commitment) met draagvlak op alle niveaus in de school (leerkrachten, IB'er, directeur) en bij ouders, is cruciaal in het opbouwen van een goede samenwerkingsrelatie en borging van de opbrengsten.
"We betrekken ouders er als gelijkwaardige partner bij, je moet het samen doen".

Geleerde lessen in het werken met de grondhouding en dat wat daarvoor nodig is

- Aansluiten bij de taal en beleving van leerlingen en ouders helpt om je gezamenlijk doel te bereiken en te normaliseren.
"De term 'pilot preventieve dyslexie' riep bij ouders direct vragen op en leidde af van het doel, namelijk het verbeteren van de kwaliteit van het lees- en spellingsonderwijs."
"We zijn trots op de leerlingen en hebben hoge verwachtingen!"
"Zie de extra ondersteuning als een kans, een cadeautje"
- Het verbeteren van het leesonderwijs voor leerlingen kan niet zonder de investering in ouderbetrokkenheid en van ouders. Structureel contact hebben met elkaar is noodzakelijk.
"Uitstraling (van ouders) is heel belangrijk – blijf in jouw kind geloven."
- Stem interventies af op praktische haalbaarheid in de klas (bv. frequentie en duur) en op behoeften (bv. coachingsbehoefte van leerkrachten).
- Gesprekken, echte één-op-één contacten, leveren meer inzicht op dan vragenlijsten. Vragenlijsten geven wel richting aan de gespreksonderwerpen.
"Losse gesprekken werken beter; groepsbijeenkomsten trekken weinig ouders."
"Voor leerlingen waren de vragenlijsten nog te moeilijk, dan schiet je je doel voorbij."
- Vier successen met elkaar (school, ouders en leerlingen) en deel met elkaar, in het kader van gelijkwaardige relaties, wat werkt en wat wordt voortgezet.
- Investeren in preventie en vroegtijdig interveniëren in de klas vereist anders kijken naar en denken over de inhoud van dienstverlening/zorg en ook anders kijken, denken en doen qua financiering.
"Hoe kun je financiering verschuiven van: eerst diagnose (dyslexie), dan dyslexiebehandeling... naar wat wij nu aan het doen zijn, namelijk het waar mogelijk voorkomen van een diagnose en het verbeteren van de lees- en spellingsvaardigheden?"
"Zet veel pijlen op groep 3! Als je daar een goede basis legt (lezen en spellen), heb je daar nog lang profijt van".

Deelnemers van de pilot

- Amber Sweers (Het ABC)
- Anne Vermue (SWV Unita)
- Hebe Hokangyou (Het ABC)
- Jacolien van der Veer (SWV Unita)
- Professionals (Leerkrachten, IB'ers, directeurs) van de scholen.

Waar

- OBS Godelindeschool, Naarden
- KC de Haven, Loosdrecht

Ondersteuning in de school

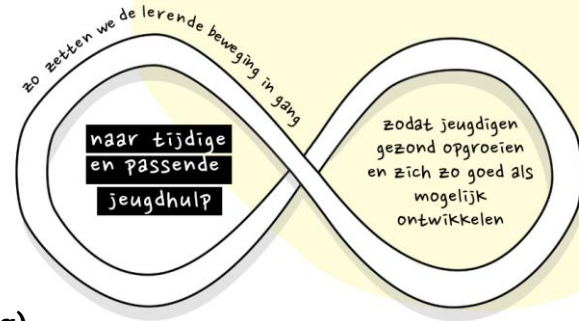
Gespecialiseerde zorg van Youké op het Elan college in Bussum

Gewenste beweging binnen deze pilot

Door samen met een nieuw ingezet team en het schoolteam te onderzoeken wat de werkzame elementen zijn van de ondersteunende hulp, maken we de beweging om kinderen waar mogelijk uit het speciaal onderwijs te houden. Hierbij bekijken we waarom de samenwerking tussen een specialistisch team en het schoolteam werkt. Een gespecialiseerde school wordt zo meer een expertisecentrum zijn voor het regulier onderwijs.

Positieve lessen in het werken met de grondhouding

- Bestaande, positief ervaren, samenwerkingen opnieuw benutten versnelt de start en schept vertrouwen.
- Laagdrempelige, schoolnabije inzet werkt: Youké (Maaïke & Edwin) begeleidt leerlingen individueel én met ouders, met korte lijnen naar mentoren/leerkrachten zodat het ook in de klas wordt opgepakt.
- Laagdrempelige aanwezigheid in school (makkelijk even binnenlopen) draagt aantoonbaar bij aan voortgang.
- Open, gelijkwaardige werkrelatie: “We weten elkaar te vinden”, alles is bespreekbaar; gedeeld doel (belang van de leerling) staat voorop.
- De school zorgde voor laagdrempelig contact en een fysieke plek in de school voor begeleiders. Youké voelt zich daardoor welkom op school.
- In het contact met mentoren zorgen de begeleiders actief voor momenten van terugkoppeling. Dit is aan het begin gelijk goed afgestemd. Wat is een handig moment? Wanneer koppelen we terug? Hoe borgen we dit op een structurele manier?
- Afstemming met ouders verloopt over het algemeen goed door gezamenlijke intake (school–Youké–ouders–leerling) met heldere afspraken over contactvormen (huisbezoek/bellen) en expliciete verwachtingen over en weer.
- Ouders aanspreken op hun verantwoordelijkheden als ze deze niet nakomen en verwachtingen her-uitspreken werkt goed. Dit uitspreken moet naar beide kanten. Ouders naar Youké en Youké naar ouders.
- Duidelijkheid over OJA-vraag en geen OJA-vraag (vraag thuis moet er zijn om OJA vraag te zijn).

Positieve lessen in het werken met de grondhouding (vervolg)

- De zorgverleners sluiten actief wekelijks aan bij CvB (cie van begeleiding) - structureel overleg levert snel schakelen op. Dit is aan het begin wekelijks nodig, maar kan over tijd worden afgebouwd als je elkaar beter kent.
- Financiering (bulk vanuit SWV) maakt dat de samenwerking soepeler verloopt, geen gemeentelijke bemoeienis op kindniveau (meer partijen aan tafel en langere looptijd). Fte financiering werkt om snelheid te creëren.
- Je hebt de tijd nodig om elkaar te leren kennen. De samenwerking wordt met de week sterker.
- We willen gezamenlijke evaluaties gaan inzetten die gaan bijdragen aan de betrokkenheid en het onderling contact. Het idee is om deze evaluaties ook met alle partijen te doen. Het is gelijk namelijk ook een overdrachtsmoment.

Lessen ter verbetering in het werken met de grondhouding

- Initiële start van OJA niet soepel, weerstand bij ouders (voor ondersteuning thuis).
- Uitval van leerlingen die hulp nodig hebben maar waar ouders (nog) niet meewerken; dit blijft een systeemknelpunt.
- Intake bij niet-OJA-casus: triage aan de voorkant moet scherper (wie doet wat, wanneer wel/niet OJA). Zodat we alleen zaken beginnen die echt een OJA vraagstuk hebben.
- We merken dat als we de intake niet samen doen (met school) dat ouders minder commitment tonen. Dit omdat het niet voelt alsof Youké en de school hier samen voor gaan. Aan de voorkant moet dit heel duidelijk zijn.
- Het is voor ouders soms lastig om de hulpvraag te formuleren. Hierin kan school een belangrijke rol spelen om ouders mee te nemen in de ontwikkeling van de hulpvraag.

Randvoorwaardelijke zaken

- Start verliep niet soepel: meivakantie-start lukte niet; in de zomervakantie weinig behoefte aan ondersteuning; na de zomer pas echt begonnen.
- Casussen door de "flexibele schil" (ambulant, niet in het vaste OJA-team) zijn minder effectief en minder samenhangend; zorg buiten school leidt sneller tot ruis in afspraken. Dus beter met een kleiner betrokken team starten dat door flexibele schil laten invliegen.
- Korte lijnen en duidelijke rolverdeling tussen school en Youké, vooral effectief in de opstartfase.
- Er is onduidelijkheid over het (nog niet) afgesproken monitorsysteem (kwantiteit/kwaliteit). Er is wel behoefte aan eenduidige registratie (o.a. aantal leerlingen, contactmomenten) voor kwaliteit, verantwoording en (toekomstige) FTE-financiering.

Randvoorwaardelijke zaken (vervolg)

- Heldere dossiervorming & zicht op doelen: school werkt in Parnassys/OPP, Youké in eigen cliëntvolgsysteem; leg gezamenlijke doelen en aanpak zichtbaar vast voor iedereen die met de leerling werkt (toegang/rolverdeling afspreken). De verschillende systemen zorgen ervoor dat een plan van aanpak verwerken lastig wordt.
- Alternatief nodig voor leerlingen met hoge schoolse problematiek en (nog) geen oudercommitment: anders vallen zij tussen wal en schip (productgrens OJA).
- Individuele gemeentelijke beschikkingen zorgen voor vertraging (weken/maanden), waardoor problematiek kan escaleren.
- Duurzame borging (meerjarenzekerheid in financiën) is nodig om stabiliteit in team en aanpak te bouwen.

Deelnemers in de pilot

- Juscha Schrijver (Elan college)
- Renate van der Mooren (Elan college)
- Femke de Moor (Elan college)
- Eva van den Heuvel (Elan College)
- Petra Brugman (Teammanager Youké)
- 3 pedagogisch begeleiders (Youké)

Ondersteuning in de school

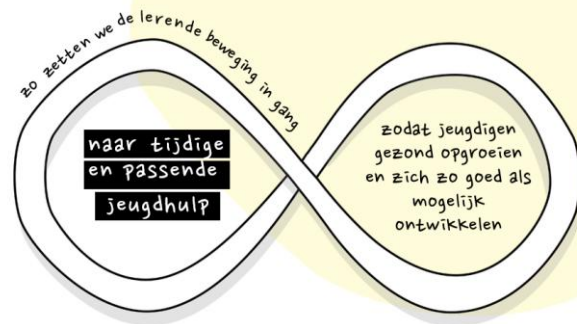
De verbinding tussen Jeugdconsulenten en VMBO-school Yuverta (Gooise Meren)

Vanuit de ondersteuningscoördinator onderwijs van de VMBO-school Yuverta te Naarden, Roger Locher, is in september 2025 de wens geuit om d.m.v. het versterken van de verbinding met de jeugdconsulent van de gemeente Gooise Meren, tijdig de gewenste expertise in de school te brengen. Dit specifiek gericht op leerlingen waarmee men dreigt vast te lopen, of die al vastgelopen zijn in de context van school. Het versterken van de verbinding met de jeugdconsulent van de gemeente Gooise Meren kan wat Yuverta betreft bijdragen aan het vroegtijdig meedenken in inhoudelijke oplossingen voor leerlingen, ouders en het schoolteam en bijdragen aan meer duidelijkheid over de te volgen routes om dit te realiseren.

Binnen de gemeente Gooise Meren is er gekozen om aan elke school een vaste jeugdconsulent te koppelen. Afgesproken is om in de periode oktober 2025 t/m januari 2026, indien nodig, extra meedenkkraft en –tijd in te zetten van twee vaste gezichten van de gemeente Gooise Meren (jeugdconsulenten) t.b.v. het proactief meedenken voor in casuïstiek van (bovenbouw)leerlingen van Yuverta.

Positieve lessen in het werken met de grondhouding

- Contact is de basis. Investeren in relaties en oprechte interesse richting scholen en gezinnen is cruciaal. Doordat er een bekend gezicht is weet de school me ook sneller te vinden.
- Contact is de basis. Elkaar kennen geeft vertrouwen.
- Bereikbaar en beschikbaar zijn draagt bij aan het opbouwen van vertrouwen.
- Vanuit het contact ontstaat er bijna vanzelfsprekend inzicht en begrip over perspectieven, rollen en taken. En wordt er vanuit gelijkwaardigheid samengewerkt met erkenning voor elkaars expertise.
- Ouders zelf in regie zetten om het contact met de gemeente op te nemen draagt bij aan eigen kracht en commitment voor het traject wat volgt. Lukt dit (nog) niet dan kan school een laagdrempelig voorportaal zijn om ouders in beweging te krijgen. Hierdoor sluiten we aan bij de leefwereld en het tempo van ouders en leerlingen.

Wat er nodig is om samen te kunnen werken vanuit de grondhouding?

- Communicatie over en weer rondom bereikbaarheid en beschikbaarheid van professionals (werkdagen, uitval, contactgegevens) is cruciaal om goed contact te krijgen, op te bouwen en te behouden.
- Om als jeugdconsulent daadwerkelijk ondersteunend te kunnen zijn aan een school (ouders, leerlingen) is het borgen van deze taak in de taak- en functieomschrijving nodig.
- Door als school het benutten van de expertise van professionals buiten de school (bv. Jeugdconsulent, verzuim coördinator, jeugdarts) als vanzelfsprekend te laten zijn en in communicatie met ouders en leerlingen te delen, wordt de drempel, om een jeugdconsulent op casuïstiek aan te laten sluiten, lager. Uiteraard is er altijd toestemming nodig van ouders en/of jeugdigen om de jeugdconsulent bij een casus te betrekken.
- Een duidelijke taakopvatting bij de betrokken professionals (wat kan ik wel en niet betekenen vanuit mijn functie en rol). Dit zorgt bijna vanzelfsprekend voor helderheid over wie de regie heeft in het proces.
- Periodiek (fysiek) contact tussen school en de 'vaste' jeugdconsulent om te reflecteren op de samenwerkingsrelatie. Dit naast de momenten waarin samengewerkt wordt in casuïstiek.
- Waar mogelijk voorkomen van piekmomenten (bv. na oudergesprekken). Dit om als jeugdconsulent tijdig en passend te kunnen voldoen aan de ondersteuningsvragen vanuit de school.

Deelnemers van de pilot

- Rosa de Glopper (Gemeente Gooise Meren)
- Henriëtte Vinke (Gemeente Gooise Meren)
- Roger Locher (Yuverta)
- Minke Anna Scheltema (Yuverta)

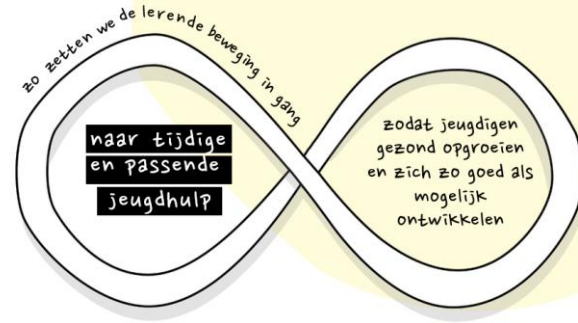
Ondersteuning in de school

Samenwerking ICBS De Tweemaster en Uniek Kind- en Jeugdpraktijken

In de regio Gooi en Vechtstreek heeft Uniek Kind- en Jeugdpraktijken een samenwerking met ICBS De Tweemaster (school voor primair onderwijs), waar zij als externe jeugdzorgaanbieder diverse vormen van jeugdhulp in de context van school aanbieden. Door GGZ-professionals (een orthopedagoog en een speltherapeut) in te zetten op school kunnen we de drempels van externe afspraken bij de GGZ verlagen. De samenwerking is stap voor stap opgebouwd door te experimenteren, te evalueren en samen te kijken wat goed werkt voor leerlingen, ouders en docenten.

Positieve lessen in het werken met de grondhouding

- Open, gelijkwaardige, veilige communicatie op basis van de grondhouding werkt: ga uit van het gedeelde doel – het beste voor het kind – en erken elkaars professionaliteit.
- Kinderen, ouders en professionals zijn gelijke partners, ieder met eigen kennis en ervaring. Het perspectief van jeugdigen en ouders is leidend bij het bepalen van doelen en keuzes.
- Regie van ouders en jeugdigen wordt versterkt door doelen, keuzes en vervolgstappen altijd gezamenlijk te bespreken en waar nodig expliciet vast te leggen.
- Het betrekken van ouders en leerlingen vanaf het begin bij het opstellen van doelen en behandelplannen vergroot eigenaarschap en motivatie. Ouders beslissen mee en hun stem is leidend bij voortgang en aanpassingen.
- Gelijkwaardigheid in samenwerking vraagt om duidelijke rolafspraken: school richt zich op onderwijs, Uniek op diagnostiek en behandeling. Dit voorkomt dat iemand de regie overneemt.
- Door laagdrempelig beschikbaar te zijn kunnen professionals van elkaars expertise leren. Orthopedagogen en speltherapeuten zien hoe docenten omgaan met groepsdynamiek, planning en lesgeven, en welke uitdagingen daarbij komen kijken. En docenten leren van de kennis en expertise van de GGZ-professionals om gerichte ondersteuning te bieden en de aanpak af te stemmen op individuele leerlingen.
- Kleine gebaren, zoals een kort praatje met docenten of een berichtje naar ouders, versterken vertrouwen en verbinding.
- Het combineren van verschillende perspectieven (onderwijs en GGZ) geeft een completer beeld van het kind en zorgt voor praktische toepasbaarheid van adviezen in de klas.
- Werken vanuit oprechte interesse betekent ook aansluiten bij het tempo en de wensen van het gezin. Dit vraagt flexibiliteit van alle betrokkenen.

Wat er nodig is om samen te kunnen werken vanuit de grondhouding?

Randvoorwaarden en samenwerking

- Een eigen, rustige behandelruimte voor de professionals van Uniek op school met afsluitbare kasten en materialen is essentieel voor kwalitatief goede zorg.
- Structurele tijd en ruimte voor overleg tussen school, Uniek en ouders voorkomt miscommunicatie en maakt afstemming mogelijk.
- Duidelijke afspraken over rollen en verantwoordelijkheden zijn nodig om overlap en onduidelijkheid te voorkomen.
 - Het besef dat een leerkracht geen therapeut is, maar wel een belangrijke signaleringsfunctie heeft, helpt om de rollen en taken duidelijk te verdelen.
- Intensieve afstemming tussen docent, IB'er en de GGZ-behandelaar zorgt ervoor dat de ondersteuning praktisch uitvoerbaar wordt in de klas.
- Regelmatige korte afstemming (mondeling, per mail of WhatsApp) voorkomt dat kleine signalen verloren gaan. Deze afstemming vindt plaats naast structurele overlegmomenten en binnen de afgesproken professionele en privacy-kaders.
- Het integreren van adviezen in de klaspraktijk zorgt voor directe toepasbaarheid en versterkt het effect van de behandeling.

Wat werkt minder goed of is nog een uitdaging?

- Het ontbreken van een eigen ruimte was tot voor kort een knelpunt; dit is inmiddels opgelost, maar laat zien hoe belangrijk fysieke randvoorwaarden zijn.
- Het blijft een uitdaging om alle betrokkenen (ouders, school, behandelaars) structureel op één lijn te houden, zeker bij drukke agenda's.
- Het bewaken van privacy en het duidelijk communiceren dat Uniek op school werkt, maar niet van de school is, vraagt voortdurende aandacht.

Deelnemers van de pilot

- Hanneke Faro (Orthopedagoog, Uniek Kind- & Jeugdpraktijken)
- Carmen Dorneanu (Speltherapeut, Uniek Kind- & Jeugdpraktijken)
- Ester Schopping (Leerkracht, De Tweemaster)
- Relinde de Graaf (Leerkracht, De Tweemaster)

Ondersteuning in de school

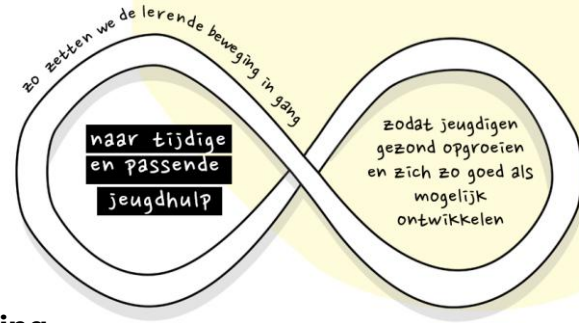
Samenwerking Jeugdconsulenten en onderwijs (Gemeente Huizen)

Na de transitie van de jeugdzorg in 2015 is in Huizen bewust gekozen om jeugdconsulenten structureel te verbinden aan het onderwijsnetwerk. Dit vanuit de overtuiging dat school dé plek is waar signalen van problematiek vroegtijdig zichtbaar worden. Door vaste gezichten op vaste scholen te positioneren, ontstaat een laagdrempelige samenwerking waarin preventie centraal staat.

De jeugdconsulenten sluiten aan bij Zorg- en AdviesTeams (ZAT), Multidisciplinaire Overleggen (MDO) en bij scholen die werken met Onderwijs-Jeugdhulp Arrangementen (OJA). Het doel is om escalatie te voorkomen door vroegtijdig samen te signaleren, te analyseren en te handelen.

Positieve lessen in het werken met de grondhouding

- Contact is de basis. Investeren in relaties en oprechte interesse richting scholen en gezinnen is cruciaal. Doordat er een bekend gezicht is weet de school me ook sneller te vinden.
- Als je elkaar goed kent en de lijnen zijn kort, dan merk je dat de zorg opschuift naar preventieve zorg i.p.v. alleen zorg op Jeugdhulp niveau.
- Gelijkwaardigheid en werken vanuit respect en luisteren naar het verhaal van ouders en jongeren. Niet gelijk de paniek inschieten, maar een pas op de plaats maken. Wat is nu echt nodig.
- Altijd het gesprek aangaan vanuit gelijkwaardigheid en oprechte interesse. Dit zorgt voor een goede samenwerking met alle ketenpartners.
- Regie bij ouders en jongeren. Jongeren actief betrekken in keuzes, zeker vanaf 16 jaar. De docent is geen behandelaar dus het is ook niet de verantwoordelijkheid van de docent om de opvoeding te regelen. Hierin moeten we ouders proberen in regie te zetten. Ouders aanspreken op hun rol, ook als dit schuurt met verwachtingen. Zorg is geen opvang.
- De OJA-constructie (jeugdzorg in de school) is een goede manier om laagdrempelig betrokken te zijn bij de school.
- Aanhaken daar waar nodig. We haken ook aan bij Jeugd en Gezin in spoedcasuïstiek om elkaar ook daar snel en goed te vinden.
- Normen en waarden. Bewust zijn van verschillen tussen wat professionals en gezinnen 'goed genoeg' vinden.

Lessen ter verbetering in het werken met de grondhouding

- Blijven investeren in tijd. Wat er gemerkt wordt is dat de communicatie op reguliere basisscholen vaak via de IB'er loopt en dat deze vaak wisselt. Hier is herhaaldelijk contact en aansluiten bij de school belangrijk.
- We kunnen blijven investeren in vroegtijdig signaleren. Vaak te laat komen en andere signalen kunnen vroegtijdig al besproken worden, voordat dit structurele problemen worden. Dit natuurlijk met de anonimiteit van kinderen en jeugdigen in waarborging.
- Doordat veel jeugdhulp, zoveel als mogelijk, thuis en op school wordt uitgevoerd is het nog belangrijker om helder te krijgen wat de taak is van de docent (en wat niet) en waar een docent om hulp kan vragen.
- We kunnen allen gezamenlijk werken aan het imago dat het spannend is als er "iemand van de gemeente" aansluit bij een overleg. De gemeente in een overleg betekent niet direct dat de jeugdzorg wordt ingetrokken. Transparante communicatie en aanwezigheid helpt hierbij.

Rand voorwaardelijke zaken

Wat werkt goed in het proces?

- Netwerkopbouw kost tijd. Vertrouwen ontstaat door herhaald contact en aanwezigheid.
- Samen leren. Verschillen van inzicht tussen professionals worden opgelost door dialoog en gezamenlijke planvorming.
- Flexibiliteit. Afstemming per school (frequentie, overlegvorm) is nodig. Die flexibiliteit vanuit onze kant, aansluiten bij de scholen is essentieel om het te laten werken.
- Blijven investeren. Ook bij scholen die eerder nee hebben gezegd, elk jaar opnieuw contact maken.
- Jeugdconsulenten kennen de sociale kaart en het aanbod heel goed. Daar kunnen scholen goed gebruik van maken.
- Geen uniforme aanpak. Verschillen tussen PO en VO vragen om maatwerk.

Wat werkt minder goed of is nog een uitdaging?

- Als mensen verhuizen naar een andere gemeente is het lastig om laagdrempelige beschikbaarheid goed vol te blijven houden. Vooral als een gemeente anders werkt.
- Wees niet bang om te investeren in tijd. Het is echt het proces van de lange adem. Zeker als er veel wisselingen zijn in scholen. Hiervoor moet ook ruimte zijn vanuit de manager en/of teamleider, want naast de caseload is het lastig om naar netwerkbijeenkomsten te gaan. Korte lijntjes moet je opbouwen, die bouw je op door zichtbaar te zijn.
- Er is nog geen uniform informatiesysteem. Daar hebben we wel een wens voor en dit is in ontwikkeling.

Brugfunctionarissen in het onderwijs – Wat doen zij, wat is hun meerwaarde en hoe werken ze samen met ouders, leerlingen en partners binnen en buiten de school? IDU-pilot - Ondersteuning in de school

Opbrengsten (tussen)evaluatie december 2025

Achtergrond; leren met en over brugfunctionarissen

Project Verbeteren In-, Door- en Uitstroom Jeugd (IDU); pilots om samen te leren over tijdige en passende jeugdhulp

In een van de pilots binnen het project IDU is gewerkt aan het tussentijds zicht krijgen op de meerwaarde van de inzet van brugfunctionarissen op scholen in regio Gooi en Vechtstreek. Zij worden momenteel gefinancierd vanuit een subsidie van het Rijk.

Rol van de Brugfunctionaris

Brugfunctionarissen verbinden onderwijs, (kwetsbare) ouders en het sociaal domein. Zij worden ingezet om vroegtijdig (op stapel staande) problemen te signaleren en escalatie van problemen te voorkomen, zodat kinderen zich optimaal kunnen ontwikkelen. Zij investeren in het opbouwen en onderhouden van relaties waarin thema's als onrust, onmacht, schaamte, angst, spanning en complexiteit dagelijks aan de orde zijn.

Taken van de Brugfunctionaris

Kerntaken omvatten het opbouwen en versterken van het contact met (kwetsbare) ouders, het bieden van praktische ondersteuning en samenwerking met wijkpartners.

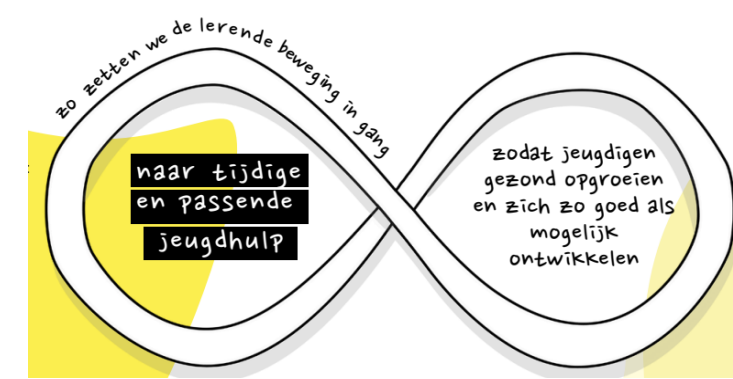
Resultaten en inzichten

Deze evaluatie toont de taken en het bereik van de brugfunctionarissen. Ook geeft het hun ervaringen weer in het samenwerken volgens de grondhouding met partners binnen en buiten de school.

Vragenlijst als tool om inzichten te krijgen

Doel van de vragenlijst

Inzicht verkrijgen in de meerwaarde van de brugfunctionarissen binnen het schoolteam.

Ontwikkeling van de vragenlijst

Een samenwerking tussen beleidsadviseurs onderwijs van de gemeenten en twee brugfunctionarissen die werkzaam zijn op scholen in regio Gooi en Vechtstreek.

Thema's van de vragenlijst

De vragenlijst richt zich op de taken, het bereik en de samenwerking met partners binnen en buiten de school volgens de gezamenlijke grondhouding (zie sheet 8) die binnen het project IDU is ontwikkeld.

Respondenten

Zestien brugfunctionarissen van po-, vo-, gbo-, so- en vso-scholen in regio Gooi en Vechtstreek vulden de vragenlijst in.

Gebruik van de resultaten

Resultaten ondersteunen de huidige subsidieverantwoording, de aanvraag van eventuele vervolgsubsidies en de beleidsontwikkeling voor structurele borging.

Verdeling taken en werkzaamheden van de brugfunctionaris

- **Wat zijn de dagelijkse werkzaamheden van een brugfunctionaris?**

De meeste werktijd gaat naar oudercontact (1-op-1 en voor ondersteuning sociaal domein). Hierna volgen samenwerking met het sociaal domein en ondersteuning van het schoolteam. Aan contact met leerlingen en talentontwikkeling wordt een relatief kleiner deel van de werktijd besteed.

- **Met welke andere taken houdt een brugfunctionaris zich bezig?**

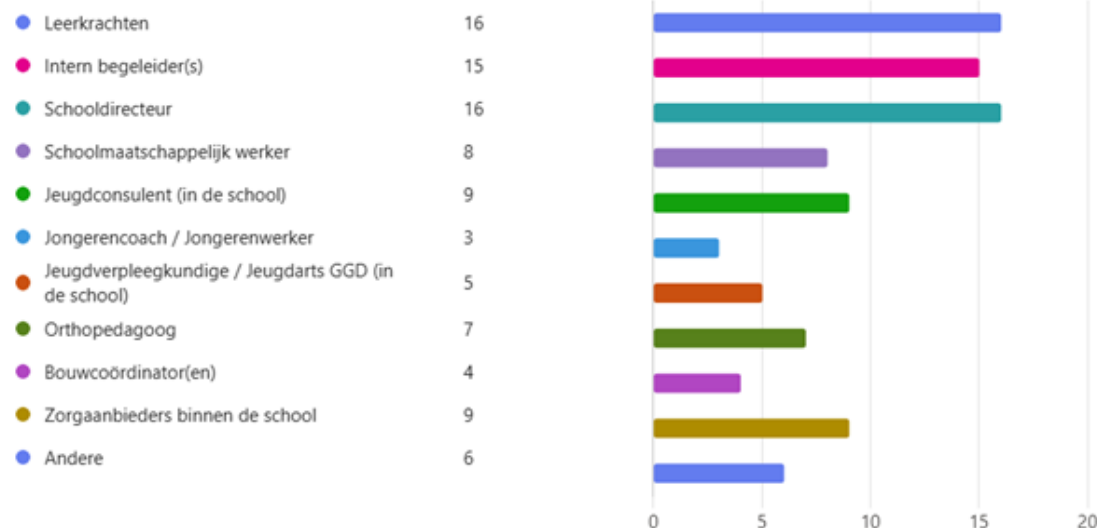
Het takenpakket is breed. Zij organiseren ouderactiviteiten, koffieochtenden, inloopmomenten. Coördineren zorg en administratieve vragen binnen de school. Helpen met praktische regelingen en netwerkwerk (sport, laptops, voedsel, taalcafé, buddy's) en bieden steun bij complexe casuïstiek.

Bereik van de brugfunctionaris; ouders en leerlingen

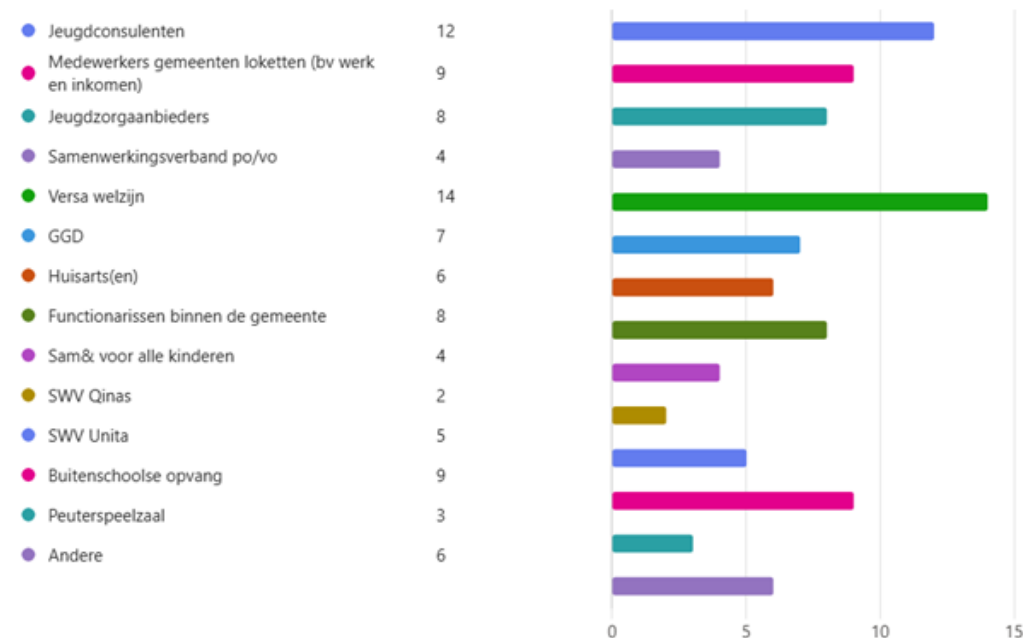
INDICATOR	GEMIDDELDE WAARDE
Ouders geholpen per school	20% - 50% (soms >50)
Ouders bereikt per school	50% - 70%
Leerlingen geholpen per school	20% - 40%
Leerlingen bereikt per school	35% - 55%
Totaal aantal ouders ondersteund (n=16)	±540
Totaal aantal leerlingen ondersteund (n=16)	±440

Contact met partners binnen en buiten de school

Binnen de school

Buiten de school

Vragen waar de brugfunctionaris bij kan ondersteunen

➤ Vragen van OUDERS

- Armoede/ financiën (o.a. toeslagen)
- (Passende) huisvesting/ begeleiding naar werk
- Bij ontbreken verblijfsvergunning, ondersteunen in basisvoorzieningen
- Opvoeding en ontwikkeling
- Taal
- Schoolprocedures
- Praktische voorzieningen (bv. sport, spullen, laptops en zomeractiviteiten)

➤ Vragen van LEERLINGEN

- Hulp rond psychisch welbevinden/ sociaal-emotioneel functioneren (onrust, angst, spanning, schaamte, onmacht)
- Thuissituatie
- Schoolse thema's, zoals pesten en social media
- Praktische steun (bv. sport, vrije tijd)
- Complexe problematiek

Vragen waar de brugfunctionaris bij kan ondersteunen

➤ Vragen van COLLEGA'S BINNEN DE SCHOOL (*zie sheet 6*)

- Zorg rond leerlingen en thuissituaties
- Armoede/financiën
- Opvoedings- of gedragsvragen
- Praktische hulp
- Doorverwijzingen en ondersteuning bij complexe casussen en signalen van onveiligheid

➤ Vragen van SAMENWERKINGSPARTNERS BUITEN DE SCHOOL (*zie sheet 6*)

- Zorgafstemming en complexe casuïstiek (MDO's)
- Opvoeding en ontwikkeling
- Schoolse zaken (bv. leerlingenvervoer)
- Sport en vrije tijd
- Financiële ondersteuning
- Praktische voorzieningen (bv. laptop, fiets, hulp in eigen taal)

Samenwerken vanuit een gezamenlijke grondhouding

De beweging naar tijdige en passende jeugdhulp

Verbeteren van instroom, Doorstroom en Uitstroom

In Gooi en Vechtstreek groeien jeugdigen gezond op en ontwikkelen zij zich zo goed als mogelijk.

Als daar ondersteuning bij nodig is dan werken we vanuit de gedachten:

- Rust en welzijn voor iedereen
- Ouders/opvoeders en jeugdigen hebben regie over hun eigen leven
- Professionals bieden vanuit hun expertise de meest passende hulp aan kinderen en gezinnen.

WAT IS HET BESTE VOOR ONZE JEUGD?

Een gezamenlijke grondhouding

Principes op basis waarvan we willen werken met jeugdigen en gezinnen

- 1. We werken vanuit oprechte interesse in de jeugdigen, ouders/opvoeders en we gaan de verbinding aan.**

Dit is belangrijk, omdat ieder mens gehoord en gezien wil worden en we recht willen doen aan de behoefte en vraag van een ieder.
- 2. We laten het gezin sturing geven aan het eigen leven, de regie van het perspectief ligt bij de jeugdigen, ouders/opvoeders, ook al betekent dit dat het iets langzamer, anders of sneller gaat.**

Dit is belangrijk, omdat ouders primair verantwoordelijk zijn en blijven voor de verzorging en opvoeding van hun kinderen. Om hierin een duurzame ontwikkeling te kunnen maken, moeten mensen hun autonomie, verbondenheid en hun competentie ervaren in relatie tot de ander.
- 3. We zetten alleen ondersteuning in als het aansluit bij de leefwereld van de jeugdigen, ouders/opvoeders. We handelen hierbij altijd vanuit de gedachte dat jeugdigen thuis opgroeien.**

Dit is belangrijk, omdat we op deze manier inzetten op de kern van een ondersteuningsvraag van een jeugdigen, ouder/opvoeder en omdat we weten dat niet thuis opgroeien veel schade aanricht.
- 4. We werken gelijkwaardig samen met het gezin en de betrokkenen en benutten elkaars expertise.**

Dit is belangrijk, omdat we alleen met elkaar het brede beeld kunnen maken. Vanuit deze samenhang zorgen we voor een eenduidige koers.

Verbeteren van instroom, doorstroom en uitstroom is in opdracht van:

 Regio Gooi en Vechtstreek

Werken met de grondhouding met ouders; wat gaat goed en wat kan beter?

Samenwerken met OUDERS – dit gaat goed

Het gaat goed wanneer vertrouwen, gelijkwaardigheid en open communicatie centraal staan. Cultuursensitief werken en samen oplossingen zoeken versterkt de relatie en ouderregie.

Samenwerken met OUDERS – knelpunten en oplossingen

Knelpunten:

- Taal/cultuurverschil
- Tijdsdruk
- Wantrouwen
- Lange wachttijden
- Complexe procedures

Oplossingen:

- Cultuursensitieve communicatie
- Flexibele inzet zorg
- Blijven investeren in vertrouwen en regie bij ouders met voldoende tijd

Werken met de grondhouding met leerlingen; wat gaat goed en wat kan beter?

Samenwerken met leerlingen – dit gaat goed

Rustig, laagdrempelig contact en actief bouwen aan vertrouwen werkt.

Eigenaarschap bij leerlingen leggen, echt luisteren en een veilige omgeving zorgen voor openheid bij leerlingen en constructieve gesprekken.

Samenwerken met leerlingen – knelpunten en oplossingen

Knelpunt:

Beperkte tijd/aanwezigheid van de brugfunctionaris. Vertrouwen opbouwen kost tijd, vooral bij kwetsbare groepen.

Oplossingen:

- Meer zichtbaarheid en tijd in de school
- Laagdrempelige contactmomenten
- Duidelijke rolverkenning

Werken met de grondhouding met partners binnen de school; wat gaat goed en wat kan beter?

Samenwerken met partners binnen de school – dit gaat er goed

Open communicatie, korte lijnen en gezamenlijke focus op het kind.

Partners vinden elkaar, delen informatie en schakelen snel.

Samenwerken met partners binnen de school – knelpunten en oplossingen

Knelpunten:

- Onduidelijke rol
- Tijdsdruk
- Verschillen in aanpak

Oplossingen:

- Zichtbaarheid van taken
- Regelmatige terugkoppeling in team
- Meer fysieke ontmoetingen en tijd die dit vraagt

Werken met de grondhouding met partners buiten de school; wat gaat goed en wat kan beter?

Samenwerken met partners buiten de school – dit gaat er goed

Korte lijnen, vertrouwen en betrokken partners die meedenken.

Sterke netwerken en persoonlijke relaties maken snelle, passende ondersteuning mogelijk.

Samenwerken met partners buiten de school – knelpunten en oplossingen

Knelpunten:

- Wachttijden voor ondersteuning/zorg
- Wisselende contactpersonen
- Gebrek aan regie op het proces
- Onvoldoende communicatie en flexibiliteit

Oplossingen:

- Tijd om samenwerkingsrelaties op te bouwen en te onderhouden
- Betere afstemming, elkaars perspectief begrijpen en expertise benutten
- Zichtbaarheid in de wijk
- Meer toegankelijke ondersteuning

De Brugfunctionaris als onmisbare partner in het netwerk van Jeugd en Onderwijs!

Brugfunctionarissen maken verschil voor (kwetsbare) ouders, leerlingen en samenwerkingspartners binnen en buiten de school! Zij bieden dagelijks (laagdrempelige) ondersteuning aan ouders en leerlingen die onrust, spanning, angst, schaamte en onmacht ervaren door de situatie waarin zij verkeren.

Nu gefinancierd via een OCW-rijkssubsidie (t/m schooljaar 2026-2027) voor scholen met de meest kwetsbare leerlingen. Kansrijk voor structurele bekostiging en bredere inzet.

[Landelijk onderzoek Oberon](#) naar inzet meerwaarde Brugfunctionarissen loopt tot en met juni 2027. Met uitkomst mogelijk landelijk structureel aanvullende bekostiging vanaf 2029.

Hier alvast op anticiperen in regio Gooi en Vechtstreek is anders kijken, denken en doen wat nodig is om jeugdigen en gezinnen tijdig en passend te ondersteunen!

Jeugdcoaches in het onderwijs – Wat doen zij, wat is hun meerwaarde en hoe werken ze samen binnen én buiten de school? IDU-pilot - Ondersteuning in de school

Opbrengsten (tussen)evaluatie december 2025

Achtergrond; leren met en over Jeugdcoaches in de school

Project Verbeteren In-, Door- en Uitstroom Jeugd (IDU); pilots om samen te leren over tijdige en passende jeugdhulp

In een van de pilots binnen het project IDU is gewerkt aan het tussentijds zicht krijgen op de meerwaarde van de inzet van Jeugdcoaches op VO-scholen in regio Gooi en Vechtstreek. Gemeente Hilversum heeft twee jaar geleden een drietal VO-scholen subsidie toegekend voor het inzetten van een Jeugdcoach in de school. We leren samen over de meerwaarde van hun inzet.

Rol van de Jeugdcoach

Jeugdcoaches op middelbare scholen verbinden met jeugdigen. Ze vangen vroegtijdig signalen op van jeugdigen, helpen een veilig schoolklimaat te versterken, ondersteunen en ontwikkelen het gedrag en sociaal-emotioneel welzijn van jeugdigen en proberen escalatie te voorkomen door de verbindende schakel te zijn tussen leerling, mentor, ouders en zorgpartners.

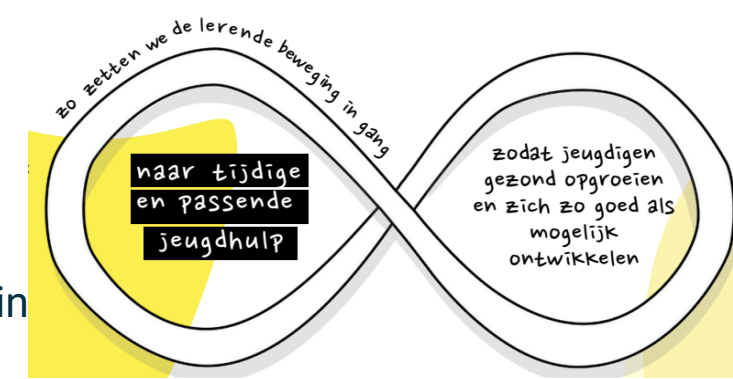
Taken van de Jeugdcoach

De evaluatie laat zien dat de rol per school anders wordt ingevuld door verschillen in formatieruimte, taakafbakening en samenwerking binnen het schoolteam. Dit geeft inzichten in de verschillende behoeftes die scholen hebben en hoe een Jeugdcoach hierop inspeelt. Ook geeft het de ervaringen van Jeugdcoaches weer in het samenwerken volgens de grondhouding met partners binnen en buiten de school.

Vragenlijst als tool om inzichten te krijgen

Doel van de vragenlijst

Inzicht verkrijgen in de meerwaarde van de Jeugdcoaches in het onderwijs voor leerlingen, ouders en partners binnen

Ontwikkeling van de vragenlijst

Een samenwerking tussen beleidsregisseurs Jeugd en veiligheid van de gemeente Hilversum, het regionale project(team) IDU en de Jeugdcoaches en ondersteuning coördinatoren van de deelnemende scholen.

Thema's van de vragenlijst

De vragenlijst richt zich op de taken, het bereik en de samenwerking met partners binnen en buiten de school volgens de gezamenlijke grondhouding (zie sheet 8) die binnen het project IDU is ontwikkeld.

Respondenten

Drie Jeugdcoaches (jongerenwerkers) op de Gooise Praktijkschool, het Groot Goylant en het Hilfertsheem college in regio Gooi en Vechtstreek vulden de vragenlijst in.

Gebruik van de resultaten

Resultaten ondersteunen de huidige subsidie vanuit Hilversum, de aanvraag van eventuele vervolgsubsidies en de beleidsontwikkeling voor structurele borging.

Verdeling taken en werkzaamheden van de Jeugdcoach

Dagelijkse werkzaamheden

Jeugdcoaches beschrijven hun rol als sterk zichtbaar, laagdrempelig en preventief:

- aanwezig in de school (gangen, plein, pauzes)
- voeren van individuele coachgesprekken
- begeleiden van leerlingen in gedrag, emoties en motivatie
- praktische en emotionele ondersteuning tijdens de schooldag
- het begeleiden van leerlingen bij het ontwikkelen van sociale vaardigheden, zelfvertrouwen en een goede werkhouding
- oplossen en de-escaleren van conflicten
- vroegsignaleren van verzuim en zorgen
- vroegsignaleren van ondermijning of criminaliteit
- onderhouden van contacten met mentoren en ouders
- in sommige scholen ook groepslessen (bijv. sociaal-emotionele lessen)

Bereik van de Jeugdcoaches; ouders en leerlingen

INDICATOR	GOOISE PRAKTIJKSCHOOL	GROOT GOYLANT	HILFERTSHEEM COLLEGE
Aantal leerlingen	+/- 280	+/- 400	+/- 470
Laagdrempelige coachingsgesprekken	100 – 150	Meer dan 300	Meer dan 300
Individuele begeleidingsgesprekken	60 – 70	40 – 50	40 – 50
Groepslessen	+/- 250 groepslessen	n.v.t.	Informatie delen rondom regels en spijbelen.

Contact met partners binnen en buiten de school

Binnen de school

- Leerkrachten
- Ondersteuningscoördinator
- Brugfunctionaris (waar aanwezig)
- Afdelingsleiders
- Orthopedagogen
- Directie

Buiten de school

- Jeugdconsulenten van de gemeente (in casuïstiek)
- Politie
- Boa's
- Jongerenwerkers in de wijk
- Leerplicht
- Bureau Halt (waar aanwezig)

Wat voor effect zien de Jeugdcoaches van hun inzet?

Sociaal-emotioneel functioneren & gedrag van leerlingen verbetert

- rustiger, voorspelbaarder gedrag
- minder conflicten
- meer verantwoordelijkheid
- sneller hulp vragen

Ik geef aan de 1ste en 2de klas de Kracht In Controle (KIC) lessen. Deze lessen zijn gericht op de sociaal-emotionele ontwikkeling van leerlingen. Ze beantwoorden vragen als Hoe wordt je een groep?, Hoe gaan we met elkaar om?, Hoe geef je grenzen aan? En hoe leer je jezelf zijn?

"Ik spreek leerlingen aan op hun gedrag, maar ook op hun gevoelens en behoeftes, zo leren ze waar hun gedrag vandaan komt en kunnen ze hieraan werken."

Emotionele ruimte creëren

Leerlingen kloppen aan "om hun hoofd te legen", waarna ze weer aansluiting vinden bij de les.

Wat voor effect zien de Jeugdcoaches van hun inzet?

Welzijn & veiligheid

- leerlingen voelen zich meer gezien en veilig
- vertrouwensrelaties groeien
- spanningen worden eerder opgepakt

Een coach stapte vroegtijdig in bij oplopende spanningen op het schoolplein, scheidde betrokkenen en voorkwam fysiek conflict.

"Door in een andere ruimte beide leerlingen hun behoeftes te laten uitspreken werd het conflict opgelost met wederzijds begrip."

Vertrouwenssignalering:

Leerlingen melden bij Jeugdcoaches soms geplande vechtpartijen, brandalarm-incidenten of ruzies. Hierdoor kan preventief worden opgetreden.

Wat voor effect zien de jeugdcoaches van hun inzet?

Schooldeelname & motivatie

- betere aanwezigheid,
- positievere houding,
- beter plannen & afmaken van werk

"Hij kwam niet met plezier naar school, maar door 1-op-1 sportmomenten voelde hij zich zichtbaar beter. Hierdoor komt hij nu actief met plezier weer naar school."

"Ik wordt vaak als bemiddelaar ingezet tussen leerling en docent, omdat ik de leefwereld van de leerling beter begrijp. Meerdere leerlingen geven aan daardoor gemakkelijker met de docent te kunnen praten en willen zich daarna vanuit intrinsieke motivatie beter inzetten in de les."

"Ik voer regelmatig gesprekken waarin ik met leerlingen praat over spijbelgedrag, conflicten of onrust op school. We zien daarna dat deze leerling meer aanwezig is en ook actiever meedoet in de lessen."

Samenwerken vanuit een gezamenlijke grondhouding

De beweging naar tijdige en passende jeugdhulp

Verbeteren van instroom, Doorstroom en Uitstroom

In Gooi en Vechtstreek groeien jeugdigen gezond op en ontwikkelen zij zich zo goed als mogelijk.

Als daar ondersteuning bij nodig is dan werken we vanuit de gedachten:

- Rust en welzijn voor iedereen
- Ouders/opvoeders en jeugdigen hebben regie over hun eigen leven
- Professionals bieden vanuit hun expertise de meest passende hulp aan kinderen en gezinnen.

WAT IS HET BESTE VOOR ONZE JEUGD?

Een gezamenlijke grondhouding

Principes op basis waarvan we willen werken met jeugdigen en gezinnen

- 1. We werken vanuit oprechte interesse in de jeugdigen, ouders/opvoeders en we gaan de verbinding aan.**

Dit is belangrijk, omdat ieder mens gehoord en gezien wil worden en we recht willen doen aan de behoefte en vraag van een ieder.
- 2. We laten het gezin sturing geven aan het eigen leven, de regie van het perspectief ligt bij de jeugdigen, ouders/opvoeders, ook al betekent dit dat het iets langzamer, anders of sneller gaat.**

Dit is belangrijk, omdat ouders primair verantwoordelijk zijn en blijven voor de verzorging en opvoeding van hun kinderen. Om hierin een duurzame ontwikkeling te kunnen maken, moeten mensen hun autonomie, verbondenheid en hun competentie ervaren in relatie tot de ander.
- 3. We zetten alleen ondersteuning in als het aansluit bij de leefwereld van de jeugdigen, ouders/opvoeders. We handelen hierbij altijd vanuit de gedachte dat jeugdigen thuis opgroeien.**

Dit is belangrijk, omdat we op deze manier inzetten op de kern van een ondersteuningsvraag van een jeugdigen, ouder/opvoeder en omdat we weten dat niet thuis opgroeien veel schade aanricht.
- 4. We werken gelijkwaardig samen met het gezin en de betrokkenen en benutten elkaars expertise.**

Dit is belangrijk, omdat we alleen met elkaar het brede beeld kunnen maken. Vanuit deze samenhang zorgen we voor een eenduidige koers.

Verbeteren van instroom, doorstroom en uitstroom is in opdracht van:

Regio
Gooi en Vechtstreek

Werken met de grondhouding;

Voorbeelden hoe samenwerken volgens de grondhouding werkt.

"Ik ben veel zichtbaar in de school voor de leerlingen. Dat doe ik door rondjes door de school te lopen tijdens de lessen, zo af en toe loop ik een klas binnen vraag ik aan leerlingen hoe het met ze gaat? En toon ik vooral interesse in ze. Zo probeer ik een band op te bouwen met de leerlingen. Zodat het aanspreken op gedrag makkelijker wordt."

Daarnaast wordt ik ook preventief ingezet. Er zijn ook leerlingen waar meer zorgen over zijn. Deze leerlingen haal ik dan uit de les en geef 1-op-1 aandacht. Ik ga dan met ze sporten, wandelen, kickboksen o.i.d. Daarmee probeer ik actief aan te sluiten bij de leefwereld van de leerling en ze uit hun hoofd te halen door met hun lichaam te bewegen.

Ik werk nauw samen met mentoren, docenten en zorgcoördinatie, waardoor de lijnen kort blijven en alle partijen op de hoogte zijn van het plan van aanpak rondom de leerling. Dit doen we in samenspraak en vanuit ieders expertise.

Werken met de grondhouding;

Voorbeelden waarom werken met de grondhouding soms lastig is.

- Te weinig tijd om alle leerlingen de begeleiding te geven die ze nodig hebben.
- Communicatie en afstemming met meerdere betrokkenen kost veel tijd.
- Onregelmatige aanwezigheid van sommige leerlingen maakt continuïteit moeilijk.
- De rol van een Jeugdcoach kan veel omvatten. Het is belangrijk om een duidelijke afbakening van de rol te maken richting het team.

"Ik zie dat er veel jongeren zijn met complexe thuissituaties of mentale gezondheidsproblemen, maar dat passende hulpverlening vaak op zich laat wachten of moeilijk bereikbaar is. Ik voel mij soms verantwoordelijk voor iets wat buiten mijn expertise of draagkracht valt. Dit voelt soms machteloos."

Brugfunctionaris in het Onderwijs

Regio Gooi en Vechtstreek

Brugfunctionarissen verbinden onderwijs, ouders en het sociaal domein. Zij worden ingezet om vroegtijdig (op stapel staande) problemen te signaleren, zodat kinderen zich optimaal kunnen ontwikkelen.

De brugfunctionaris

Zo werkt de brugfunctionaris samen, vanuit een gezamenlijke grondhouding, met ouders, leerlingen en samenwerkingspartners binnen en buiten de school.

- Is laagdrempelig beschikbaar en zichtbaar
- Kan goed luisteren
- Neemt een open houding aan
- Gaat contact aan vanuit gelijkwaardigheid
- Straalt rust uit
- Stelt zich flexibel op
- Een doorzetter en volhouder

Thema's en taken van een brugfunctionaris

Andere taken zijn:

- Organiseren van ouderactiviteiten, koffieochtenden, en inloopmomenten
- Coördineren van zorg en administratieve vragen binnen de school
- Helpen bij praktische regelingen en netwerkwerk (sport, laptops, voedsel, taalcafé, buddy's)
- Bieden van steun bij complexe casuïstiek

Ondersteunen van ouders en leerlingen

De brugfunctionaris ondersteunt ouders bij armoede- en hulpvragen, opvoeding, ontwikkeling, taal en schoolzaken. Leerlingen krijgen ondersteuning gericht op welbevinden, sociaal-emotioneel functioneren en thema's als pesten en social media, aangevuld met praktische ondersteuning (sport en vrije tijd).

"Ik heb in de tijd dat ik brugfunctionaris ben al zoveel gezinnen kunnen helpen, van het aanvragen van een boodschappen-kaart tot het hard maken voor een gezin dat op straat kwam te staan en nu weer een woning heeft. Ik hoop echt van harte voor alle gezinnen dat deze functie mag blijven bestaan, want ik wil niets liever dan deze gezinnen blijven helpen."

Marny van Aartsen
Brugfunctionaris Nassauschool

Samenwerken met professionals binnen en buiten de school

De brugfunctionaris werkt samen met diverse professionals binnen en buiten de school.

Binnen de school gaat het om onder meer leerkrachten, intern begeleiders, directie en zorgprofessionals.

Buiten de school betreft dit o.a. gemeenten, samenwerkingsverbanden, jeugdzorg, welzijnspartners en huisartsen.

De brugfunctionaris wordt betrokken bij vragen over leerlingen en thuissituaties, armoede en financiën, opvoeding en gedrag, en bij de afstemming rond zorg en complexe casussen. Daarnaast ondersteunt de brugfunctionaris bij schoolse en praktische zaken zoals schoolvervoer, sport, vrije tijd en voorzieningen.

Meer weten?

Klik op deze link om de uitkomsten van de Pilot Brugfunctionarissen binnen het project IDU te vinden. De deelnemende scholen zijn te vinden op de website van het Rijk.

De Buddycoach

Regio Gooi en Vechtstreek

De buddycoach ondersteunt medewerkers in het omgaan met lastig of uitdagend gedrag van leerlingen. Buddycoaches zijn zichtbaar aanwezig in de school, werken laagdrempelig en helpen conciërges, docenten en andere medewerkers om hun handelingsrepertoire te vergroten en bewuster te handelen in contact met leerlingen.

Buddycoaches zijn regelmatig in de school te vinden, onder andere in pauzes en op drukke momenten. Zij zijn aanspreekpunt voor medewerkers én leerlingen en denken mee over situaties rondom gedrag, veiligheid en interactie.

Buddycoaching richt zich op allerlei vormen van gedrag of situaties in en rond de school, zoals:

- lastig, onvoorspelbaar of grensoverschrijdend gedrag
- escalaties of dreigende situaties in pauzes of gangen
- onzekerheid of handelingsverlegenheid bij medewerkers
- signalen rond groepsdynamiek en sociale veiligheid
- bewustwording van eigen houding, verwachtingen en de invloed van eigen handelen

Buddycoaches zijn zichtbaar en benaderbaar voor leerlingen en medewerkers. Zij geven trainingen die bijdragen aan het vergroten van handelingsbekwaamheid, vooral bij conciërges en later ook bij andere disciplines. Zij stimuleren bewustwording bij medewerkers over vooringenomenheid, referentiekaders en het effect van hun handelen. Er ontstaat kruisbestuiving binnen en tussen scholen doordat collega's ervaringen delen en van elkaar leren.

De Buddycoach sluit aan waar de behoefte ligt en werkt preventief én ondersteunend.

Meer weten?

Wil je meer weten over Qinas en het initiatief van de buddycoach [klik dan op deze link](#)

Jeugdarts en Jeugdverpleegkundige GGD-team Jeugd en Gezin

Regio Gooi en Vechtstreek

Jeugdartsen en jeugdverpleegkundigen maken in regio Gooi en Vechtstreek onderdeel uit van team Jeugd en Gezin (JGZ). Zij volgen een jeugdige vanaf de geboorte en zijn daarnaast actief betrokken bij scholen voor basisonderwijs en voortgezet onderwijs. Daar voeren zij periodiek onderzoek uit naar fysieke en mentale gezondheid en ontwikkeling van jeugdigen.

Voor welke vragen kun je terecht bij team Jeugd en Gezin?

Bij vragen over de groei en ontwikkeling van een jeugdige kunnen ouders/verzorgers altijd met team Jeugd en Gezin contact opnemen. Bijvoorbeeld bij vragen over spraak/taal, voeding, leefstijl, gedrag, pesten, veiligheid, seksualiteit, zindelijkheid etc. In de meeste gevallen kan de jeugdarts, verpleegkundig specialist of jeugdverpleegkundige met ouders/opvoeders meedenken en voorlichting of advies geven. In sommige gevallen verwijzen zij door.

Ook voor vragen over de opvoeding en het ouderschap kunnen ouders/opvoeders bij team Jeugd en Gezin terecht. De jeugdverpleegkundigen en gezins- en opvoedcoaches denken met ouders/opvoeders mee en kunnen hulp bieden om het opvoeden makkelijker te maken.

Meer weten?

Wil je meer weten over team Jeugd en Gezin in regio Gooi en Vechtstreek [klik dan op deze link](#)

Jeugdcoach in het Onderwijs

Regio Gooi en Vechtstreek

Jeugdcoaches op middelbare scholen verbinden met jeugdigen. Ze vangen vroegtijdig signalen op van jeugdigen, helpen een veilig schoolklimaat te versterken, ondersteunen en ontwikkelen het gedrag en sociaal-emotioneel welzijn van jeugdigen en proberen escalatie te voorkomen door de verbindende schakel te zijn tussen leerling, mentor, ouders en zorgpartners.

De Jeugdcoach

Jeugdcoaches beschrijven hun rol als sterk zichtbaar en laagdrempelig. Zij geven aan jeugdigen preventief te begeleiden door:

- aanwezig te zijn in de school (gangen, plein, pauzes.)
- laagdrempelige coachgesprekken te voeren
- leerlingen individueel te begeleiden rondom thema's als gedrag, emoties, motivatie, sociale vaardigheden, zelfvertrouwen en werkhouding
- praktische en emotionele ondersteuning te bieden tijdens de schooldag
- het oplossen en de-escaleren van conflicten
- vroegtijdig signaleren van verzuim, zorgen, ondermijning of criminaliteit
- het onderhouden van contacten met mentoren en ouders
- in sommige scholen ook groepslessen te geven (bijv. sociaal-emotionele lessen.)

Het effect;

Sociaal-emotioneel functioneren & gedrag van leerlingen verbetert

- rustiger, voorspelbaarder gedrag
- minder conflicten
- meer verantwoordelijkheid
- sneller hulp vragen
- emotionele ruimte creëren

"Ik spreek leerlingen aan op hun gedrag, maar ook op hun gevoelens en behoeftes, zo leren ze waar hun gedrag vandaan komt en kunnen ze hieraan werken."

Besma Yassine
Jeugdcoach Hilfertsheem college

**Het effect;
Welzijn & (gevoel van) veiligheid verbeterd**

Leerlingen geven aan zich meer gezien en veilig te voelen. De vertrouwensband met een Jeugdcoach is sterk en groeit met de dag. Spanningen op school of buiten school worden eerder opgepakt en gedeëscaleerd voordat het een probleem wordt. Leerlingen melden bij Jeugdcoaches soms geplande vechtpartijen, brandalarmincidenten of ruzies. Hierdoor kan preventief worden opgetreden.

"Ik stapte vroegtijdig in bij oplopende spanningen op het schoolplein, scheidde betrokkenen en voorkwam fysiek conflict."

"Door in een andere ruimte beide leerlingen hun behoeftes te laten uitspreken werd het conflict opgelost met wederzijds begrip."

Ismail Bazzahi
Jeugdcoach Groot Goylant

**Het effect;
Schooldeelname & motivatie nemen toe**

Door Jeugdcoaches op school zien we dat spijbelgedrag verminderd, dat minder jeugdigen thuiszitten en een betere aanwezigheid op school bewerkstelligt wordt. Verder merken docenten een positievere en actievere houding van leerlingen in lessen door contact met de Jeugdcoach.

Naast het stimuleren van motivatie begeleid een Jeugdcoach leerlingen ook bij praktische zaken, zoals beter leren plannen, werk op tijd en goed afmaken, en overzicht houden over alles wat ze voor school moeten inleveren.

"Hij kwam niet met plezier naar school, maar door 1-op-1 sportmomenten voelde hij zich zichtbaar beter. Hierdoor komt hij nu actief met plezier weer naar school. Ik voer regelmatig deze gesprekken met leerlingen waarin ik praat over spijbelgedrag en onrust op school. We zien dat leerlingen daarna meer aanwezig zijn en actiever meedoen in de lessen."

Chris van Doorne
Jeugdcoach Gooise Praktijkschool

Meer weten?
Klik op deze link om de uitkomsten van de Pilot Jeugdcoaches binnen het project IDU te vinden.

Jongerenwerkers Versa Welzijn

Regio Gooi en Vechtstreek

Jongerenwerk helpt jeugdigen tussen de 11 en 21 jaar met vragen over school, geldzaken, social media, de relatie met ouders. En ook over alcohol, drugs, seks en geaardheid. Daarnaast organiseren zij allerlei activiteiten. Zij werken op straat, in de wijk, dichtbij en met scholen en in jongerencentra.

Wat is jongerenwerk van Versa Welzijn?

Vaak kunnen jongerenwerkers een vraag van een jeugdige snel beantwoorden in een of meerdere gesprekken. Als een jeugdige een probleem heeft waar wat meer hulp bij nodig is, kunnen zij hierin begeleiden. Ook helpen ze jeugdigen op weg naar een opleiding of (vrijwilligers)werk.

Ook ouders/opvoeders kunnen voor advies terecht bij de jongerenwerker. Zij kennen veel organisaties in de buurt, waardoor zij ouders/opvoeders snel kunnen koppelen aan de juiste hulp, zoals [schoolmaatschappelijk werk](#) of Jeugd en Gezin.

Jongerenwerk als schakel

Versa Welzijn kent de hulpverleners in de buurt. Als dat nodig is, kunnen zij je dus makkelijk doorverwijzen naar bijvoorbeeld de verslavingszorg, maatschappelijk werk, de schuldhulpverlening of nog een andere soort hulp. Jongerenwerkers hebben ook contact met buurtbewoners, winkeliers, scholen, de gemeente, sportverenigingen en andere organisaties die met jongeren werken. Kortom, jongerenwerkers zijn de schakel tussen de vraag van de jeugdige en het antwoord.

Meer weten?

[Dit kan Versa Welzijn betekenen op het thema Opvoeden & Opgroeien](#)

Schoolmaatschappelijk werker Versa Welzijn

Regio Gooi en Vechtstreek

Scholen kunnen van schoolmaatschappelijk werkers advies en begeleiding krijgen bij (het signaleren van) problemen van hun leerlingen. Schoolmaatschappelijk werk (smw) helpt problemen op te lossen en (vaak grotere) problemen te voorkomen. Smw'ers zijn de brug tussen de school en hulpverlening. Versa Welzijn heeft een groot netwerk. Als dat nodig is, kunnen zij dus goed doorverwijzen.

Wat is schoolmaatschappelijk werk van Versa Welzijn?

De schoolmaatschappelijk werker kan op drie manieren helpen:

- Hij/zij kan de leerkracht of school advies geven als er problemen zijn (gesignaleerd) bij een leerling.
- Hij/zij kan direct in gesprek gaan met de leerling en/of ouders.
- Hij/zij kan contact leggen met de ouders als de school problemen signaleert bij hun kind.

Voor wat voor problemen is schoolmaatschappelijk werk?

Leerlingen kunnen allerlei soorten problemen hebben. Het ene probleem is ernstiger dan het andere. Een paar voorbeelden: opstandigheid, veranderend gedrag in de klas, spijbelen, onzekerheid, aansluiting in de klas, en ook gescheiden ouders, huiselijk geweld, automutilatie of zelfmoordgedachten.

Meer weten?

[Dit kan Versa Welzijn betekenen op het thema Opvoeden & Opgroeien](#)

Laagdrempelige beschikbaarheid van een vertrouwd contact voor gezinnen met jonge kinderen en chronische uitdagingen.

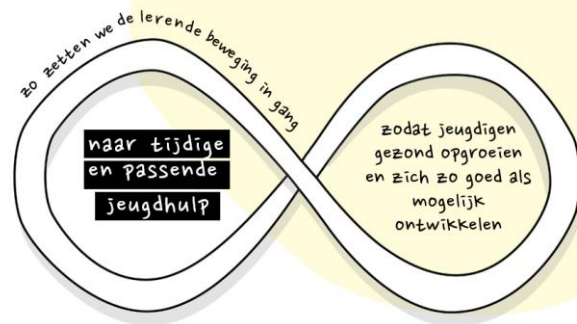
Gewenste beweging in deze pilot

Laagdrempelig en waar nodig langdurig, anticiperen op draagkracht en piekmomenten van kwetsbare jonge gezinnen, zodat ouders/opvoeders zelf hun ouderrol kunnen blijven nemen (versterken pedagogische context). Dit door zo vroegtijdig als mogelijk een vertrouwd gezicht uit het eigen netwerk van het gezin een belangrijke rol te laten spelen. En indien beter passend een professional die dichtbij het gezin staat en die voor het gezin vertrouwd voelt. Hiermee wordt onnodige doorverwijzing naar en/of intensivering van specialistische zorg voorkomen.

Wat we in deze pilot hebben geleerd in het werken met de grondhouding?

Het vanuit oprechte interesse, verbinding en gelijkwaardigheid samenwerken met ouders en andere professionals, waarbij de regie zoveel als mogelijk bij ouders ligt en je aansluit bij hun leefwereld, vraagt van de professional om:

- echt te luisteren naar ouders en geduldig te zijn, door volledige aandacht te hebben, oprechte interesse te tonen en verdiepende vragen te stellen.
- initiatief te (blijven) nemen, vast te houden en door te zetten als het contact niet vanzelf gaat.
- buiten eigen normen en waarden te kijken, denken en doen.
- kennis te hebben en/of te nemen van de normen, waarden en sociale regels die in gezinnen gelden.
- aannames te toetsen bij ouders, waardoor eigen invulling niet de waarheid wordt en leidend in het handelen.
- klein te kijken, te denken en te doen, waardoor ouders regie kunnen voeren over meer dan we aanvankelijk denken.
- bewustwording en actief nadenken waar belangrijke gezinsinformatie al beschikbaar is, dit op te vragen en te benutten.
- toestemming te vragen aan ouders om gegevens met andere professionals te delen, vanuit de onderbouwing 'samen komen we verder' en deze toestemming vast te leggen.
- transparantie naar ouders over wat aan informatie wordt vastgelegd en gedeeld en met wie.
- de expertise van andere professionals als aanvullend te beschouwen op de eigen expertise, waardoor er nieuwe inzichten komen, een gedeeld beeld ontstaat en er gezamenlijke afspraken kunnen worden gemaakt over wie doet wat.

Wat we in deze pilot hebben geleerd in het werken met de grondhouding? (vervolg)

- kennis te hebben van de sociale kaart in de wijk, buurt en het zorglandschap, te weten wat er beschikbaar is en op welke wijze je hiermee in contact komt.
- bewust te zijn van dat wat passend en niet passend is om vanuit jeugdhulp vast te pakken en dit met ouders en andere betrokken professionals te bespreken.
- weten wat de inzet van een ervaringsdeskundige kan bijdragen voor ouders en betrokken professionals en hoe je een geschikte ervaringsdeskundige kan vinden en verbinden aan een gezin.

Wat er nodig is om goed samen te kunnen werken en de gewenste beweging te realiseren

- de beschikbaarheid van een vertrouwd (professioneel) gezicht, die samen met ouders vanuit verbinding optrekt. Die onder regie van ouders laagdrempelig en indien gewenst langdurig ondersteunt. Zoals in het (her)formuleren van hun hulpvraag, in het kennen van de mogelijkheden en routes in het zorglandschap, in het contact hebben en delen van de juiste informatie met evt. instanties en zorgorganisaties, etc.
- anders kijken, denken en doen van inwoners, professionals die werkzaam zijn bij gemeenten, het voorveld, in het onderwijs, bij jeugdzorgaanbieders én de organisaties waar zij voor werken. Dit op het gebied van het bestaan, benutten en (professioneel) ondersteunen van een netwerk en de regierol van ouders hierin. Om zo een belangrijke rol te kunnen spelen in het laagdrempelig en langdurig beschikbaar zijn voor gezinnen.
- momenten van evaluatie om samen met het gezin te bepalen of de ingezette hulp nog voldoende aansluit.
- voldoende, passend en goed op elkaar aansluitend ondersteuningsaanbod voor jonge kinderen en hun ouders dichtbij (bv. dagopvang voor jonge kinderen met een (zeer) intensieve zorgvraag, peersupport voor ouders van jonge kinderen).
- een samenwerkingscultuur waarin professionals met een goede onderbouwing vanuit hun taak, rol en verantwoordelijkheden, de ruimte ervaren om informatie die van belang is (need to know) op te vragen en te delen. Dit om het gezin effectief en efficiënt verder te helpen.
- afspraken met jeugdzorgaanbieders en bijbehorende financiën voor jeugdzorgaanbieders om de hulpvraag van ouders en jonge kinderen (verder) te verduidelijken en te triageren. Dit met als doel passende ondersteuning in te zetten.
- gezamenlijk gemaakte afspraken met bijbehorende financiën over laagdrempelig en langdurig beschikbaar kunnen zijn en blijven als professional in het voorveld, het onderwijs en/of binnen de jeugdhulp. Hierdoor kan de bij het gezin passende laagdrempelige en langdurige ondersteuning worden ingezet.

Deelnemers van de pilot

- Karlijn Mulders (Praktijk ZigZag)
- Sanne Toonen (Praktijk ZigZag)
- Henny Epping (GGD)
- Paola Kap (GGD)
- Lisanne Roomer (GGD)
- Sarah van den Brink (Levvel)
- Karin Kruimer (Levvel)
- Yvonne Kok (Youké)
- Henri Gritter (Youké)
- Leontine Oosterloo (Leger des Heils)
- Wilma Manuels (Ervaringsdeskundige)
- Nadia Strieker (Beleidsadviseur Jeugd)

Ondersteunen van gedragswetenschappers in dienst van gemeenten, bij een dreigende uithuisplaatsing van een jeugdige, om breed en vanuit rust (grondhouding en handelingskader) feitelijke opties te onderzoeken

Waarom deze pilot

Een dreigende uithuisplaatsing (UHP) vergroot de druk op alle betrokkenen: gezin, professional, verwijzer en betrokken organisaties. Als er al een gedragen koers is, dan is het nog lastiger om de risico's van deze koers met alle partijen te duiden bij oplopende onveiligheid/spanning, laat staan afspraken erover te maken die allen ook kunnen volhouden. Daardoor wordt er bij incidenten of toenemende spanning toch vaak voor een uithuisplaatsing gekozen en niet verder gekeken naar manier om 'zo thuis mogelijk' te realiseren. In de IDU-pilot 'kernteam complexe casuïstiek' wordt de rol van het RET hierin verkend. Hoewel het niet vaak gebeurt, kan het RET ook als meedenkkraacht betrokken worden in een eerder stadium van hulp. Er is een groep gedragswetenschappers die op dit specifieke thema en op het doen en 'volhouden' van een verklarende analyse, intervisie volgt. Gedragswetenschappers van de uitvoeringsorganisaties kunnen een soortgelijke rol spelen in het vrijwillig kader. Het is nog onduidelijk in welke mate het lukt om bij incidenten, spanning en dreigende UHP toch in rust de mogelijkheden voor 'zo thuis mogelijk' te onderzoeken met de jeugdconsulent en wat zij nodig hebben van de organisatie en/of aan kennis en kunde om dit in lijn met grondhouding en de beweging naar 'zo thuis mogelijk' te doen.

Gewenste beweging in deze pilot

Gedragswetenschappers (GW) ondersteunen op die manier dat zij coachend en verwijzend zijn op rust en 'zo thuis mogelijk' bij incidenten, toenemende spanning en dreigende uithuisplaatsing (UHP).

Wat we in deze pilot hebben geleerd

Door aan te sluiten bij de gedragswetenschappers in dienst van de gemeenten hebben we geleerd dat de kennis en kunde rondom het werken met de grondhouding om de juiste beweging te maken naar voren hen elke dag drijft in hun werk, zij hierin voldoende toegerust zijn en elkaar hierin ondersteunen waar nodig. Echter, in de samenwerking met andere partijen in de keten die dezelfde beweging willen en moeten maken, kan er samen nog veel geleerd worden. Waar passend en van meerwaarde sluiten de gedragswetenschappers van Hilversum, Gooise Meren en de H-BEL daarom aan bij de vervolginiciatieven in het kader van samen blijven leren voor tijdige en passende jeugdhulp, om daar in het samen maken van deze beweging verder te leren.

Wie er in deze pilot samen hebben geleerd

- Solly Schild (gedragswetenschapper, gemeente Huizen)
- Veronique de Jonge (gedragswetenschapper, gemeente Hilversum)
- Antoinette de Geus (gedragswetenschapper, gemeente Gooise Meren)

Frame Innovation als methodiek om de grondhouding en het handelingskader binnen onderwijs-jeugdhulp te adopteren en te toetsen op bruikbaarheid en volledigheid

Waarom deze pilot

In de samenwerking tussen Onderwijs en Zorg is het lastig tot de kern van de problematiek te komen. IDU-pilot 'Ondersteuning in de school' biedt een goede oplossing, maar tegelijkertijd is er een zorg dat dit niet een oplossing is voor de kern van het probleem. Met de methodiek Frame Innovation kan met een andere blik gekeken worden naar waar het 'echt om gaat'. De uitkomsten van deze pilots versterken elkaar.

Gewenste beweging in deze pilot

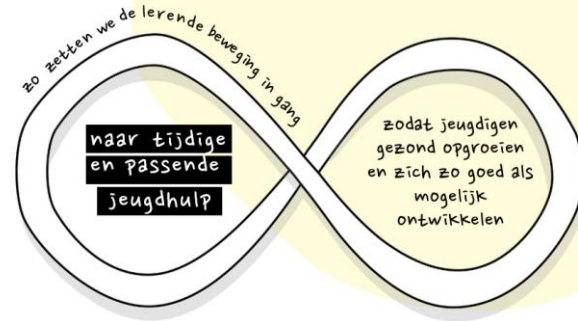
Werken vanuit gezamenlijke waarden en wederzijds begrip in de samenwerking tussen Onderwijs en Zorg, met als doel samen echt verder te komen in het belang van de jeugdigen en gezinnen.

Wat we in deze pilot hebben geleerd

De twee producten van deze pilot kunnen op de webpagina gevonden worden.

Wie er in deze pilot samen hebben geleerd

- Hilda Visser-Offinga (beleidsadviseur Onderwijs, gemeente Hilversum)
- Sarina Bremenkamp (programmamanager passend onderwijs, GSF)
- Yvonne Kok (accounthoudend manager, Youké)
- Zeger van Hoffen (bestuurder, SWV Qinas)
- Bianca Poort (voorzitter, RET)
- Michelle (Ervaringsdeskundige, Samenkracht!)
- Esmeralda van Hassel (Ervaringsdeskundige, Samenkracht!)
- Dick Rijken (procesbegeleider Frame Innovation, Team Aanpak Wachttijden)
- Eva Legemaate (ontwerper, Team Aanpak Wachttijden)

Wat hebben we geleerd over het werken met de grondhouding

- Elke jeugdige is uniek en heeft zijn/haar eigen tempo. Nadenken over de toekomst en je wensen en ideeën hierover is niet voor iedereen even gemakkelijk. Er is dus geen vaste leeftijd aan te wijzen waarop het maken van een toekomstplan voor iedereen haalbaar en passend is. Sluit aan bij de leefwereld van de jeugdige en leg vast in het plan wat wel en niet al aan bod is gekomen in de dialoog die je als professional voert. Jeugdigen geven zelf aan dat de leeftijd van 14 jaar richtinggevend is.
- Het vastleggen van ideeën en wensen voor de toekomst heeft voor sommige jeugdigen een keerzijde. Het niet behalen van deze wensen kan als falen voelen en je blijven achtervolgen in dossiers. Het is belangrijk om de verwachtingen en het doel van het toekomstplan duidelijk en herhaaldelijk te benoemen. Het veranderlijke karakter van het toekomstplan moet voorop staan.

Wat is er nodig om met de grondhouding te werken en een tijdig en kwalitatief goed toekomstplan voor de jeugdige te realiseren?

- Kleinschaligheid in de woonomgeving voor jeugdigen die in residentiële voorzieningen of pleeggezinnen verblijven. Hierdoor ontstaat meer rust en ruimte voor de jeugdigen zelf en voor de professionals. Dit draagt bij aan een betere werkrelatie en daarmee aan een tijdig en kwalitatief goed toekomstplan voor de jeugdige.
- Passende financiering voor jeugdigen die deze vorm van zorg (tijdelijk) nodig hebben. Financiering die aansluit op de benodigde begeleidingsstijl en –tijd, inzet van lotgenoten/ervaringsdeskundigen, ruimte voor een continue waardevolle dialoog en periodieke vastlegging hiervan in een toekomstplan, mogelijkheid tot gericht ondersteunen van ouders/opvoeder en/of netwerk. Deze zorginhoudelijk en fysieke omgevingscomponenten meenemen in kostprijsonderzoeken die de tarieven bepalen.
- Kennis en kunde bij de professionals over het werken met de grondhouding met jeugdigen, hun ouders/opvoeders en samenwerkingspartners. Steun hierin vanuit hun organisatie (management, bestuur, beleid).
- Vanuit verantwoording het loslaten van het zien van een hulpmiddel (toekomstplan) als doel op zich. Toetsen en verantwoorden op het voeren van een tijdige en kwalitatieve dialoog met jeugdigen over hun toekomst. Hoe dit wordt vastgelegd (welke vorm/format) mag variëren. Het moet aansluiten bij de jeugdige.
- Een zorglandschap waarin zorgproducten/-voorzieningen en dat wat daar randvoorwaardelijk bij hoort (bv. een eigen woning, passend werk) beschikbaar zijn en op elkaar aansluiten, zodat er op- en afgeschaald kan worden in intensiteit van zorg indien passend bij de wens van de jeugdige, ouders en betrokken professionals.
- Als professionals in gesprek gaan en blijven met jeugdigen (en ouders). Zij hebben een schat aan informatie die helpend is om het samen anders en beter te doen. Dit periodiek organiseren binnen je eigen organisatie, voorziening helpt het te realiseren en het een vanzelfsprekend onderdeel te maken van je werkwijze.

een boekje voor
schoolteams

Verder kijken dan het klaslokaal

Hoe organiseer je één schoolteam
dat betekenis- & waardegericht
te werk gaat?

je team
vormgeven
vanuit
betekenis-
thema's

Regio
Gooi en Vechtstreek

Inhoudsopgave

- 3 Waardegericht werken? Alles begint bij een portret.
- 5 Spelregels voor spelregels
- 8 Onze spelregels voor spelregels; werkblad

Inleiding

In regio Gooi- en Vechtstreek is in 2025 gewerkt aan het expliciet omgaan met betekenis rondom onderwijs en zorg. De groep die zich hierin samen geleerd heeft bestond uit ervaringsdeskundigen, een beleidsadviseur Onderwijs van een gemeente en professionals onderwijs en jeugdhulp/zorg. Er waren vier bijeenkomsten en de deelnemers hebben in hun eigen tijd verschillende soorten onderzoek gedaan.

In het traject was het uitgangspunt niet het kijken naar (het verbeteren van) bestaande systemen en manieren van doen, maar naar de leefwerelden van mensen—zowel professionals als jeugdigen en gezinnen. Als een frisse start. Wat speelt er daar op het gebied van menselijke betekenis en waarden en hoe kunnen we daar recht aan doen?

In deze handreiking focussen we op het schoolteam, dat signaleert dat het niet goed gaat met een jeugdige en hierover in gesprek gaat. Wat kan dit team doen om de waarden centraal te stellen? Welke spelregels kunnen zij voor zichzelf bedenken? Met deze handreiking, **Verder kijken dan het klaslokaal** helpen we deze dialoog op gang.

Waardegericht werken? Alles begint met een portret.

Wat is een leefwereldportret?

Een leefwereldportret laat zien hoe het dagelijks leven van iemand eruitziet en wat daarin belangrijk is. Het gaat erom dat het leefwereld portret een reflectie is van wat iemand meemaakt, wat iemand voelt en wat iemand belangrijk vindt.

Zo'n portret is meer dan een foto of verhaal. Het is een weergave van iemands leven die laat zien hoe die persoon de wereld ervaart. Het doel is dat anderen begrijpen en voelen hoe het is om in die leefwereld te leven.

Een goed leefwereldportret:

- Vertelt een verhaal (inhoud)
- Raakt je gevoel (emotie)
- Laat de persoon herkennen in het portret ("Ja, dat ben ik!")

Waarom maak je een leefwereldportret?

Door het maken van een leefwereldportret onderzoek je de leefwereld van iemand: hoe zit die in elkaar?

Je probeert om beter te begrijpen wat mensen meemaken in hun dagelijks leven. Je wilt daarin zien wat écht belangrijk is voor hen (zoals vertrouwen, duidelijkheid, veiligheid). Je kan daardoor beter aansluiten bij de behoeften van jeugdigen en gezinnen, bijvoorbeeld op het gebied van jeugdzorg of hulpverlening.

Een leefwereldportret helpt je om uit vaste denkkaders te stappen en te kijken naar wat mensen écht nodig hebben.

Wanneer een jongere op de schoolgangen rondwaalt wordt het eerste contact gelegd om te achterhalen wat er speelt

Hoe maak je een leefwereldportret?

1. Luisteren en kijken

Ga in gesprek, stel vragen. Let ook op wat iemand niet zegt, maar laat zien in gedrag of gezichtsuitdrukking.

2. Stel open en persoonlijke vragen.

Bijvoorbeeld:

- Waar word je blij van?
- Waar ben je bang voor?
- Wat is een gewone dag voor jou?
- Wat was een fijn of moeilijk moment in de afgelopen maand?
- Wie zijn belangrijk voor jou?

3. Zoek naar belevingsthema's

Dit zijn gevoelens of waarden die een grote rol spelen in iemands leven. Zoals:

- Onzekerheid > Behoeftte aan duidelijkheid
- Eenzaamheid > Verlangen naar verbondenheid
- Machteloosheid > Behoeftte aan controle of invloed

4. Kijk naar het hele plaatje.

Denk aan wonen, school, werk, gezin, relaties en (eventuele) jeugdzorg of hulp.

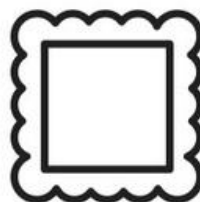
Hoe ziet het eindresultaat eruit?

Een leefwereldportret is bijvoorbeeld:

- Een kort verhaal of anekdote
- Citaten van de persoon
- Beschrijving van een typische dag
- Een verzameling observaties en gevoelens

Het maken van een (systemisch) portret van de situatie van een jongere, samen met betrokkenen

Dit portret gaat nog niet over mogelijke interventies, maar brengt in kaart waar het 'wringt'

Spelregels voor spelregels

Hoe organiseer je het schoolteam dat een portret maakt? Er zijn een aantal betekenisthema's waar duidelijkheid over moet zijn als je met elkaar een portret maakt waarin betekenis centraal staat. Maar we kunnen en willen niet voor 'het team' bepalen hoe je met onderstaande thema's omgaat. Hier moet het team zijn eigen spelregels voor bedenken. Daarom noemen we dit 'spelregels voor spelregels'.

0. Een portret is subjectief, maar ook herkenbaar

Dit is een belangrijk gegeven voor het maken van een portret. Het is ondubbelzinnig een subjectieve interpretatie van iets of iemand, maar het resultaat moet wel herkenbaar zijn—zowel voor de geportretteerde zelf als voor mensen in het netwerk rondom de geportretteerde. Zolang een portret niet herkenbaar is, is het nog niet af. Het is een zoektocht naar essenties van wat er aan de hand is. Dat lukt nooit helemaal en daarmee is die zoektocht naar essenties zelf misschien wel de essentie. Als het maar oprecht is.

1. Veiligheid en vertrouwen

Het maken van een portret is een kwetsbare activiteit. We moeten eerlijk tegen elkaar zijn en dat ook durven. Dat kan alleen als we elkaar vertrouwen en ons veilig voelen. Bespreek met elkaar hoe veiligheid en vertrouwen gewaarborgd worden. Er is geen goed of fout.

2. Openheid en schaamte

Er gaat van alles en nog wat niet goed, we maken allemaal fouten en er is genoeg om je voor te schamen. Dat kan op gespannen voet staan met gewenste openheid. Bedenk samen een manier om om te gaan met openheid en schaamte. Het doel is begrip, geen oordeel

3. Autonomie, macht en keuzes

Overal zijn er machtsrelaties. Tussen ouders en kinderen, tussen onderwijsprofessional en scholieren, tussen professionals en gezinnen, tussen managers en professionals. Erken dat die er zijn. Bespreek ze met elkaar: welke machtsrelaties zijn er, waar moeten we voor oppassen, wie is op welke manieren autonoom? Hoe wil een jongere het liefst het eigen verhaal vertellen? Wat zou volgens een jongere zelf een goede eerste stap zijn?

4. Plek en sfeer

Het maken van een portret is persoonlijk, kwetsbaar soms. Veel is onduidelijk, veel moet verkend worden voordat we het erover eens zijn. Het maakt echt uit waar je dat doet en hoe je er (letterlijk) bij zit. Denk hierover na. Maak de situatie uitnodigend, prettig en inspirerend.

5. Verwachtingen

Ga niet meteen aan het werk en allemaal van alles en nog wat roepen. Het is goed om eerst een rondje te doen over verwachtingen over rollen en bijdragen. Verstaan we allemaal hetzelfde onder de termen die gebruiken als we spreken? Met name voor bijvoorbeeld jongeren zelf is het cruciaal dat voor hen duidelijk is welke rol zij spelen in het maken van een portret.

Speelt er nog iets dat hierboven niet genoemd is? Er zijn ongetwijfeld nog meer dingen die je beter even met elkaar kunt afstemmen. Heb het daar met elkaar over. Liever meer spelregels samen maken en daar later van afwijken dan er maar van uit gaan dat alles vanzelf wel goed komt.

Gebruik de voorgaande thema's als perspectieven om mee te kijken. Je kunt zelfs een **rollenspel** spelen, met die perspectieven als rollen. Wij hebben dat gedaan tijdens discussies: iemand was 'macht', iemand was 'veiligheid', etc. en gaf telkens vanuit dat perspectief commentaar in de discussie.

Een andere kwestie die speelt is de samenstelling van 'het team':

- Wie doen er mee en wie niet?
- Met hoeveel mensen wil je minimaal en maximaal werken?
- Is er kennis aanwezig over het betekenis- en waardegericht kijken?
- Mogelijke deelnemers: de jeugdige, de ouders/het netwerk, leraar/ mentor, iemand die roloverstijgend kan kijken en casusregie voert (ondersteuningscoördinator/ intern begeleider/ jongerenwerker), wie nog meer?
- Zijn deelnemers (jeugdige, ouders, onderwijsprofessional, etc.) er altijd bij of soms wel en soms niet

Onze spelregels voor spelregels

Welke spelregels leven wij na als schoolteam? Schrijf ze hier op.

1. _____

2. _____

3. _____

4. _____

5. _____

6. _____

7. _____

8. _____

Verder kijken dan het klaslokaal

<i>0. Inleiding</i>	<i>2</i>
<i>1. Welkom in de leefwereld!</i>	<i>5</i>
<i>2. Waar gaat het over?</i>	<i>10</i>
<i>3. Hoe gaan we daar mee om?</i>	<i>11</i>
<i>4. Hoe organiseren we dat?</i>	<i>12</i>
<i>5. Samen aan het werk!</i>	<i>13</i>
<i>Appendix 1: thema's onderzoeken</i>	<i>16</i>

Begeleiding: Sophie Holierhoek, Eva Legemaate en Dick Rijken.
Tekst, layout, redactie: Dick Rijken, Eva Legemaate, Janine van Buel.

0. Inleiding

Zorg en Onderwijs?

In de Regio Gooi- en Vechtstreek hebben we met een groep¹ gewerkt aan het expliciet omgaan met betekenis rondom zorg en onderwijs. De groep bestond uit ervaringsdeskundigen, ambtenaren en professionals rondom onderwijs en jeugdhulp/zorg. Er waren vier bijeenkomsten en de deelnemers hebben in hun eigen tijd verschillende soorten onderzoek gedaan.

In het traject was het uitgangspunt niet het kijken naar (het verbeteren van) bestaande systemen en manieren van doen, maar naar de leefwerelden van mensen—zowel professionals als jeugdigen en gezinnen. Als een frisse start. Wat speelt er daar op het gebied van menselijke betekenis en waarden en hoe kunnen we daar recht aan doen?

We zijn bij onszelf begonnen

We hebben allemaal onze eigen leefwerelden onderzocht, als onderwijs- of zorgprofessionals, als ambtenaren en als ervaringsdeskundigen. We hebben portretten gemaakt van onze leefwerelden en die met elkaar gedeeld. We hebben vervolgens in die portretten vooral gekeken naar onderliggende menselijke waarden en menselijke betekenis.

*We hebben portretten gemaakt
van onze leefwerelden en die
met elkaar gedeeld.*

In dat nadenken over de leefwereldportretten kwamen we thema's tegen als *veiligheid, vertrouwen, macht, schaamte* en *verwachtingen*. Dergelijke thema's zijn de fundamenteën van de problematiek waar we mee te maken hebben. Ze gaan niet over vorm, of over de manier waarop we in de sector aanbod organiseren. Ze gaan over betekenis op een dieper niveau dat onafhankelijk is van de huidige manier van doen.

Het hele plaatje

In elke situatie kunnen er andere betekenissen en waarden relevant zijn. Wat ons opviel was dat het maken van een leefwereldportret een enorm waardevolle oefening was die het makkelijk maakt om dat betekenisniveau bloot te leggen: 'dat zou iedereen vaker moeten doen'. Even afstand nemen van de details, even de tijd nemen om 'het hele plaatje' te zien en te bevragen.

¹ De groep bestond uit de volgende deelnemers: Sarina Bremekamp-Lotulung, Esmeralda van Hassel, Zeger van Hoffen, Sophie Holierhoek, Yvonne Kok, Eva Legemaate, Bianca Poort, Dick Rijken, Michelle Venema, Hilda Visser-Offinga.

En dat is dan ook het advies dat we hebben voor het omgaan met zorg en onderwijs: laat een team altijd starten met het maken van een of meerdere leefwereldportretten.

De essentie hiervan is dat je start met een **inhoudelijke interpretatie** van de situatie—in de leefwereld. Niet meteen vakmatig analyseren, maar eerst als mens een ander mens zien en horen. Niet direct kijken wat verschillende zorgprofessionals te bieden hebben, maar eerst even de tijd nemen om te begrijpen wat er precies speelt en waar het wringt. Met een breder en dieper beeld van de problematiek om iemand heen, is het makkelijker om te zoeken naar echt betekenisvolle interventies.

Als het op school niet lekker loopt, dan is er vaak ook thuis of ergens anders iets aan de hand. Alle interventies die we kunnen bedenken en uitvoeren, moeten uiteindelijk betekenisvol zijn in de levens van jongeren en gezinnen. Alles draait om die leefwerelden. School is een deel van de leefwereld van jonge mensen, maar nooit het hele verhaal.

Als het op school niet lekker loopt, dan is er vaak ook thuis of ergens anders iets aan de hand.

Methode voor betekenisgericht werken

In deze tekst focussen we op een schoolteam, dat signaleert dat het niet goed gaat met een jeugdige en hierover in gesprek gaat. Wat kan dit team doen om de waarden centraal te stellen? En hoe werk je in zo'n team?

We stellen een eenvoudige werkwijze voor die begint en eindigt in de leefwereld, met vier stappen:

1. Wat is er aan de hand (in de leefwereld)?
2. Waar gaat dat over (benoem betekenisvolle thema's en waarden)?
3. Hoe gaan we daar mee om (met die betekenis en die waarden)?
4. Hoe organiseren we dat (concrete interventies in de leefwereld)?

De eerste en de laatste stap zijn concreet, de tweede en derde draaien om het dieper nadenken over betekenis. De ervaring leert dat dat afstand nemen van de concrete problematiek om even stil te staan bij essentie van bepaalde waarden en emoties (veiligheid, zelfvertrouwen, onzekerheid, angst, waardering, etc.) een goede manier is om op nieuwe ideeën te komen. Niet meteen aan het werk gaan, maar eerst de problematiek dieper begrijpen.

Al deze stappen komen in de volgende hoofdstukken aan de orde. Als afsluiting is er daarna een kort hoofdstuk dat gaat de manier waarop zo'n team zou kunnen werken.

Betekenissthema's

We stellen een eenvoudige werkwijze voor die begint en eindigt in de leefwereld.

1. Welkom in de leefwereld!

Stap 1: 'Wat is er aan de hand?'

Menselijke betekenis en menselijke waarden draaien om emoties, ideeën, principes en overtuigingen. Maar ze zijn ook onlosmakelijk verbonden met de leefwereld van mensen. We *ervaren* in het dagelijks leven meer of minder betekenis. Als we iets belangrijk vinden (denk aan *liefde* of *waardering*), maar het nooit of in geringe mate in ons dagelijks leven ervaren, dan worden we daar ongelukkig van—dan ervaren we een gebrek aan betekenis.

De leefwereld van mensen is alles wat er zich afspeelt in hun dagelijks leven en wat het voor hen betekent. Waar ze zijn, wat of wie er daar nog meer aanwezig zijn, wat ze belangrijk vinden, wat ze doen, hoe ze zich erbij voelen en erover denken, en hoe dit alles betekenis in hun leven creëert—of niet. Leefwerelden zijn typisch gevuld met dingen, gebeurtenissen, mensen, handelingen, ideeën, emoties en oordelen die gedurende de dag onze aandacht vragen en krijgen. De leefwereld is waar waarden en betekenis tot leven komen—of niet. De leefwereld is waar we gelukkig zijn—of niet.

Het is uiteindelijk heel begrijpelijk: als iets een positief verschil maakt in iemands leefwereld, heeft het waarde. Als *veiligheid* een waarde is, dan is die pas goed vormgegeven als mensen zich ook daadwerkelijk veilig voelen.

*De leefwereld van een persoon
is alles wat er zich afspeelt
in iemands dagelijks leven
en wat het voor hen betekent.*

Het begrijpen van leefwerelden stelt ons in staat betekenisvolle producten, diensten en systemen te ontwerpen. Het testen van wat we maken in leefwerelden levert het uiteindelijke oordeel op: worden de juiste waarden daadwerkelijk vormgegeven, of gaat er onderweg iets verloren? Gaat de zorgsector nog genoeg over *menselijkheid*, of is *efficiëntie* belangrijker geworden? Het antwoord op dergelijke vragen vinden we in leefwerelden.

Alles wat we kunnen bedenken en alle interventies die we kunnen doen, zullen uiteindelijk moeten 'landen' in de leefwerelden van jongeren en gezinnen. Wat er gebeurt op school, is daar een onderdeel van, maar de leefwereld van een kind is groter dan het klaslokaal en het schoolplein.

Daarom is het goed om niet meteen te kijken naar wat we kunnen doen met alle beschikbare professionele expertise, maar om eerst even stil te staan bij de leefwerelden van jongeren en de mensen om hen heen. Hoe zien die levens eruit? Wat speelt er? Waar gaat het over? Waar wringt het? Welke kant moet het op?

Om een inzicht in te krijgen in iemands leefwereld, kunnen we die verbeelden in de vorm van een *leefwereldportret*. Dat komt die wereld tot leven.

Maak een leefwereldportret!

Een leefwereldportret gaat nog niet over mogelijke interventies, maar brengt in kaart ‘wat er speelt’ en ‘waar het wringt’. Daarin ligt een mogelijke stip op de horizon, maar dat is dan alleen een inhoudelijk doel, zonder een formulering hoe dat bereikt kan worden. Denk aan ‘minder ruzie thuis’, bijvoorbeeld.

Een portret kan een goede opmaat zijn voor een meer formele en meer gedetailleerde ‘verklarende analyse’ die een meer vakinhoudelijke representatie van een situatie van een jongere kan geven. Maar het portret kijkt meer naar het geheel en minder naar de details: het is een menselijke interpretatie van ‘het hele plaatje’.

Waarom een leefwereldportret?

- ▶ Om beter te begrijpen wat mensen meemaken in hun dagelijks leven.
- ▶ Om te zien wat écht belangrijk is voor hen (denk aan thema’s als vertrouwen, duidelijkheid of veiligheid).
- ▶ Om beter aan te sluiten bij echte behoeften, bijvoorbeeld vanuit jeugdzorg of hulpverlening.
- ▶ Om uit vaste denkkaders te stappen en te kijken naar wat mensen écht nodig hebben.
- ▶ Het doel is dat anderen begrijpen en voelen hoe het is om in die leefwereld te leven.

*Een portret is een betekenisvolle
en herkenbare interpretatie.*

Wat is een leefwereldportret?

Een leefwereldportret laat zien hoe het dagelijks leven van iemand eruitziet en wat daarin belangrijk is. Die insteek kun je *holistisch* of *systemisch* noemen. Het gaat om de manier waarop alles om iemand heen samenhangt en samenwerkt: ervaringen, mensen, groepen, relaties, organisaties, ideeën, emoties en waarden.

Een portret is een **representatie** van iemand of iets. Dat hoeft niet een enkel beeld te zijn, het mogen ook verhalen zijn, of een reeks citaten.

Betekenis staat erin centraal. Welke soorten betekenisgeving zijn cruciaal in de manier waarop alles samenhangt? Het is ook een portret zoals een portrettekening dat is: je krijgt een indruk van iets of iemand, met een **gevoel** erbij.

Een portret is een **betekenisvolle interpretatie** waarin de maker van het portret iets vertelt over het subject. De maker van het portret laat zich ook zien en geeft (!) betekenis. Ook al is een portret voor een deel subjectief, het is ook een **herkenbare interpretatie**. De geportretteerde en mensen uit hun netwerk moeten herkenning ervaring ervaren in het portret: “Dat heb je goed gezien. Dat ben ik.”

Een goed portret communiceert.

Het communiceert inhoudelijk. Het vertelt een verhaal. Dat kan heel groot zijn, of minuscule klein. Het kan de persoonlijkheid van de geportretteerde zijn, of een (deel van een) verhaal over een gebeurtenis. Dit is het ‘hele plaatje’ van iemand’s leefwereld, het holistische beeld. Niemand is te reduceren tot een beroep of een enkele rol in het leven. Een goed portret communiceert de rijkdom van iemands leefwereld in verschillende facetten. Het is ‘het verhaal’ dat verteld moet worden.

Het communiceert emotioneel. Ergens in een portret is er een detail dat ons gevoel aanspreekt. Als een magneet voor onze ogen en voor ons hart. Dat kunnen droeve of sprankelende ogen zijn, een enkele zin of citaat, een korte anekdote, maar ook iets dat je weet over het geportretteerde wat het beeld een emotionele lading geeft. Dan gebeurt er iets waardoor het portret ons raakt. Je herkent het vaak meteen omdat je het voelt, en als je nergens iets voelt, is er geen punctum. Het hoeft geen ‘samenvatting’ te zijn van het studium, het is het gegeven dat de meeste emoties losmaakt.

Het is ook een interpretatie van de maker van het portret, met keuzes en accenten. Een menselijke, deels subjectieve interpretatie. Wat opvallend lijkt, of belangrijk, krijgt nadruk. Dat iemand een paar keer per dag eet, is niet interessant, maar als iemand de hele dag nadenkt over eten en er heel precies mee omgaat, dan zegt dat iets. Dat wil je dan laten zien in een portret—omdat het betekenis heeft.

Een leefwereldportret communiceert inhoudelijk en emotioneel

Hoe maak je een leefwereldportret?

Leer iemands leefwereld kennen, met al het lief en het leed dat erin speelt, kies wat je erin belangrijk vindt, en maak een portret waarin een rijk beeld van de leefwereld naar voren komt, maar waarin ook de conflicten en de pijnpunten duidelijk zijn. Vaak kies je als team ervoor om van meerdere mensen de leefwerelden te gaan onderzoeken (een jongere, vrienden, familie, etc.).

Om een portret van iemand’s leefwereld te maken, kun je bijvoorbeeld in een gesprek concrete vragen stellen over emoties en dilemma’s in de dagelijkse ervaring (“waar ben je bang voor?”, “voel je je wel eens onzeker?”), maar je kunt ook vragen naar een verhaal over ‘een typische dag’, of naar ‘het leukste of meest irritante moment van de afgelopen maand.’

Het klinkt wellicht moeilijk of lastig, maar in de praktijk blijkt dat mee te vallen. Als je oprecht nieuwsgierig bent, zonder oordeel of sturing, dan zijn mensen vaak bereid om eerlijk en open over hun leven te vertellen.

Waarnemen: luisteren, kijken, denken en voelen

Ga in gesprek, stel vragen. Let ook op wat iemand niet zegt, maar laat zien in gedrag of gezichtsuitdrukking. Wees open en nieuwsgierig. Je bent op zoek naar betekenis, niet naar oordelen of oplossingen. Er is geen goed of fout, je

wilt vooral en oprecht begrijpen wat er speelt in iemands leven. Mensen willen vaak oprecht gezien en gehoord worden. Dit is een moment waarop dat kan.

Stel open en persoonlijke vragen.

Hieronder een aantal onderwerpen en vragen die je erover zou kunnen stellen. Zie de lijst als een handreiking, maak keuzes als de tijd beperkt is, en gebruik vooral je gevoel voor de situatie en voor de persoon. Niet alles hoeft aan de orde te komen. Geef ruimte voor iemands eigen interpretatie en verhaal.

Dagelijks leven

Hoe ziet een typische doordeweekse dag er uit? En een zaterdag of een zondag? Waar kom je vaak? En hoe is het daar? Welke objecten betekenen veel voor je? Op welke plekken ben je het vaakst en waarom? Ben je vaak thuis of ben je veel onderweg?

Algemene houding in het leven

Waar hoop je op? Waar ben je bang voor? Wat wil je nog doen in de toekomst? Waar maak je je zorgen over? Waar word je blij van? Waar ben je trots op? Waar schaam je je voor? Wat is je favoriete product in je leven en waarom? Wat verwacht je van 'de buitenwereld'? Wat heb je 'de buitenwereld' te bieden? Waar en hoe leer je meest?

Mensen willen vaak oprecht gezien en gehoord worden. Dit is een moment waarop dat kan.

Zingeving

Spelen religie of spiritualiteit een grote rol in je leven? Hoe krijgt dat dan vorm? Wat is écht belangrijk? Waar leeft iemand voor? Hoe ga je om met moeilijke morele vragen? Met wijsheid? Heb je een levensmotto? Wat zijn veelvoorkomende hindernissen?

Problematiek

Welke lastige kwesties spelen een rol in je leven (bij jezelf of bij anderen in het gezin of op het werk)? Hoe ga je daarmee om? Wat vind je belangrijk in de manier waarop je omgaat met problematiek? Wat *hoop* je te krijgen van jeugdzorg? En wat *verwacht* je te krijgen van jeugdzorg? Waar ben je bang voor?

Mentale modellen

Hoe zie je jezelf, hoe zie je anderen in het gezin (in het geval van een jongere of ouder) of mensen die je vaak ziet of met wie je samenwerkt? Hoe zie je de wereld? Wat verwacht je van de wereld, wat mag de wereld van jou verwachten? Heb je specifieke talenten of beperkingen?

Emoties

Hoe ziet je gevoelswereld eruit? Welke emoties komen vaak langs? Ben je vaak vrolijk? Waar word je eigenlijk vrolijk van? Of ben je vaak verdrietig, bang of teleurgesteld? Zo ja, wanneer dan? Hoe ga je om met je emoties? Wat doe je als het allemaal even teveel is? Hoe uit je je blijdschap alles lekker gaat?

Sociale netwerk

Wie zijn je beste vrienden en wat doen jullie samen? Wie is er echt belangrijk in je leven? Met wie is er veel contact en hoe gaat dat? Wie app je het vaakst? Wie

vraag je om advies als je met een persoonlijk dilemma worstelt? Wie zijn je helden? Wie vertrouw je het meest? Bij wie kun je terecht voor advies of troost? Met wie is het altijd leuk?

Media en betekenis

Waar haal je informatie vandaan? Zit je op social media? Hoe gaat het daar? Waar haal je kennis vandaan? Hoe en waar leer je als je iets wilt weten?

Je zult merken dat je al snel een idee krijgt van de belangrijkste componenten van de beleving van mensen rondom jeugdzorg. Vraag daar vooral op door: check of ze dat zelf ook herkennen, vraag om meer details, of om andere emoties die ermee samenhangen. Als je een aantal thema's denkt te hebben ontdekt die mensen zelf ook herkennen, vraag dan ook nog even "Heb ik nog iets gemist?".

Kijk naar het hele plaatje

Kijk vooral niet alleen naar een specifiek probleem (zoals wachttijden of hulp), maar naar de hele leefwereld: wonen, school, werk, gezin, relaties, vrienden/vriendinnen, liefdespartners, organisaties en instanties, contacten met de overheid, etc.

Maak een portret!

Laat zien wat je als maker belangrijk vindt in iemands leefwereld. Wat wil je dat anderen snappen over deze leefwereld?

Er is geen vast format voor een leefwereldportret. Je kunt werken met beelden, met anekdotes, met tijdschema's, met citaten van iemand, met audio, met video, etc. Als de vorm maar past bij de maker en bij de geportretteerde. Laat in het portret zowel het geheel als specifieke aandachtspunten aan de orde komen. Als jullie allebei het gevoel hebben dat de belangrijkste aspecten van de de leefwereld in beeld komen, dan is het goed. Maak het allemaal niet te lang en te groot en hou het scherp.

*Laat zien wat je als maker belangrijk
vindt in iemands leefwereld.*

*Wat wil je dat anderen snappen
over deze leefwereld?*

2. Waar gaat het over?

Deze stap is gericht op het identificeren *van betekenisthema's* die een centrale rol spelen in iemands leefwereld. **Stel jezelf de vraag 'waar gaat deze leefwereld over?'** en let dan goed op emoties (die je kunt voelen) of waarden (wat mensen graag zien in hun leefwereld). Denk aan thema's als *vertrouwen*, *angst*, *waardering*, *identiteit*, *veiligheid*, etc. Verschillende leefwerelden staan in het teken van verschillende betekenisthema's.

Met deze stap ga je, vaak als team, op zoek naar de fundamenteën van menselijke betekenis in leefwerelden. Als een jongere zich terugtrekt omdat hij *bang* is voor kritiek van anderen, dan moet er misschien gewerkt worden aan *zelfbeeld*, aan *weerbaarheid*, of aan *sociale vaardigheden*. Het goed begrijpen welke emoties centraal staan en waar ze vandaan komen, is cruciaal.

Probeer abstracte thema's te vermijden. Als je een thema niet kunt voelen of beleven, is het waarschijnlijk te abstract. Een goed voorbeeld hiervan is *sociale cohesie*. Niemand voelt zich ooit 'sociaal cohesief', het is een ambtelijke term. Een beter thema is *betrokkenheid* of *verantwoordelijkheid*. Dat zijn heldere gevoelens die iedereen kent. Net als *zelfvertrouwen*, *waardering*, *angst*, *plezier*, *verlangen*, *gezien worden*, *risico nemen*, *autonomie*, etc.

Benoem een handvol thema's die het belangrijkste lijken te zijn. Een of twee is wat weinig (er is altijd wel meer aan de hand) en vijftien is wat veel. Gebruik vooral je intuïtie. Praat erover met andere teamleden, met de persoon zelf. Zijn dit de belangrijkste thema's? Hebben we nog iets gemist?

*Als je een thema niet kunt voelen of beleven,
is het waarschijnlijk te abstract.*

De thema's die je benoemt worden een ijkpunt voor al het verdere denken over oplossingen of interventies.

Verdiep je ook in de thema's die je benoemd hebt. Wat is de essentie van een thema? Hoe werkt het in de praktijk? Met welke andere thema's heeft het relaties? Voorbeeld: Wat is *zelfvertrouwen* precies? Hoe werkt het? Hoe komt het tot stand en wat is het effect ervan? Wat zijn de relaties met thema's als *waardering* of *autonomie*? Dit kun je alleen doen, of met je team. Kijk naar de wetenschap, naar de kunsten, naar filosofie, naar andere situaties waar ze een rol spelen (hoe gaan mensen er daar mee om?), naar je eigen ervaringen ermee (wanneer was je zelf voor het laatst *onzeker* of *bang*?). Zie hiervoor ook de appendix, waarin het onderzoek doen naar thema's centraal staat.

De inhoudelijke discussie die je met elkaar erover voert, is de kern: hebben we het allemaal over hetzelfde als we bepaalde woorden of begrippen gebruiken? Zijn er thema's die belangrijker of bepalender zijn dan andere? Zo ja, waarom?

Deze stap eindigt met een lijst van menselijke betekenisthema's en vaak ook veel relaties ertussen (voorbeeld: zelfbeeld - zelfvertrouwen - waardering). De discussies die je er samen over voert, verdiepen het begrip van de thema's en hun onderlinge relaties.

3. Hoe gaan we daar mee om?

Door het nadenken over betekenisthema's activeer je in je eigen en in elkaars bewustzijn associatievelden die het je makkelijk maken om nieuwe manieren te zoeken om er mee om te gaan. Dat is dan ook de essentie van deze stap: hoe ga je er mee om, wat kun je doen?

Deze stap gaat over het 're-framen' van de problematiek op basis van het inhoudelijke onderzoek van de vorige stap. Door het benoemen en onderzoeken van menselijke betekenisthema's zijn we inmiddels ver verwijderd van kijken vanuit de bestaande kaders en de gangbare manieren van doen.

In dit stadium is de vraag: als we de verschillende thema's serieus nemen, waar zouden we dan naartoe moeten werken? Het gaat dan vooral om doelen, om een richting van ontwikkeling die een positief verschil kan maken in de onderzochte leefwereld(en). Als een jongere op school slecht presteert vanuit een gemankeerd zelfbeeld, dan moet er iets met dat zelfbeeld gebeuren. Dat is dan een doel, een richting. En dus ook een manier van kijken naar de problematiek, oftewel een nieuw frame.

Om dit te doen kun je het beste rustig naar de lijst met thema's kijken en vooral ook naar combinaties tussen thema's en dan (met je teamleden samen) op zoek naar vruchtbare aanknopingspunten.

In dit stadium is de vraag: als we de verschillende thema's serieus nemen, waar zouden we dan naartoe moeten werken?

Meestal komen er tijdens zo'n (gezamenlijk) denkproces meerdere frames naar voren. Zoek dan vooral naar combinaties van frames die elkaar kunnen versterken. Bijvoorbeeld: als <frame 1:> een jongere gebaat is bij meer *zelfvertrouwen* en <frame 2:> iets meer *ontspanning* nodig heeft tegen de *stress* die ervaren wordt, dan kun je denken aan <frame 3:> het zoeken van een sport met *goede coaching* en een *gezellige sfeer* om zowel aan *zelfvertrouwen* en *ontspanning* te werken.

Idealiter is de uitkomst van deze stap een handvol doelen en frames die op een coherente manier samen kunnen gaan. Ze zijn helder verbonden met de betekenisthema's, en lijken een uitweg te bieden uit de problematiek die in het leefwereldportret naar voren kwam.

Een goed frame wijst duidelijk naar een oplossingsrichting met daarin nog voldoende ruimte voor de precieze invulling ervan in de leefwereld. Als 'werken aan ontspanning' een frame is, dan is een duidelijke richting, maar dat kan nog op veel manieren ingevuld worden.

We benoemen op deze manier een scheiding tussen inhoud (doelen) en vorm (hoe bereiken we die?). Dat laatste doen we in de volgende stap.

4. Hoe organiseren we dat?

In deze laatste stap keren we helemaal terug naar de concrete leefwereld. Wat is er daar mogelijk?

Dit is het moment waarop we de verschillende doelen gaan proberen te bereiken met de middelen die voorhanden zijn. Moet er op school iets georganiseerd worden? Wat kan er gedaan worden in het gezin, in de familie, of in de vriendenkring? Of is er professionele hulp nodig als schuldhulpverlening, verslavingszorg, psychotherapie, etc?

Dit is ook het moment dat we juist wel kunnen kijken wat er mogelijk is binnen bestaande kaders. We zijn er alleen anders naartoe gegaan, met wellicht ook interventies waar we in eerste instantie misschien niet aan gedacht zouden hebben.

Ieder zijn eigen vak met eigen ambachtelijkheid, maar wel geworteld in een breed en diep begrip van de leefwereld.

Dit is ook het moment dat we juist wel kunnen kijken wat er mogelijk is binnen bestaande kaders.

5. Samen aan het werk!

De voornaamste uitkomst van ons gezamenlijke denkproces (als groep, zie ‘inleiding’) was het idee dat het omgaan met een casus vooral gaat over het omgaan met een mens—de jongere. En dat we te vaak te snel willen springen naar bestaand aanbod van professionele hulpverlening—waardoor ‘het hele verhaal’ niet aan de orde komt.

Wij zien een grote meerwaarde voor een allereerste interpretatiestap die helemaal in het teken staat van menselijke betekenis. Een meer ‘technische’ of verklarende analyse kan altijd nog, maar even stilstaan bij het zoeken naar de essentie van de situatie betaalt zich altijd later terug.

En zo kwamen we uit bij het gebruiken van een techniek die we allemaal zelf als oefening hadden gedaan: het maken van een leefwereldportret, zoals hierboven beschreven.

Hieronder presenteren we een aantal handreikingen voor het maken van leefwereldportretten gebaseerd op ons eigen onderzoek en op de menselijke thematiek die uit onze eigen leefwereldportretten naar voren was gekomen.

Veel van de betekenisthema’s zijn herkenbaar in de onderstaande lijst met frames/aanbevelingen: *veiligheid, vertrouwen, openheid, schaamte, autonomie, macht, keuzes maken, verwachtingen*, het zijn allemaal betekenisthema’s die belangrijk zijn voor een goed resultaat.

En zo kwamen we uit bij het gebruiken van een techniek die we allemaal zelf als oefening hadden gedaan: het maken van een leefwereldportret.

Doe het vooral met een team

Het maken van een portret doet ‘het team’: een groep mensen waarvan de samenstelling per school verschilt—omdat elke school anders is. Vaak zal het gaan om een leerkracht of mentor, een intern begeleider of ondersteuningscoördinator, een school-maatschappelijk werker of jongerenwerker. Maar ook de jongere zelf of andere mensen uit het systeem om de jongere heen kunnen erin betrokken worden.

De eerste vraag is dan: van wie maken we een portret? Van een jongere? Van een of meerdere gezinsleden? Van het gezin als geheel? Of ook van het sportteam of van een vriendenclub? Deze keuze is de moeite van een discussie in het team waard. Hier is geen algemeen antwoord op te geven. Intuïtie speelt een sleutelrol, net als beschikbare tijd en mensen. En het kan ook stap voor stap: in een portret van de leefwereld van een jongere komen specifieke gezinsleden in beeld van wie een portret ook wenselijk is. Dan besluit je met elkaar dat je nog extra portretten gaat maken.

Samen portretten maken!

0. Maak een goed team

Denk even goed na over wie er in het team aan het werk gaan. Hoeveel mensen? Welke achtergronden? Zijn er mensen die al wat ervaring hebben met betekenisgericht denken of werken? Doen er mensen mee uit het systeem rondom de jongere of uit hun leefwereld? Is iedereen er altijd bij of soms wel en soms niet? Hoe verdeel je de taken? Wie coördineert er of voert de regie over het proces?

1. Veiligheid en vertrouwen

Het maken van een portret is een kwetsbare activiteit. We moeten eerlijk tegen elkaar zijn en dat ook aandurven. Dat kan alleen als we elkaar vertrouwen en ons veilig voelen. Bespreek met elkaar hoe veiligheid en vertrouwen gewaarborgd worden. Dit geldt zowel voor de relatie tussen professionals en jongeren of mensen om hen heen als voor de relaties tussen de verschillende professionals.

2. Openheid en schaamte

Er gaat van alles en nog wat niet goed, we maken allemaal fouten en er is genoeg om je voor te schamen. Dat kan op gespannen voet staan met gewenste openheid. Bedenk samen een manier om om te gaan met openheid en schaamte, maak daar afspraken over en stel die bij als dat nodig of gewenst is.

*Het maken van een portret
is een kwetsbare activiteit.*

3. Autonomie, macht en keuzes

Overall zijn er machtsrelaties. Tussen ouders en kinderen, tussen onderwijsprofessional en scholieren, tussen professionals en gezinnen, tussen managers en professionals. Erken dat die er zijn. Bespreek ze met elkaar: welke machtsrelaties zijn er, waar moeten we voor oppassen, wie is op welke manieren autonoom? Hoe wil een jongere het liefst het eigen verhaal vertellen? Wat zou volgens een jongere zelf een goede eerste stap zijn?

4. Plek en sfeer

Het maken van een portret is persoonlijk. Veel is onduidelijk, veel moet verkend worden voordat we het erover eens zijn. Het maakt echt uit waar je dat doet en hoe je er (letterlijk) bij zit. Denk hierover na. Maak de situatie uitnodigend, prettig en inspirerend. Ook hier speelt de eerder genoemde veiligheid een rol.

5. Verwachtingen

Ga niet meteen aan het werk en allemaal van alles en nog wat roepen. Het is goed om eerst een rondje te doen over verwachtingen over rollen en bijdragen. Verstaan we allemaal hetzelfde onder de termen die gebruiken als we spreken? Met name voor bijvoorbeeld jongeren zelf is het cruciaal dat voor hen duidelijk is welke rol zij spelen in het maken van een portret.

Speelt er nog iets dat hierboven niet genoemd is? Er zijn ongetwijfeld nog meer dingen die je beter even met elkaar kunt afstemmen. Heb het daar met elkaar

over. Liever meer spelregels samen maken en daar later van afwijken dan er maar van uit gaan dat alles vanzelf wel goed komt.

Gebruik de voorgaande thema's als perspectieven om mee te kijken. Je kunt zelfs een rollenspel spelen, met die perspectieven als rollen. Wij hebben dat gedaan tijdens discussies: iemand was 'macht', iemand was 'veiligheid', etc. en gaf telkens vanuit dat perspectief commentaar in de discussie.

Appendix 1: thema's onderzoeken

De betekenisthema's die we onderzoeken zijn vaak grote thema's, die we enerzijds allemaal wel uit ons eigen leven kennen, maar waar we vaak niet of nauwelijks bij stilstaan. Neem 'schaamte'—we weten allemaal wel zo ongeveer wat het is, maar denk er eens verder over na: hoe voelt het, hoe werkt het, hoe komt het tot stand, hoe gaan mensen er mee om?

Thema's

Een thema is een dynamisch psychologisch en/of sociaal construct dat inzicht biedt in de motieven achter menselijk gedrag. Juist vanwege dat laatste zijn thema's zo belangrijk in het denken over verandering—uiteindelijk moeten we begrijpen wat er zich onder de oppervlakte afspeelt in de dynamiek van betekenissen in een veld van problemen en problematiek.

Groepen thema's hebben vaak interessante onderlinge verbanden. Zo bestaan er veel onderlinge relaties tussen de concepten als 'angst', 'risico', 'vergeving', 'straf', en 'moed' en het is juist vaak het nadenken over dergelijke clusters van begrippen waardoor een dieper begrip van de thematiek ontstaat.

We kunnen een thema in zijn algemeenheid doordenken: wat is het eigenlijk voor begrip, wat kenmerkt het, wat is de essentie?. Wat is de interne structuur ('veiligheid' kan gericht zijn op een doel)? Met welke andere begrippen zijn er operationele relaties ('ambitie' als thema vaart wel bij 'zelfvertrouwen')? Maar we kunnen ook kijken naar specifieke situaties. Welke *ambities* leven er bij de medewerkers van de dienst communicatie en hoe gaan ze er mee om?

Het nadenken over thema's is een verdiepende pas op de plaats, die het denken voorbereidt op het formuleren van nieuwe frames vanuit thematiek.

Hoe voelt het, hoe werkt het, hoe komt het tot stand, hoe gaan mensen er mee om?

Bij het onderzoeken van een thema zijn er twee dingen waar je mee kunt werken:

1. **Waar ga je naar op zoek?** Wat wil je leren over een thema? Dit komt hieronder bij A (zoek naar structuur) en bij B (zoek naar dynamiek) aan bod.
2. **Op welke manieren kun je onderzoek doen?** Dat komt hieronder bij C aan bod (verschillende onderzoeksmethoden).

Til er niet te zwaar aan. Er is geen goed of fout onderzoek. Het gaat er vooral om dat je je verdiept in een thema en vertelt over je zoektocht aan anderen die een ander thema hebben onderzocht. Volg je gevoel, je intuïtie en je nieuwsgierigheid!

A. Structuur van thema's: wat is het, wat speelt er een rol?

Als we kijken naar de interne structuur van thema's, dan kunnen we aandacht besteden aan verschillende aspecten ervan (zie de lijst hieronder). Ze zijn bijna nooit allemaal tegelijkertijd relevant, maar er zijn er altijd wel een paar die eruit springen. *Angst* is bijvoorbeeld met name fysiek en emotioneel, en *keuzes maken* kan spiritueel zijn, of cognitief, of motivationeel. Zie de lijst vooral als een checklist van aspecten waar je op kunt letten.

Spiritueel: Raakt het thema aan iemands essentie of aan diepe overtuigingen of waarden?

Emotioneel: welke emoties spelen een rol bij het thema en hoe dan?

Cognitief: welke mentale modellen, denkprocessen, leerprocessen of kennis spelen een rol in een thema?

Motivationeel: welke persoonlijke doelen spelen een rol of zouden dat misschien meer kunnen doen?

Fysiek: heeft het thema voor de hand liggende lichamelijke of biologische aspecten?

Sociaal: spelen andere mensen een rol in the thematiek en welke menselijke relaties zijn het meest relevant?

Contextueel: in hoeverre is een thema noodzakelijkerwijs afhankelijk van de context waarin mensen het beleven? Zijn er omgevingsfactoren die een rol (kunnen) spelen?

B. Dynamiek van thema's: van het een naar het ander

Menselijke beleving is altijd in beweging, van het ene moment in het andere. *Betrokkenheid* bij iemand veroorzaakt *motivatie* om te willen helpen, maar als je niets kunt doen, dan schiet dan al snel door naar emoties als *frustratie* of *machteloosheid*. Emoties maken plaats voor andere, ideeën groeien als er geleerd wordt. Naast de interne structuur die we hierboven bespraken is er de *dynamiek* van en rondom een thema.

Causaliteit en intensiteit

Hoe verandert de beleving als gevolg van gebeurtenissen, gevoelens of denkprocessen? Welke oorzaak-gevolg relaties zijn er? Maakt meer zelfvertrouwen mensen altijd minder angstig? Hoe kan zelfvertrouwen versterkt worden? Begrip van de manier waarop thema's in elkaar overgaan en elkaar opvolgen kan een belangrijk aangrijpingspunt zijn voor verandering.

Ook intensiteit kan een cruciale rol spelen—een beetje angst kan motiverend werken, maar teveel ervan kan totaal verlammen. Leet daar ook goed op. Welke factoren hebben een positieve of negatieve invloed op bepaalde gevoelens? Mooie voorbeelden zijn te vinden op bijvoorbeeld <http://www.emotionalcompetency.com> met prachtige diagrammen voor thema's als 'fear'.

C. Thematisch onderzoek: hóe doe je dat?

Thema's kunnen op verschillende manieren onderzocht worden. Hieronder een aantal (aan de praktijk ontleende) manieren om inzicht in menselijke en sociale thematiek te krijgen.

Wetenschappelijke literatuur

Er is veel te leren van de wetenschap, maar dat blijkt in de praktijk lastiger dan verwacht. Wetenschappelijke databases doorzoeken met 'ambition' of 'fear' als zoekvraag levert duizenden resultaten op, waarvan de meeste te specifiek zijn en nauwelijks bijdragen aan een dieper inzicht in het algemene concept. Soms zijn inleidende teksten uit studieboeken beter geschikt voor ons doel dan gespecialiseerde wetenschappelijke artikelen. Als het echter wel lukt om een goede bron te vinden, dan kan dat zeer informatief en inspirerend zijn. Ook kunnen sommige modellen zeer effectief zijn in het helpen nadenken over complexe conceptuele verbanden.

Je kunt ook met ChatGPT werken om hier vragen over te stellen als "welke wetenschappelijke theorieën zijn er over schaamte?" en daarna doorklikken naar bronnen voor meer verdieping. Ook wikipedia is vaak een goed begin.

Filosofie

Filosofie is een goed startpunt voor thema's. Sommige filosofen besteden heel veel aandacht aan specifieke onderwerpen, zoals Marx met 'vervreemding', of Feinberg met 'verantwoordelijkheid', of vele moderne denkers die zich uitspreken over 'de ander'. Ook hier zijn ChatGPT en wikipedia goede startpunten.

Kunsten

De kunsten zijn een krachtig startpunt voor menselijke thematiek omdat ze universeel inzicht kunnen bieden in de vorm van concrete beelden en verhalen. Muziek, schilderijen, films, ze kunnen specifieke emoties opwekken die verbonden zijn met thema's en kunnen daardoor sterk bijdragen aan een meer op gevoel gericht begrip van thematiek. Ken je een beeld, een song, een film die een thema behandelt? Een prachtig voorbeeld is de film 'The Dead' van John Huston, waarin het gevoel van 'verlies' op indrukwekkende wijze wordt vormgegeven.

Persoonlijke ervaring

Verrassend genoeg is ook de eigen persoonlijke ervaring een goede bron van inzicht. Uitgaand van concrete ervaringen uit het eigen leven ('wanneer was ik heel bang?'), kan gereflecteerd worden op het hoe en wat van die specifieke beleving. Hoe voelde het? Waar dacht ik aan? Wat zorgde er voor verandering? Wat deed ik precies? Speelden andere mensen er een rol in? Als een groep van vier of vijf mensen terugdenkt aan de eigen ervaringen rondom een thema en daar gezamenlijk op reflecteert, dan levert dat altijd veel op.

In specifieke situaties

Zijn er situaties anders dan waar we mee begonnen waar je het thema tegenkomt? Bijvoorbeeld: bergbeklimmers zijn sterk gericht op 'vertrouwen' omdat ze letterlijk en figuurlijk elkaars levens moeten kunnen redden. Vanuit vakgebieden als de culturele antropologie zijn er veel methoden en technieken beschikbaar om mensen en concrete situaties te bestuderen en te observeren

vanuit een helder (thematisch) perspectief. Ga met iemand praten, of probeer te observeren hoe mensen met een thema omgaan.

D. Tips

Een andere snelle en vaak effectieve methode is het op zoek gaan online naar citaten van grote denkers over een thema. Met name het zoeken naar citaten van kunstenaars is vaak erg inspirerend. Voorbeeld: google met 'ambition art quotes'. Bruikbare websites zijn bijvoorbeeld: <http://quote.robertgenn.com/> voor kunstgerelateerde citaten.

Tenslotte blijkt het zoeken naar synoniemen ook een heel goed startpunt te zijn voor het onderzoeken van thema's. Kijk bijvoorbeeld naar <http://www.synoniemen.net> of naar <http://thesaurus.com/>. Dergelijke sites geven inzicht in gerelateerde begrippen en een discussie over de precieze verschillen tussen verschillende concepten is altijd zeer vruchtbaar.

Pas op!

Het is belangrijk om niet in de val te trappen om 'compleet' te willen zijn. Het doel van het thematische onderzoek is om nieuwe oplossingsrichtingen te gaan zien, niet om wetenschappelijk correct of compleet te zijn. Reframing is geen zoektocht naar waarheid, maar naar inspiratie.

Managers grondhouding

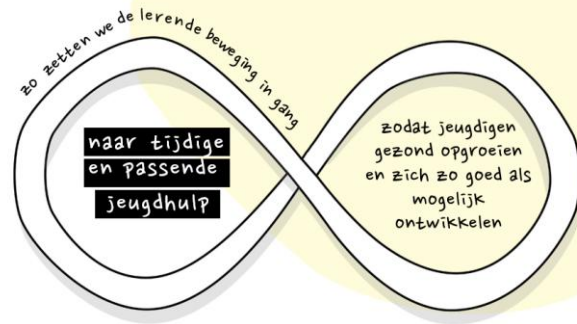
Gewenste beweging in deze pilot

Managers van kleine tot middelgrote jeugdzorgaanbieders hebben een belangrijke rol in het realiseren van de beweging naar tijdige en passende jeugdhulp. De professionals die werkzaam zijn bij deze jeugdzorgaanbieders maken samen met de gemeenten en regio keuzes in hun zorgaanbod en proberen op deze wijze de beste zorg te leveren voor inwoners van regio Gooi en Vechtstreek.

In de praktijk blijkt dat de samenwerking tussen jeugdzorgaanbieders, gemeenten en regio vaak stukt door onduidelijke verwachtingen, afhankelijkheidsposities en gebrek aan wederzijds begrip en structurele dialoog. Deze pilot is gestart om op te halen hoe managers, werkzaam bij voor de Regio middelgrote en kleine jeugdzorgaanbieders, in samenwerking met gemeenten en de regio volgens de grondhouding kunnen werken. Managers willen graag in partnerschap en gelijkgerichtheid kunnen werken, zodat samenwerking niet alleen plaatsvindt bij problemen, maar structureel en proactief.

Positieve lessen in het werken met de grondhouding

- Investeren in relaties in rustige tijden is cruciaal. Door in rustige tijden een fundament van vertrouwen te bouwen, ontstaat ruimte om elkaar ook in stressvolle en onrustige situaties sneller te vinden. Je kent dezelfde taal, weet wat je aan elkaar hebt en bent op elkaar afgestemd.
- Gesprekken die starten vanuit nieuwsgierigheid en respect leveren meer begrip op dan gesprekken vanuit irritatie of wantrouwen. Ook een gesprek beginnen met inleven in de situatie van een ander helpt om een gesprek goed te starten. Als voorbeeld is gegeven dat uitleggen dat je bij het uitblijven van een zorgvraag een zorgproduct niet in stand kan houden, zorgt voor begrip van de situatie.
- Het helpt om elkaar te zien als mens en niet alleen vanuit rol, functie en organisatie. Dit vermindert wij-zij denken en vergroot de bereidheid om samen te werken.
- Uitgaan van de positieve intentie achter gedrag maakt het makkelijker om irritatie om te zetten in een constructieve samenwerking.
- Partnerschap werkt beter dan een klassieke opdrachtgever-opdrachtnemer relatie. Samen vanuit partnerschap optrekken geeft ruimte voor innovatie en gezamenlijke verantwoordelijkheid.
- Het samen oplossen van een knelpunt in casuïstiek of een oplossing vinden voor wachttijden (gezamenlijk specifiek doel) kan leiden tot een goede basis voor een bredere samenwerking waarin samen centraal staat. Hiermee raakt het ik-perspectief wat meer op de achtergrond.
- Volhouden en doorzetten loont. Als je geen reactie krijgt, blijf je hand uitreiken naar de ander. En ga vol goede moed het contact tegemoet bij een wisseling van mensen.

Lessen ter verbetering in het werken met de grondhouding

- Maak verwachtingen over de aanleiding, het doel/ de opbrengst van een gesprek expliciet aan het begin van een gesprek. Als dit niet gebeurt, kunnen misverstanden en onnodige frustratie ontstaan.
Voer gesprekken niet alleen als je een lijst met aandachts-/verbeterpunten hebt. Voer het gesprek structureel om niet alleen vanuit knelpunten elkaar te willen vinden, maar ruimte te hebben voor een breder perspectief.
- Respecteer elkaars autonomie en blijf op je eigen 'tuintje'. Het is belangrijk om niet op de stoel van de ander te gaan zitten.
- Houd het gesprek bij jezelf en gebruik ik-boodschappen om weerstand te voorkomen.
- Kleine aanbieders ervaren een afhankelijkheidspositie richting gemeenten en de Regio, vooral in tijden van de aanbesteding. Dit belemmert hen om open het gesprek aan te gaan. Hun bestaansrecht in de Regio hangt af van de relatie.

Wat werkt rand voorwaardelijk goed in het proces?

- Het zichtbaar maken van het jeugdzorgaanbod en de sociale kaart helpt om elkaar sneller te vinden en beter samen te werken.
- Kleine stappen maken verschil. Alleen al het plannen van een gesprek en het maken van vervolgafspraken creëert beweging.
- Werkgroepen op inhoudelijk thema, zoals jonge kind of hoogcomplexiteit, blijken effectief om knelpunten samen op te lossen.

Wat werkt minder goed of is nog een uitdaging?

- Capaciteit moet op orde zijn. Als organisaties in de overlevingsstand staan, is er geen ruimte om te investeren in relaties.
- Vaak is de taak en plicht van de jeugdconsulent nog niet duidelijk. Dit brengt ruis op de lijn qua verwachtingen en zorgt voor irritaties.
- Contractgesprekken zijn nu vaak ad hoc en klachtgericht. Er is behoefte aan minimaal twee structurele gesprekken per jaar. Organiseer structurele ontmoetingen met kleine en middelgrote jeugdzorgaanbieders. Voorkom dat contact alleen plaatsvindt bij problemen; plan periodieke gesprekken waarin ruimte is voor dialoog. Individueel en/of groepsgewijs.
- Er is onvoldoende opvolging van input. De Regio koppelt niet altijd terug wat er met aangedragen punten gebeurt.
- Transparantie in processen en contractvoorwaarden is noodzakelijk om wantrouwen te voorkomen. Op dit moment zijn contractvoorwaarden niet altijd duidelijk en bij vragen blijft een reactie (langdurig) uit.
- Bereikbaarheid van contractmanagement is een knelpunt. Wisselingen en gebrek aan contactpersonen belemmeren samenwerking.

Deelnemers van de pilot

- Nassira Oude Kotte-Ahripou (Bosman GGZ B.V.)
- Mirjam Zwaan (Bosman GGZ B.V.)
- Kelly Helling (Knoest Jeugdhulp B.V.)
- Jette Peuscher (Therapiepraktijk Zijn B.V.)
- Celina Gemen (Therapiepraktijk Zijn B.V.)
- Nathalie van der Borgt-Pols (Stichting 's Heeren Loo Zorggroep)
- Angela Veerhuis (YOUP Onderwijs en Zorg B.V.)
- Marja Merkx (Mentaal Beter Cure B.V.)

Waar

- Bosman GGZ B.V. (Hilversum)
- Knoest Jeugdhulp B.V. (Bussum)
- Mentaal Beter Cure B.V. (Hilversum)
- Stichting 's Heeren Loo Zorggroep (Hilversum & Laren)
- Therapiepraktijk Zijn B.V. (Eemnes)
- YOEP Onderwijs en Zorg B.V. (Bussum)

Bieden van integrale ondersteuning, inclusief duidelijke casusregie, met en rondom een gezin met jonge kinderen waar gezinsproblematiek speelt

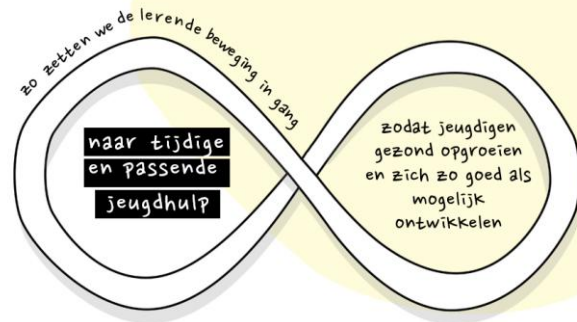
Gewenste beweging in deze pilot

Professionals die werkzaam zijn in het netwerk van jeugd en onderwijs, werken vanuit de grondhouding aan het realiseren van een goede werkrelatie met ouders van jonge kinderen. Zij kijken met een systemische onderzoekende blik naar het gezin, waarmee zij in hun denken en doen de disfunctionele gezinsdynamiek bespreekbaar maken en ouders versterkende opvoedvaardigheden aanreiken. Daarmee wordt een context gecreëerd waarin jeugdigen veilig en gezond kunnen opgroeien. De ondersteuning die nodig is wordt integraal (domeinoverstijgend) georganiseerd met een aangewezen regisseur.

Wat we in deze pilot hebben geleerd in het werken met de grondhouding

Het vanuit oprechte interesse, verbinding en gelijkwaardigheid samenwerken met ouders en andere professionals, waarbij de regie zoveel als mogelijk bij ouders ligt en je aansluit bij hun leefwereld, vraagt van de professional om:

- echt te luisteren naar ouders en geduldig te zijn, door volledige aandacht te hebben, oprechte interesse te tonen en verdiepende vragen te stellen.
- initiatief te (blijven) nemen, vast te houden en door te zetten als het contact niet vanzelf gaat.
- vragen te (blijven) stellen en nieuwsgierig zijn.
- buiten eigen normen en waarden te kijken, denken en doen.
- kennis te hebben en/of te nemen van de normen, waarden en sociale regels die in gezinnen gelden.
- aannames te toetsen bij ouders, waardoor eigen invulling niet de waarheid wordt en leidend in het handelen.
- klein te kijken, te denken en te doen, waardoor ouders regie kunnen voeren over meer dan we aanvankelijk denken.
- bewustwording en actief nadenken waar belangrijke gezinsinformatie al beschikbaar is, dit op te vragen en te benutten.
- toestemming te vragen aan ouders om gegevens met andere professionals te delen, vanuit de onderbouwing 'samen komen we verder' en deze vast te leggen
- transparantie naar ouders over wat aan informatie wordt vastgelegd en gedeeld en met wie.

Wat we in deze pilot hebben geleerd in het werken met de grondhouding? (vervolg)

- de expertise van andere professionals als aanvullend te beschouwen op de eigen expertise, waardoor er nieuwe inzichten komen, een gedeeld beeld ontstaat en er gezamenlijke afspraken kunnen worden gemaakt over wie doet wat.
- kennis te hebben van de sociale kaart in de wijk, buurt en het zorglandschap, te weten wat er beschikbaar is en op welke wijze je hiermee in contact komt.
- bewust te zijn van dat wat passend en niet passend is om vanuit jeugdhulp vast te pakken en dit met ouders en andere betrokken professionals te bespreken.
- weten wat de inzet van een ervaringsdeskundige kan bijdragen voor ouders en betrokken professionals en hoe je een geschikte ervaringsdeskundige kan vinden en verbinden aan een gezin.

Wat er nodig is om goed samen te kunnen werken en de gewenste beweging te realiseren?

- een regisseur, een vertrouwd gezicht die, indien wenselijk, langdurig samen met ouders vanuit verbinding optrekt. Die ouders ondersteunt in het (her)formuleren van hun hulpvraag, in het (leren) kennen van de mogelijkheden en routes in het zorglandschap, in het contact en delen van de juiste informatie met evt. instanties en zorgorganisaties, etc. Een rol die bv. ingevuld kan worden door een jeugdconsulent van de gemeente.
- anders kijken, denken en doen van inwoners, jeugdprofessionals die werkzaam zijn bij gemeenten, in het voorveld, in het onderwijs, bij jeugdzorgorganisaties én de organisaties waar zij voor werken. Dit vereist passende kennis en kunde op het gebied van systemisch en integraal werken.
- momenten van evaluatie om samen met het gezin te bepalen of de ingezette hulp nog voldoende aansluit.
- voldoende, passend en goed op elkaar aansluitend ondersteuningsaanbod voor jonge kinderen en hun ouders dichtbij (bv. peersupport voor ouders van jonge kinderen)
- een samenwerkingscultuur waarin professionals met een goede onderbouwing vanuit hun taak, rol en verantwoordelijkheden, de ruimte ervaren om informatie die van belang is (need to know) op te vragen en te delen. Dit om het gezin effectief en efficiënt verder te helpen.
- afspraken met jeugdzorgaanbieders en bijbehorende financiën voor jeugdzorgzorgaanbieders om de hulpvraag van ouders en jonge kinderen (verder) te verduidelijken en te triageren. Dit met als doel passende ondersteuning in te zetten.

Deelnemers van de pilot

- Karlijn Mulders (Praktijk ZigZag)
- Sanne Toonen (Praktijk ZigZag)
- Henny Epping (GGD)
- Paola Kap (GGD)
- Lisanne Roomer (GGD)
- Sarah van den Brink (Levvel)
- Karin Kruimer (Levvel)
- Leontine Oosterloo (Leger des Heils)
- Yvonne Kok (Youké)
- Henri Gritter (Youké)
- Wilma Manuels (Ervaringsdeskundige)

Een tijdig en kwalitatief goed Toekomstplan voor jeugdigen die verblijven in een residentiële instelling of pleeggezin

Gewenste beweging die we willen creëren

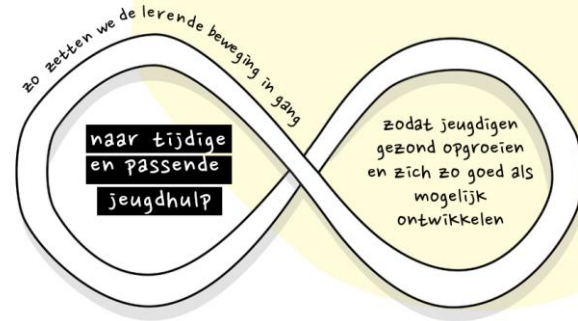
Vanuit de gezamenlijke [grondhouding](#) het tijdig op gang brengen van een kwalitatieve dialoog ten behoeve van een Toekomstplan van de jeugdige en het gezin, waarbij de focus ligt op 'terug naar huis'. Zicht krijgen op passende voortgang, inclusief de beschikbaarheid van passend aanbod. En op deze manier passende uitstroom bevorderen.

Wat hebben we gedaan

In dialoog met vier jeugdigen, die momenteel verblijven in een residentiële voorziening in regio Gooi en Vechtstreek, zijn ervaringen en inzichten opgehaald die bevorderend of belemmerend werken in het realiseren van de gewenste beweging. Deze jeugdigen zijn, ondersteunt door een gespreksleider en vergezeld van een begeleider/ouder, een avond met elkaar in gesprek gegaan onder het genot van een gevarieerde maaltijd.

Wat hebben we geleerd over het werken met de grondhouding

- Er moet een relatie zijn voordat jeugdigen het gesprek aangaan.
- Echt luisteren als professional levert veel op. Door stil te zijn, tijd te nemen en verdiepende vragen te stellen wordt er vanuit de jeugdigen best veel gedeeld met professionals.
- Jeugdigen voelen zich veelal niet gelijkwaardig behandeld. Er wordt in hun optiek eerder naar volwassenen (ouders) geluisterd dan naar hen. Zij voelen zich niet altijd gezien en serieus genomen.
- Samen met de jeugdige een toekomstplan maken en de regie over de vorm die het plan krijgt, draagt bij aan vertrouwen en resulteert in een beter bij de jeugdige passend toekomstplan.
- Wees nieuwsgierig naar elkaars perspectief. Dat wat voor jou vanzelfsprekend is, kan voor de ander niet het geval zijn.
- Het benutten van de expertise van een 'lotgenoot'/ ervaringsdeskundige draagt voor veel jeugdigen bij aan herkenning en erkenning van hun situatie en hun zijn. Daarmee heeft het een positief effect op de dialoog over de toekomst en het plan dat de uitkomsten van deze dialoog periodiek vastlegt.

Wat hebben we geleerd over het werken met de grondhouding

- Elke jeugdige is uniek en heeft zijn/haar eigen tempo. Nadenken over de toekomst en je wensen en ideeën hierover is niet voor iedereen even gemakkelijk. Er is dus geen vaste leeftijd aan te wijzen waarop het maken van een toekomstplan voor iedereen haalbaar en passend is. Sluit aan bij de leefwereld van de jeugdige en leg vast in het plan wat wel en niet al aan bod is gekomen in de dialoog die je als professional voert. Jeugdigen geven zelf aan dat de leeftijd van 14 jaar richtinggevend is.
- Het vastleggen van ideeën en wensen voor de toekomst heeft voor sommige jeugdigen een keerzijde. Het niet behalen van deze wensen kan als falen voelen en je blijven achtervolgen in dossiers. Het is belangrijk om de verwachtingen en het doel van het toekomstplan duidelijk en herhaaldelijk te benoemen. Het veranderlijke karakter van het toekomstplan moet voorop staan.

Wat is er nodig om met de grondhouding te werken en een tijdig en kwalitatief goed toekomstplan voor de jeugdige te realiseren?

- Kleinschaligheid in de woonomgeving voor jeugdigen die in residentiële voorzieningen of pleeggezinnen verblijven. Hierdoor ontstaat meer rust en ruimte voor de jeugdigen zelf en voor de professionals. Dit draagt bij aan een betere werkrelatie en daarmee aan een tijdig en kwalitatief goed toekomstplan voor de jeugdige.
- Passende financiering voor jeugdigen die deze vorm van zorg (tijdelijk) nodig hebben. Financiering die aansluit op de benodigde begeleidingsstijl en –tijd, inzet van lotgenoten/ervaringsdeskundigen, ruimte voor een continue waardevolle dialoog en periodieke vastlegging hiervan in een toekomstplan, mogelijkheid tot gericht ondersteunen van ouders/opvoeder en/of netwerk. Deze zorginhoudelijk en fysieke omgevingscomponenten meenemen in kostprijsonderzoeken die de tarieven bepalen.
- Kennis en kunde bij de professionals over het werken met de grondhouding met jeugdigen, hun ouders/opvoeders en samenwerkingspartners. Steun hierin vanuit hun organisatie (management, bestuur, beleid).
- Vanuit verantwoording het loslaten van het zien van een hulpmiddel (toekomstplan) als doel op zich. Toetsen en verantwoorden op het voeren van een tijdige en kwalitatieve dialoog met jeugdigen over hun toekomst. Hoe dit wordt vastgelegd (welke vorm/format) mag variëren. Het moet aansluiten bij de jeugdige.
- Een zorglandschap waarin zorgproducten/-voorzieningen en dat wat daar randvoorwaardelijk bij hoort (bv. een eigen woning, passend werk) beschikbaar zijn en op elkaar aansluiten, zodat er op- en afgeschaald kan worden in intensiteit van zorg indien passend bij de wens van de jeugdige, ouders en betrokken professionals.
- Als professionals in gesprek gaan en blijven met jeugdigen (en ouders). Zij hebben een schat aan informatie die helpend is om het samen anders en beter te doen. Dit periodiek organiseren binnen je eigen organisatie, voorziening helpt het te realiseren en het een vanzelfsprekend onderdeel te maken van je werkwijze.

Deelnemers van de pilot

- Leontine Oosterloo (Leger des Heils)
- Annemijn Doornenbal (de Rading)
- Leontiene de Wit (de Rading)
- Debby Dirkzwager (Youké)
- Petra Brugman (Youké)
- Yvonne Kok (Youké)
- Nicole Langley (Gemeente Gooise Meren)
- Antoinnette de Geus (Gemeente Gooise Meren)
- Shannon van IJkema (Ervaringsdeskundige)

Complexe scheidingen

Wat helpt in het vroegtijdig signaleren en hoe beweeg je naar rust en welzijn voor iedereen?

Waarom deze pilot?

Vanuit retrospectief casusonderzoek in meerdere jeugdhulpregio's weten we dat voortdurende conflicten tussen ouders schade geeft aan kinderen, dat professionals overal in de keten aanlopen tegen de dynamiek van deze oudergroep en dat zij met name inzetten op verbetering van de communicatie tussen ouders en het 'samen ouder moeten zijn'. Dit terwijl dit het conflict juist kan versterken wanneer er sprake is van complexe scheiding. Ondertussen worden de kinderen vergeten of behandeld op het symptoom dat voortkomt uit de voortdurende conflicten.

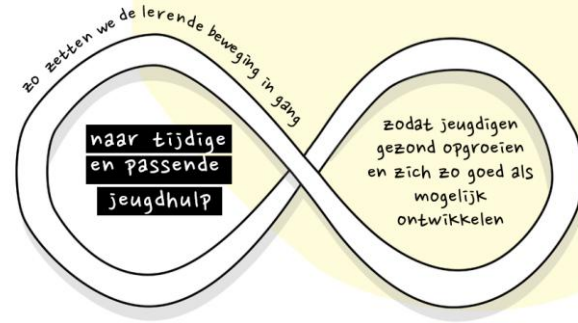
Gewenste beweging

Complexe scheidingen worden vroegtijdig herkend en erkend. Er wordt een beweging ingezet op de-escaleren van de strijd en rust voor iedereen. Zodat iedereen kan helen, de situatie kan normaliseren en kinderen weer kind kunnen zijn.

Hoe kun je complexe scheidingen vroegtijdig signaleren?

Het vroegtijdig kunnen signaleren van een complexe scheiding vraagt van professionals:

- kennis rondom (complexe) scheiding
- alertheid en het herkennen van risico's bij ouders en kinderen (angst, fysieke klachten, uitputting)
- goed kunnen luisteren en (door)vragen zonder oordeel

Wat werkt om te bewegen naar rust en welzijn voor iedereen?

Uit casuïstiek en reflecties in meerdere jeugdzorgregio's (Midden-Holland, Haarlemmermeer, Twente) blijkt dat effectieve ondersteuning bij complexe scheidingen ontstaat wanneer professionals:

- Werken vanuit vertrouwen en verbinding
- De dynamiek begrenzen, in plaats van hierin meegaan
- Systemisch kijken en de onderliggende patronen begrijpen
- Samenwerken vanuit een gedeelde visie, met heldere regie, expliciete rollen en ruimte voor professionele reflectie

Handvatten voor professionals

Werkboekje hulpverleners – Scheiden en hulpverlening 2024 (Aanpak wachttijden Jeugd Twente, FACT Scheiden zonder schade Almelo-Borne & Sonja Hopmans Via Nova Coaching juli 2024)

Richtlijn Scheiding (NJI); [Escalatieladder van Glasl](#)

Een goed begin (Duurzaam Ouderschap na Scheiding); werken vanuit vertrouwen en verbinding met het transitieproces en de dramadriehoek - [rapport \(o.a. blz. 19 & 20\)](#)

Van een veelbelovend denkkader naar onderbouwd methodisch werken

Onderzoek naar de werkzaamheid van Duurzaam Ouderschap na Scheiding door gezinsvertegenwoordigers

Tussen 2022 en 2025 voerde onderzoeksinstituut TNO binnen het programma 'Een goed begin' (Ministerie van Veiligheid en Justitie) een grootschalige pilot uit naar de aanpak 'Duurzaam Ouderschap na Scheiding'. Het betrof een samenwerking met Kenniscentrum Kind en Scheiding en Delft Support. Tweetallen getrainde gezinsvertegenwoordigers werkzaam bij deze organisaties begeleidden 100 ouderduo's. Doel van de begeleiding was om gedeeld ouderschap na scheiding te versterken, ten behoeve van het welzijn en de ontwikkeling van kinderen in de gezinnen. Deze factsheet beschrijft de resultaten van dit pilotonderzoek, met (1) een overzicht van kernelementen van deze nieuwe scheidingsaanpak (voorkant) en (2) kansen en belemmeringen voor effectieve implementatie elders (achterkant).

1. KERNELEMENTEN

Duurzaam Ouderschap na Scheiding

In 'Duurzaam Ouderschap na Scheiding' werken duo's van getrainde gezinsvertegenwoordigers aan 3 subdoelen:

-
1. Ouders overzicht bieden en leren om scheiding als transitie te zien;

2. Komen tot een gedeelde visie op ouderschap – een nieuw narratief creëren;

3. Versterken van de 'Uitdager-Actie dynamiek'.

De professionals bieden psycho-educatie en normaliseren. Tabel 1 beschrijft de aanpak per subdoel. Kenmerkend zijn de focus op de kinderen en het ouderschap (niet op het ex-partnerschap), toekomstgerichtheid (focus dus niet op het verleden) en het bij ouders laten van eigenaarschap. De belangrijkste materialen zijn het transitiemodel en de drama- en balansdriehoek (Figuur 2 en 3; zie achterzijde).

“Er is een verschuiving zichtbaar bij ouders van ‘wat is goed voor mij als ouder’ naar ‘wat is goed voor ons kind’, bijvoorbeeld over hoe omgang met het kind is.”

(Gezinsvertegenwoordiger over Duurzaam Ouderschap na Scheiding)

Gestructureerde aanpak

De pilot liet zien dat begeleidingstrajecten gemiddeld ruim 40 uur duren. Deze zijn doorgaans als volgt gestructureerd:

- 1 informatiegesprek (met ouders apart)
- 2 voorgesprekken (tenminste individuele ouders)
- 1 of 2 viergesprekken (tenminste met beide ouders)
- 0-12 procesbegeleiding-gesprekken

Tabel 1. Subdoelen en aanpak van de werkwijze.

Subdoel	Aanpak
1. Ouders overzicht bieden en leren om scheiding als transitie te zien	 - Introductie/uitleg van en reflectie op de eigen situatie en gedrag ten opzichte van de transitiecurve (Figuur 1), dramadriehoek/balansdriehoek (Figuur 2), stresssysteem, the window of tolerance. - Bespreken eigen verhaal van individuele ouder. - Focus op het narratief van individuele ouders en het gedeelde scheidingsverhaal (waardengericht uitvragen van de visie op ouderschap). - Motiverende gelijkwaardige gespreksvoering (luisteren met compassie / empathie).
2. Komen tot een gedeelde visie op ouderschap – een nieuw narratief creëren	 - Concretiseren van onderliggende waarden en drijfveren (wat vertelt de ouder = ‘bovenstroom’; wat ligt daar onder = ‘onderstroom’). - Verbinding tussen ouders creëren in een gemeenschappelijke visie op ouderschap. - In gesprek opstellen, bijstellen, vaststellen van doelen van ouders. (voor getransformeerd gedeeld ouderschap na scheiding).
3. Versterken van de ‘Uitdager-Actie dynamiek’.	 - Voorbeelden uit de dagelijkse praktijk van het ouderschap relateren aan de ouderschapsvisie (doelen van ouders voor getransformeerd gedeeld ouderschap na scheiding). - Ouders coachen om vanuit de positie van de doener (balansdriehoek, Figuur 2) oplossingen te bedenken voor uitdagingen.

Basis in de positieve psychologie en gezondheid, narratieve mediation en transactionele analyse

Gezinsvertegenwoordigers werken vanuit een basishouding van vertrouwen. Leidend zijn principes zoals beschreven in het denkkader ‘Duurzaam Samenwerken na Scheiding’ (Heijsteeg & Lubach, 2024). Deze zijn gebaseerd op kernelementen uit de positieve psychologie, positieve gezondheid, narratieve mediation en transactionele analyse.

Effectladder: naar een onderbouwde werkwijze

Door gedurende de pilot het doel, de doelgroep, aanpak en randvoorwaarden voor de uitvoering van de werkwijze vast te stellen en te beschrijven, konden met de werkwijze de eerste treden van de effectladder (Figuur 1; Bron: [Nji.nl](#)) beklommen worden: van een idee in de hoofden van uitvoerders (trede 0) naar (2) een veelbelovende overdraagbare methodische werkwijze met ervaren impact. Deze pilot markeert zodoende de doorontwikkeling van het eerder beschreven denkkader (zie boven) naar een onderbouwde en overdraagbare methodische werkwijze.

2 - Interventies zijn in theorie effectief. Algemeen aanvaarde en met onderzoek ondersteunde theorieën maken het aannemelijk hoe en dat de interventie kan werken.

1 - Doel, doelgroep, aanpak en randvoorwaarden voor uitvoering van de interventies staan duidelijk op papier: hetgeen bijdraagt aan een de overdraagbaarheid van de werkwijze.

0 - Interventies zitten 'in de hoofden' van de uitvoerders. Wat ze precies doen en waarom dat zou werken is voor anderen niet duidelijk op papier gezet.

Figuur 1. De treden van de effectladder.

Na een 3-daagse training in het denkkader Duurzaam Samenwerken na Scheiding, werkten de gezinsvertegenwoordigerduo's volgens de gestructureerde aanpak van Duurzaam Ouderschap na Scheiding zoals beschreven op de voorzijde. In het TNO-onderzoek volgden we het implementatieproces en onderzochten we wat professionals hielp of belemmerde in de toepassing van de werkwijze. De reflectie van betrokkenen stond centraal, ten behoeve van verbetering en overdraagbaarheid van de werkwijze.

2. IMPLEMENTATIE

Diverse hulpvragen en problematiek

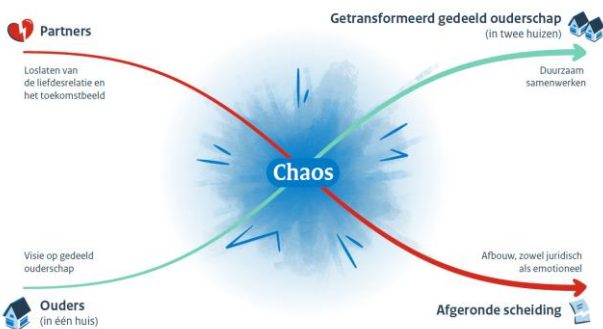
Deelnemers varieerden in hun hulpvragen en problematiek bij aanvang van de trajecten. Hulpvragen van ouders gingen vooral over onderlinge communicatie en algemene vragen over het omgaan met de scheiding. Wat betreft problemen die speelden in de gezinnen, betroffen deze het vaakste de geestelijke gezondheid van ouders, financiën en relaties. Er waren doorgaans enige tot ernstige conflicten tussen ouders.

Scheidings Advies Team

Gezinsvertegenwoordigers kunnen tijdens Duurzaam Ouderschap na Scheiding-trajecten het Scheidings Advies Team (SAT) consulteren. Dit deden zij in de pilot bij ongeveer 1 op de 4 trajecten. Bij 1 op de 10 zaken was er direct contact van het SAT met de ouders of zette het SAT interventie in.

“We hebben mensen grote stappen zien maken. Mensen komen echt compleet anders aan tafel dan de eerste keer dat je ze gesproken hebt.” (Gezinsvertegenwoordiger - opbrengsten)

“Het luisterend oor door de coaches.” “Het contact en het gevoel echt gezien te worden.” (Gewaardeerd door ouders)

Figuur 2. Het Transitie-model.

Positieve opbrengsten

De resultaten zijn bemoedigend: gezinsvertegenwoordigers noemden opbrengsten die aansluiten bij de hulpvragen van ouders en doelstellingen van de werkwijze. Het betreft onder meer verbeterde communicatie en dynamiek tussen ouders, vertrouwen van ouders, ouder-kindcontact, en duurzame afspraken. Slechts een beperkt deel van de begeleidingstrajecten werd voortijdig beëindigd.

Volgens de gezinsvertegenwoordigers maken met name de volgende zaken het positieve verschil:

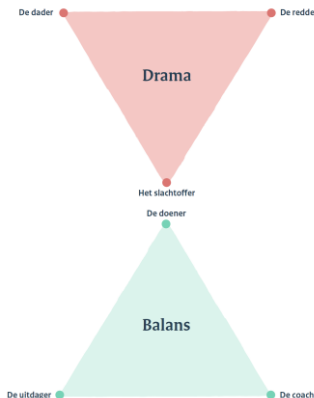
- De beschikbare materialen (Transitiemodel – Figuur 2; Drama- en balansdriehoek – Figuur 3);
- Het bij de ouders laten van eigenaarschap;
- Het kunnen en durven benoemen welk (helpend) gedrag de professional ziet;
- De focus op het kind en ouderschap in de toekomst.

Implementatiekansen: tips voor de praktijk

- Zorg voor **goede informatie over de werkwijze** aan ouders ten behoeve van passende motivatie en verwachtingen;
- Organiseer **triage** vooraf zodat ouders tijdig doorgeleid kunnen worden naar passende hulp en informatie;
- **Besteed ook aandacht aan het systeem**, bijvoorbeeld toegankelijke informatie voor het informele netwerk; en training in het denkkader voor professionals in het juridische en zorg-veld ten behoeve van gedeelde taal;
- Zorg voor **voldoende draagvlak op locatie** (met steun van het management voor succesvolle toepassing);
- **Investeer in training** van (voldoende) gezinsvertegenwoordigers in het methodisch werken met de werkwijze; inclusief voldoende ruimte om voldoende begrip van en vertrouwen te ontwikkelen in het proces van deze nieuwe werkwijze en de te gebruiken tools;
- **Faciliteer regionaal een deskundig Scheidings Advies Team** voor consultatie en ondersteuning.

Meest genoemde bevorderende en belemmerende factoren voor toepassing:

	Helpend	Belemmerend
Ouders	Gemotiveerd om er samen uit te komen in ouderschap / voor de kinderen; open eerlijke houding.	Individuele problemen; gesloten houding; negatieve dynamiek tussen ouders; taalbarrière.
Systeem	Steun (informeel en formeel).	Lopende rechtszaken; basisvoorwaarden (bv. huisvesting).
Werkwijze	Werken in duo's; toekomstgericht; steun management; materialen.	Verkeerde verwachtingen van de werkwijze bij deelnemers.
Professionals	Communicatie en samenwerking van de duo's; kennis en toepassing van de werkwijze en technieken.	

Figuur 3. Drama-/balansdriehoek.

Meer weten? Bekijk het onderzoeksverslag via deze link of QR code:

Klein Velderman, M., Wildeman, I., de Jong, L., & Pannebakker, F. (2025). *Van een veelbelovend denkkader naar onderbouwd methodisch werken: Onderzoek naar de werkzaamheid van Duurzaam Ouderschap na Scheiding door gezinsvertegenwoordigers*. Leiden: TNO Child Health.

TNO innovation for life

© TNO, 2025

Dit is een uitgave van TNO
Afdeling Child Health, Leiden.

Dr. M. (Mariska) Klein Velderman

✉ Mariska.kleinvelderman@tno.nl

2024

Scheiden en hulpverlening

Aanpak Wachtijden Jeugd Twente
PACT Scheiden zonder schade Almelo-Borne
Sonja Hopmans – Via Nova Coaching
1-7-2024

Inleiding

Een scheiding heeft altijd impact op kinderen. In Twente maken we ons hard om schade door scheiding bij kinderen en hun gezin tot een minimum te beperken. De Twentse gemeenten, Aanpak Wachtlijden Jeugd en PACT Scheiden zonder schade Almelo-Borne hebben de handen in één geslagen. In 2024 hebben zij zes complexe scheidingcasussen uitgebreid geanalyseerd. In die analyses is, met de betrokken hulpverleners, gekeken naar de samenwerking en het proces: 'Wat is er allemaal gebeurd en waarom? Wat was het effect van het handelen?' Ook is de visie op complexe scheidingen van Sonja Hopmans getoetst. Het resultaat is:

- Een visie op (complexe) scheidingen;
- Een probleemanalyse;
- Een vervolg op de analyse om naar oplossingsrichtingen te werken.

Werkboekje

Dit werkboekje is één van de handreikingen aan alle professionals die werken met gezinnen in scheiding. Het is geschreven om vanuit de visie van Sonja Hopmans gemakkelijker om te gaan met gezinnen in scheiding. Dit boekje is geen vaststaand document: het is een groeiboekje. Dus heb jij mooie voorbeelden? Mail ze dan vooral zodat we van elkaar kunnen leren.

Het boekje is als volgt opgebouwd:

- Visie op scheiden – bijlage 2 zorgt voor de theoretische onderbouwing.
- Proces bij scheiden – bijlage 1 geeft handvatten aan de hand van voorbeelden.

Dit boekje is tot stand gekomen door:

Deelnemers casusanalyses complexe scheidingen en betrokken beroepsgroepen

Sonja Hopmans – Via Nova Coaching

Noortje Schuddebeurs – PACT Scheiden zonder Schade Almelo - Borne

Visie op scheiden

(Bijlage 2, theoretische onderbouwing)

Dit is onze visie op scheiden!

Scheiden geeft vaak (tijdelijk) onrust in het leven van kinderen en hun ouders. Normaal gesproken ontstaat er, na een periode van emoties en onrust door de scheiding, op den duur weer rust en stabiliteit. De meeste gezinsleden hebben voldoende veerkracht om te wennen aan de nieuwe situatie. Er zijn echter ook scheidingen (20-23%) waarbij het conflict aanblijft en er geen rust komt. Wanneer de strijd, onrust en spanning blijft doorgaan, geeft dit altijd schade aan kinderen.

Daarom is ons uitgangspunt om rust en welzijn te vergroten in situaties waar een (complexe) scheiding speelt. Bij steeds oplopende conflicten tussen ouders in een scheiding kan rust en welzijn meestal alleen ontstaan als ouders apart van elkaar hun gezin vormgeven en er niet veel contact hoeft te zijn. Waar mogelijk faciliteren en adviseren we dit aan ouders.

Uitgangspunten visie

- **Een conflictscheiding is niet oplosbaar.** Wel kun je een omgeving creëren die conflict niet voedt en die rust geeft. Je kunt niet repareren wat stuk is. Je kunt wel leren om bij te dragen aan rust en welzijn voor iedereen door de focus te leggen op het vormgeven van het eigen gezin, los van de ander.
- **Lukt ouderschap niet samen? Dan ga je apart.** Apart betekent dat de focus komt te liggen op twee plannen voor twee gezinnen. Iedere ouder focust op het eigen ouderschap in plaats van het samen ouder zijn. De begeleiding is gericht op het leren aan de ouders apart hoe zij kunnen zorgen voor de-escalatie van conflict en hoe zij kunnen bijdragen aan rust voor ieder. Dit zodat de ruzie stopt.
- **Wij zijn duidelijk: conflicten tussen ouders zijn slecht voor kinderen en die conflicten moeten stoppen.** Door duidelijk te zijn, neem je positie in. Dit doe je bijvoorbeeld door te noemen dat je als hulpverlener de ouder gaat ondersteunen naar bijdragen aan rust en het leren om de strijd niet te voeden, zodat het beter gaat met de kinderen (en iedereen).
- **Het doel is rust en welzijn,** niet dat er per se contact met alle gezinsleden is of dat ouders met elkaar moeten leren communiceren. Dit zou een volgend station kunnen zijn nadat er rust is gekomen, maar dat hoeft niet.
- **Het gaat niet om de inhoud of gelijk krijgen op dat de andere ouder het niet goed doet.** Vaak wordt dit appél wel op je gedaan. En dat appél voelt moeilijk, je 'moet' er iets mee. Dat is de dynamiek. Het helpt om dit bespreekbaar te maken. Het is belangrijk om uit te leggen dat het niet aan jou is om over de waarheid te gaan, want het is niet jouw strijd. Het is juist beter dat de strijd gaat stoppen en dat er rust komt, daar kun je

behelpzaam bij zijn. Strijd ligt vaak in het gelijk willen krijgen en het bewijzen dat de andere ouder ongelijk heeft.

- **Soms betekent rust onredelijkheid of oneerlijkheid incasseren.** Bijvoorbeeld stoppen met rechtszaken en de alimentatieverhoging, waar je recht op hebt, daarmee te laten varen. De ouder heeft er recht op, maar de strijd om het geld maakt veel meer stuk dan je lief is. Is het denkbaar om het onredelijke te incasseren?

Kennis over (complexe) scheiding

Scheiding

- Bij een scheiding is het normaal dat er tijdelijk ontwrichting en onbalans is in een gezin. Meestal stabiliseert dit na 1 of 2 jaar.
- Een complexe scheiding kenmerkt zich door:
 - Er ontstaat geen balans, conflicten blijven oplaaien.
 - Eén of beide ouders hebben een lastige persoonlijkheidsstructuur, bijvoorbeeld in de vorm van een persoonlijkheidsstoornis (al dan niet met diagnose) of onderliggend trauma.
 - De communicatiepatronen zijn destructief.
 - Er zijn vaak beschuldigingen over en weer van huiselijk geweld of verwaarlozing.
- Er zijn drie soorten vormen van ouderschap na scheiding:
 - **Coöperatief ouderschap:** goede communicatie tussen de twee ouders en regelmatig overleg. Met kinderen van deze ouders gaat het goed. (20-25%)
 - **Natuurlijk parallel (solo) ouderschap:** rust voor ieder en weinig tot geen communicatie tussen beide ouders. Met kinderen van deze ouders gaat het goed. (50%)
 - **Conflictouderschap:** blijvend en terugkerend conflict tussen ouders. Met kinderen van deze ouders gaat het niet goed. (20-23%)

Kinderen

- Kinderen zijn gebaat bij rust en welzijn. In een conflictscheiding loopt het kind de meeste schade en trauma op. Conflicten moeten stoppen!
- Kinderen zijn gebaat bij het kunnen ondernemen en doen van 'gewone dingen': sport, hobby's, spelen met leeftijdsgenoten, bewegen en het maken van plezier. Ook en juist kinderen in scheiding.
- Bij iedere scheiding kan fysiek of psychisch geweld plaatsvinden tussen ouders of in relatie tot de kinderen. Het is goed om kinderen in de gaten te houden (verandert er iets t.a.v. eten, slapen, gedrag en stemming?).
- Voortdurende ruzie is de belangrijkste voorspeller voor ontspoorde ontwikkeling van kinderen. De voortdurende spanning door ruzie, heeft blijvende neurologische invloed: kinderen dalen in leervermogen, hebben later meer kans op lager geschoold werk en lager inkomen. Deze kinderen ontwikkelen een lager zelfbeeld en minder ik-kracht en hebben meer moeite om gezonde relaties aan te gaan.

2. Profs aan de slag!

(Bijlage 1, voorbeelden en handvaten)

We gaan aan de slag met zes stappen. Deze stappen kun je op bijna iedere situatie toepassen en hebben het doel om het gesprek te voeren achter de heftigheid die je treft. De stappen zijn:

1. Draag de visie uit: rust en welzijn voor iedereen, conflicten moeten stoppen;
2. Erken de moeilijke situatie waarin iemand zich bevindt en heb oog voor de mens die de ouder is;
3. Identificeer de aard van de dynamiek in de ouder zelf en tussen ouders;
4. Sta stil bij de onderliggende behoefte en het werkelijke verlangen;
5. Benoem deze realiteit als iets waartoe iemand zich te verhouden heeft.
6. Kijk vervolgens naar opties om te komen tot rust binnen deze realiteit.

Onderstaand staan de stappen uitgewerkt. Er is een situatie genomen van één ouder. Deze stappen kun je toepassen in elke situatie, dus ook bij twee ouders of in gesprek met kinderen. In de bijlage vind je meer voorbeelden. Voordat we naar de stappen gaan kijken, staan we eerst stil bij jouw rol.

Jouw rol

We starten met jouw rol. Als je dit boekje leest dan is het waarschijnlijk dat je wijkcoach bent, hulpverlener, systeemtherapeut of jeugdbeschermer. Deze rollen verschillen van elkaar. Toch zijn er overeenkomsten tussen al deze rollen:

- ***In jouw werk met complexe scheidingen is het belangrijk dat je leidt én volgt tegelijkertijd.*** Dat betekent dat je én luistert en aansluit bij behoeften ('hoe doen we het, zodat het goed is voor jou') én de leiding neemt ('hier gaan we naartoe'). Je hebt beide ingrediënten nodig, zowel in het vrijwillig kader als het gedwongen kader.
- ***Je bent voor iedereen en tegen niemand.*** Je hoeft er niks van te vinden. Je bent er niet om het gelijk boven tafel te krijgen. In disfunctionele dynamieken gaat het niet om gelijk, het gaat vaak om het actie-reactie patroon.
- ***Je staat naast de ouders of ouder en helpt hen te stoppen met de conflicten en bij te dragen aan rust.*** Jouw rol is om zoveel mogelijk naast ouders of de ouder te staan. Als je mensen wilt helpen te stoppen met ruzie maken en te beginnen met bijdragen aan rust, dan is het belangrijk dat je met een zekere afstand kijkt naar de situatie.

1. Visie uitdragen: Rust en Welzijn

De eerste stap is om de visie op complexe scheidingen goed uit te leggen aan ouders en kinderen. Het helpt als mensen dit kunnen teruglezen in communicatiemateriaal, het is nog belangrijker dat je deze visie uitlegt vanuit jouw rol als wijkcoach, intaker, hulpverlener, systeemtherapeut of jeugdbeschermer.

De boodschap aan ouders klinkt ongeveer zo:

- *Wij begrijpen dat jullie als gezin een intense periode meemaken. Vaak gaat een scheiding gepaard met veel veranderingen en emoties. Die horen erbij.*
- *Wij weten dat rust en welzijn belangrijke ingrediënten zijn voor de ontwikkeling van een kind. In sommige scheidingen blijft er echter onrust en spanning, doordat conflicten doorgaan. We weten dat dit ernstige schade geeft aan kinderen. Als dit in gezinnen speelt, adviseren we jullie om los van elkaar ouder te zijn en de focus te leggen op het vormgeven van het eigen ouderschap. We ondersteunen dan bij gedrag dat rust geeft in de situatie. Het kan zijn dat we dit met je bespreken, dat we hierin ook ondersteunen of dat we je doorverwijzen voor hulp hierbij.*
- *We mengen ons niet in de strijd en in wie gelijk heeft, maar benoemen wat we bij jullie zien gebeuren en hoe dat de strijd aanwakkert. Dat is belangrijk, omdat we dan ook zien hoe de strijd kan stoppen. We helpen om te ontspannen in een gespannen situatie en denken mee in manieren hoe je kunt bijdragen aan rust en hoe je zelf het conflict kunt stoppen.*
- *Wij kijken naar mogelijkheden en niet naar wat niet gerepareerd kan worden.*

De boodschap aan kinderen klinkt ongeveer zo

- *Soms lukt het mensen niet om ruzie op te lossen. Dit speelt bij jouw ouders. Dit komt niet door jou, maar door iets tussen hen. Als ze elkaar zien of spreken, lukt het niet goed om rustig te blijven. Ruzie die blijft, moet altijd stoppen want het is voor niemand goed. Het is beter voor iedereen, als er rust komt. Wij gaan jouw ouders helpen om zo goed mogelijk zelf een gezin te zijn en tot rust te komen. Ze zullen elkaar dan minder zien of spreken. We*

zijn er ook voor jou en willen graag weten hoe het met je gaat en wat jij fijn vindt.

2. Erkennen

Ouders kennen nu de visie. Deze visie heeft tijd nodig om in te dalen, zeker als ouders al lange tijd strijd, onrust en conflict kennen. In gesprek met ouders en kinderen is het vervolgens belangrijk om de wanhoop, boosheid, verdriet en frustratie te erkennen. Erkennen van de situatie is iets anders dan gelijk geven. Het is erkennen dat het een moeilijke situatie is waarin veel emoties spelen. Vaak is deze ingang een manier om beter in gesprek te komen.

Erkennen gaat ongeveer zo

- *Een vader belt jou op. Hij begint meteen te tieren over zijn ex. Ze heeft het weer geflikt. De kinderen zouden zaterdag bij hem komen, maar ze vond weer een reden om ze thuis te houden. Dat moet veranderen!*
- *Jij zegt bijvoorbeeld: 'Jij bent heel boos! En waarschijnlijk ook wanhopig! Wat ben je in een rot situatie beland zeg.'*
- *Vader: 'Dat ben ik zeker! Ik word er helemaal niet goed van! Wanneer stopt dit nu eens? Ik weet niet meer wat ik moet doen!'*
- *Jij zegt en vraagt bijvoorbeeld 'Ja, wat geeft dit onmacht he? Met wie heb je er dit weekend over gesproken?'*
- *Vader: 'Met een goede vriend en mijn moeder. Zij snappen er ook niks van!'*
- *Jij zegt en vraagt bijvoorbeeld 'Misschien is het inderdaad ook niet te snappen en kun je alleen nog maar roepen. Wat helpt jou om je weer rustiger te voelen op zo een moment waarop je niet kunt snappen waarom je ex-vrouw de kinderen niet naar je toe laat komen?'*
- *Vader: 'Ik ga sporten, dat helpt me wel. Ik slaap gelukkig goed. Maar echt rustig ben ik allang niet meer geweest. Ik zou het liefst alles bij elkaar schreeuwen! Gewoon omdat ik geen uitweg meer zie.'*
- *Je zegt dan bijvoorbeeld: 'Ja, pittig zeg...'*

Erkennen gaat dus dat je begrip toont voor dat dit een erg nare situatie is. Als deze vader zijn verhaal start heb je de keuze om de inhoud in te gaan (de kinderen zijn dit weekend niet bij hem geweest) of stil te staan bij de emoties in de situatie. In de fase erkennen sta je stil bij de mens die je spreekt.

3. Opzoek naar de dynamiek

Ouders kennen de visie van Rust en Welzijn en er is een situatie met oplopend conflict. Je hebt geluisterd en erkenning gegeven. Nu is het zaak zicht te krijgen op de dynamiek. Wat speelt er tussen deze mensen? Wat maakt dat het conflict weer opblaait? Je gaat op onderzoek uit.

Op zoek naar de dynamiek gaat ongeveer zo

- Jij zegt bijvoorbeeld. 'Ik wil graag met je meedenken. Zoals je weet ben ik nieuwsgierig hoe jullie samen tot ruzie komen. Kun je me meenemen naar het moment dat jij te horen kreeg dat de kinderen niet bij je zouden komen?'*
- Vader: 'Vrijdagavond appte ze dat Morris ziek was geworden. Ik had Morris een uurtje eerder nog op de app gehad en er was niks met hem aan de hand. Ze vertelde dat hij beter bij haar kon blijven. Ik mocht wel online met Morris praten. Dave zou dan ook beter bij haar kunnen blijven omdat hij anders zijn broer mist... En dat allemaal via de app!'*
- Jij zegt bijvoorbeeld 'Je knapt bijna weer uit je vel hé? Kun je me uitleggen wat jou nou precies zo boos maakte toen zij dat tegen je zei?'*
- Vader: 'Ten eerste al dat ze me appt op het laatste moment! Ze weet hoe ik uitkijk naar de kinderen zien. Ze weet ook dat ze me hier zo boos mee kan krijgen! Waarom belt ze niet gewoon, dan kunnen we erover praten. Maar nee... ze appt!'*
- Jij vraagt bijvoorbeeld 'Dus als ze je had gebeld en jullie hadden samen kunnen praten was het anders voor jou geweest?'*
- Vader: 'Ja dat denk ik wel. Dan hadden we misschien samen naar oplossingen kunnen kijken en nu besloot zij al dat de kinderen bij haar zouden blijven. Ik was daar niet eens in gehoord!'*
- Jij zegt bijvoorbeeld 'Je vindt het belangrijk dat je betrokken wordt als vader en dat er geen keuzes voor je worden gemaakt.'*
- Vader: 'Precies! Dat!'*
- Jij vraagt bijvoorbeeld 'En... wat heb jij toen geantwoord toen zij jou appte?'*
- Vader: 'Ik heb geappt dat ik het niet geloof en dat ik Morris morgen gewoon kom halen.'*
- Jij vraagt bijvoorbeeld 'En hoe reageerde zij toen?'*
- Vader: 'Ze appte dat ik vast weer gedronken had en dat ik onredelijk was en dat ze nu het contact ging verbreken. Ik heb niks meer gehoord.'*

4. Behoefte en verlangen

De dynamiek is helder. Het is een steeds terugkerend patroon van communiceren die mensen tot wanhoop drijft. In die wanhoop gaat het vaak over de inhoud, terwijl het vaak gaat over het spel wat mensen met elkaar spelen, al dan niet bedoeld. Iedere keer stappen ze weer in dezelfde communicatievalkuil. En dat geeft veel emotie en onrust. Je hebt nu zicht op hoe de communicatie is verlopen. In veel gevallen gaat het niet om wie er gelijk heeft, maar gaat het erover dat mensen dusdanig op elkaar reageren dat alle blauwe plekken worden aangeraakt en er veel emotie (uit het verleden) in het heden speelt. De volgende stap is de stap naar de behoeften en verlangens.

Praten over verlangens gaat ongeveer zo

- *Jij vraagt bijvoorbeeld 'Wat is er zo belangrijk voor je, dat je op dat moment zo boos wordt?'*
- *Vader (denkt even na): 'Ze sluit me steeds buiten. Ik wil gewoon serieus genomen worden en dat ze met betrekt.'*
- *Jij vraagt bijvoorbeeld 'Als je wel betrokken wordt, wat doet dat dan met jou?'*
- *Vader: 'Pffff.... als ze met me overlegt en samen keuzes maakt dan doet het ertoe dat ik meepraat. Dat geeft me rust. Dat geeft me het gevoel of ik er ook gewoon nog bij hoor als vader. Ik wil gewoon vader zijn.'*

5. Realiteit

Vaak is het (onvervulde) verlangen van de ouder goed te begrijpen. Het is natuurlijk heel naar als je het idee hebt dat je niet gezien of gehoord wordt. Om van uit je vel te knappen! Toch is het soms de realiteit: een ex-partner waar je niet mee op één lijn gaat komen. Dat betekent dat je je te verhouden hebt tot die realiteit. Dat is lastig, want dat is precies waar jij vreselijk boos/verdrietig/machteloos van wordt.

Praten over de realiteit kun je ongeveer zo doen

- *Jij kan bijvoorbeeld zeggen 'Wat een zware situatie is dit! Jij wilt niets liever dan dat zij met je overlegt en denk je dat zij dat gaat doen?'*
- *Vader: 'Nee, nooit. Dat heeft ze nooit gedaan, ze beslist alles alleen.'*
- *Jij kan dan bijvoorbeeld zeggen: 'Dus zo zal ze het blijven doen. Dit is haar manier.'*

- *Vader: 'Ja, dat is zo. Maar ik word er zo boos om, zo enorm boos. Bij ons thuis werd ook altijd alles voor mij besloten. Ik wil dat niet meer.'*
- *Jij kan bijvoorbeeld zeggen 'Ja, zo herhaalt het leven zich. Jouw realiteit is dat je gister, vandaag en morgen te maken hebt met een ex-vrouw die zelf bepaalt en jou niet betreft in haar beslissing. Hoe ga je je daarin staande houden? Daar wil ik met je naar gaan kijken.'*

6. Samen kijken naar de opties

Je bent al een heel eind. Je hebt de dynamiek ontleed en je kent iemands dieperliggende (onvervulde) verlangens die hem/haar tot wanhoop drijft. De volgende stap is om te kijken hoe deze persoon kan zorgen voor rust, voor zichzelf en voor anderen. En belangrijk hierbij: het zal nog wel vaker misgaan (en dat is okay), dit is de dynamiek die deze mensen hebben, dat zijn ze niet zomaar kwijt. Jij kunt hen wel helpen om ontspanning te brengen en weer opties te zien hoe zij rustig om kunnen gaan met gedrag dat niet oproept tot rust.

Het gesprek over opties kan ongeveer zo verlopen

- *Jij zegt bijvoorbeeld 'Ik kan niet zorgen dat jouw ex-vrouw dit niet weer doet. Het is zelfs zo dat ik verwacht dat ze vaker besluiten zal nemen zonder jou te betrekken. Ik wil daarom met je meekijken hoe jij kunt gaan wennen aan dit feit', zodat jouw wanhoop en boosheid af kunnen nemen en jij op zo'n moment steeds makkelijker kunt kiezen hoe je vanuit rust erop reageert. Vind je dat een goed idee?*
- *Vader: 'Ik vermoed dat er niet veel anders op zit. Ik word er niet goed van.'*
- *Jij vraagt bijvoorbeeld 'Wat is het effect van jullie communicatie over de app?'*
- *Vader: 'Dat het uit de hand loopt: we vallen elkaar aan, ze pakt me op mijn blauwe pekken en dat doe ik dan ook bij haar. Ik weet hoe ik haar kan raken. Totdat het zo erg wordt, dat we het contact stoppen. Dan is het verpest. Dan kan ik weer wachten, voordat ik de jongens weer mag zien.'*
- *Jij zegt bijvoorbeeld 'Welke opties kun je bedenken om te reageren als je zo'n appje krijgt?'*
- *Vader: 'Tja...lastig. Als ik eraan denk dan heb ik weer hoge bloeddruk!'*

- *Jij zegt bijvoorbeeld 'Stel dat je iets kunt bedenken, wat zou dat dan zijn?'*
- *Vader: 'Eigenlijk moet ik in ieder geval niet direct reageren. Dat heb ik nu wel gedaan. Ik was moe, ik zat met een biertje uit te zakken en ik reageerde direct.'*
- *Jij zegt bijvoorbeeld 'Mooi inzicht! Dat heeft zijn nut al eens eerder bewezen volgens mij. Welke opties heb je nog meer?'*
- *Vader: 'Ik kan, als ik me rustig genoeg voel, haar even bellen en zeggen dat ik graag wil overleggen. Dan kan ik vragen stellen hoe het met Morris is.'*

Bijlage 1 Voorbeelden en handvatten

Sacha wil niet meer naar haar moeder toe

Jij bent betrokken bij Sacha. Sacha is 12 jaar en wil niet meer naar haar moeder. De reden: er ontstaat altijd ruzie als haar vader haar naar haar moeder brengt. Ze is het zat.

Stap 1 Erkennen

- Prof: 'Dat is een behoorlijke stap Sacha, je moeder niet meer zien. Dan moet je heel boos en verdrietig zijn.'
- Sacha: 'Ik wil gewoon niet meer! Ik ben zo boos over hoe zij doet! Het is gewoon gemeen. Mijn vader is tenminste redelijk.'

Stap 2 Op zoek naar de dynamiek

- Prof: 'Ik wil je graag goed begrijpen. Kun je me uitleggen wat er precies gebeurt waardoor jij zo boos wordt?'
- Sacha: 'Mijn vader zet me af voor de deur, hij loopt even met me mee. Mijn moeder doet open en kijkt met zo'n kille blik naar mijn vader. Ze zegt dat ik naar binnen moet gaan en ik krijg geen knuffel. Ik hoor haar mopperen op mijn vader. Dan gaat de deur dicht. Zij komt binnen als een ijskonijn en dan komt het. Dan gaat ze zeuren tegen mij over mijn vader. Eerst zei ik er niks op, maar ze blijft maar doorgaan. Ik word gek van haar. Ik ontplof nu bijna als ze zo doet. Als ik weer bij mijn vader kom, vertel ik het tegen hem. Hij begrijpt me tenminste.'

Stap 3 Behoeften en verlangen

- Prof: 'Tjonge Sacha, het lijkt me echt een ingewikkelde situatie. Je hebt twee lieve ouders, maar ze praten slecht over elkaar. Wat zou je willen? Wat heb JIJ nodig?'
- Sacha: 'Ik wil gewoon rust. Ik wil geen gedoe meer. Ik wil dat mijn ouders stoppen met bezig zijn met elkaar. Ik kan het niet helpen dat zij met elkaar trouwden en dat zij gingen scheiden, dat hebben ze echt zelf gedaan. Ik niet. Ik wil gewoon mijn vader en mijn moeder lief vinden.'
- Prof: 'Je hebt er eigenlijk ook last van dat je boos bent op je moeder. Als ze anders zou doen, zou je niet boos op haar hoeven zijn. Klopt dat?'
- Sacha: 'Ja, dat klopt. Ik vind haar zo stom als ze zo doet. Ik weet niet meer hoe ik haar aardig moet vinden.'

Stap 4 Realiteit

- Prof: 'Weet je, ik vind het verdrietig om te horen. Ik denk dat jouw moeder helemaal niet stom wil doen, maar dat ze doet omdat ze zichzelf ook niet zo fijn voelt. Tuurlijk wil zij ook iets anders. Alleen zie je dat niet, je ziet haar boosheid op je vader. En... het is wel JOUW vader, dus dat voelt voor jou echt niet goed. Eigenlijk wijst ze met die boosheid een stukje van jou af. Heb je hier wel eens met haar over kunnen praten?'
- Sacha: 'Nee, dat durf ik niet goed. Mijn vader zegt ook dat dat geen zin heeft.'
- Prof: 'Zou het kunnen dat jouw moeder geen idee heeft wat er in jou omgaat?'
- Sacha: 'Ja dat zou kunnen.... Ik wil gewoon dat ze weer bij elkaar waren, dan was het niet zo ingewikkeld.'
- Prof: 'Gescheiden ouders hebben is écht lastig hé?! Het is voor jou ook ontdekken hoe je met hen omgaat en zij met jou. Helaas zijn ze niet bij elkaar, die situatie wordt niet anders.'

Je kunt er alleen een manier voor vinden hoe je zo goed mogelijk met deze situatie om kan gaan.'

- Sacha: 'pfff...goh, ik zou niet weten hoe....'

Stap 5 Opties

- Prof: 'Dat snap ik. Als ouders liefdevol bij elkaar zijn is het makkelijker. En tegelijk leer jij ook weer dingen die andere kinderen niet leren. Ik kan helaas die vervelende situatie niet voor je weghalen. Ik kan wel met je kijken hoe jij met deze situatie om kan gaan zonder hen te verliezen. Heb jij een idee?'
- Sacha: 'Je zei het net al, met mijn moeder gaan praten. Ik vind dat alleen zo eng...'
- Prof: 'Hoe zou dat minder eng kunnen zijn?'
- Sacha: 'pfff... lastig. Misschien als jij erbij bent of juf Carola. Zoiets?'

Vader wil het contact met zijn kinderen verbreken

En vader belt jou op. Hij wil het contact met zijn kinderen verbreken. Hij ziet het niet meer zitten, hij heeft al een half jaar zijn kinderen niet gezien. Hij wordt niet goed van deze onzekerheid en de voortdurende ruzie die hij en zijn ex-vrouw maken. Hij wil één ding: rust!

Stap 1 Erkennen

- Prof: 'Ik hoor de wanhoop in jouw stem. Volgens mij zie je geen opties meer. Klopt dat?'
- Vader: 'Ja dat klopt! Ik heb mijn trukendoos helemaal leeg! Ik denk dat het alleen maar rust kan geven, als ik mijn kinderen niet meer zie'.

Stap 2 Op zoek naar de dynamiek

- Prof: 'Leg eens uit, hoe komen jullie steeds in conflict terecht?'
- Vader: 'Het begint dat ze me appt of ze me kan bellen. Dat kan natuurlijk. Eerst is ze heel vriendelijk en dan bijna altijd draait ze het gesprek zo dat ze extra geld van me wil, voor een jas, extra schoenen of iets anders voor de kinderen. Ik word daar zo boos van, dat ik niet meer rustig kan blijven. Ze wordt dan stil en het volgende weekend hebben de kinderen altijd iets anders. Ze is dan onbereikbaar, nuffig en ze neemt de telefoon niet op. Na twee weken is het weer een beetje gezakt en dan begint het hele verhaal weer van voor af aan. Ik word er gek van!'

Stap 3 Behoeften en verlangens

- Prof: 'Wat wil je nu eigenlijk echt? Waar heb jij behoefte aan?'
- Vader: 'Ik wil gewoon mijn kinderen zien. Ik mis ze zo. Ik wil niet meer steeds vechten. Ik wil dat het gemakkelijk gaat. Hoe zijn we hier ooit in terecht gekomen?'
- Prof: 'Wat zou er gebeuren als er geen strijd meer zou zijn?'
- Vader: (slaakt een zucht van verlichting) Pfff... alleen van de gedachte word ik al tien kilo lichter! Het lijkt me heerlijk!

Stap 4 Realiteit

- Prof: 'Wat heerlijk als er geen strijd meer is hé?! Het lastige is dat de realiteit is, dat jouw ex vrouw niet anders gaat worden. Je kunt haar niet veranderen, hoe graag je ook zou willen.'

En... je bent nog jaren aan haar verbonden. Dat is de realiteit waar je je toe te verhouden hebt. Het is zoeken hoe je ondanks deze manier van communiceren rustig kunt blijven.

- Vader: 'Ik zou niet weten hoe ik dat moet doen. Ik heb écht het idee dat ik alles geprobeerd heb.'

Stap 5 Opties

- Prof: 'Ik kan jouw situatie niet overnemen of anders maken. Ik kan wel met je meekijken hoe jij je staande kunt houden in deze situatie. Welke opties heb jij om je staande te houden en te zorgen dat er geen conflict komt?'
- Vader: 'Ik zou het echt niet weten.'
- Prof: 'Wat heeft in het verleden gewerkt in de periode dat het relatief rustig was?'
- Vader: 'Toen zorgden we ervoor dat we niet hoefden te communiceren. Dat gaf veel rust voor iedereen. Sinds de alimentatie verminderd is, komt ze niet rond met het geld en gaat ze bellen.'
- Prof: 'Ok, dat was een goede optie. Welke optie heb je nog meer?'
- Vader: 'Ik kan zorgen dat we pas bellen op een moment waarop het mij uitkomt. Ik kan me dan voorbereiden op een gesprek.'
- Prof: 'Zeker een mooie optie. Denk je dat je voldoende rust kunt opbrengen op dat moment? Als ik jou hoor klinkt het of je behoefte hebt aan een situatie waarin het vooral rustig is, er geen gedoe is. Wat kun je doen om te zorgen dat jullie geen ruzie hebben?'
- Vader: 'Ja dat klopt. Ik wil geen gedoe. Als ik haar geld geef is er geen gedoe, dan draagt ze me op handen. Maar daar heeft ze geen recht op.'
- Prof: 'Ok, rare vraag, maar wat als je zorgt dat er meer geld te besteden is en er ontstaat rust, hoe zou dat zijn?'
- Vader: 'Ja, maar dat is niet eerlijk. Zij doet niks, ik werk hard. Ik kan het wel leiden, maar het gaat om het principe.'
- Prof: 'Wat brengt dit principe je? Het is niet redelijk, tegelijk brengt het wel rust. Zou het in het rijtje opties kunnen staan?'
- Vader: 'Misschien, ik moet erover nadenken.'

Hulpmiddelen bij ouders die reageren vanuit de Slachtoffer of Aanklager rol

Je bent in een situatie waarin de ander het erg zwaar heeft. Mogelijk een ouder die vertelt over de conflicten met de ex-partner en dat het niet vol te houden is. Misschien vertelt de ouder wel niet meer te weten wat te doen. Dit kun je doen.

Steen op tafel

In zo'n geval heb je een steen in je tas. Deze leg je op tafel. Je vertelt er het volgende bij. *'Stel dat deze steen al jouw last en zorgen zijn. Het is zwaar om te dragen. Ik kan deze steen niet voor jou dragen. Dit is jouw realiteit en jouw ex zal nog veel vaker dit lastige gedrag laten zien. De kunst is hoe jij ermee omgaat. Ik kan alleen naar je luisteren en meedenken welke opties jij hebt om zo te reageren op de situatie dat het bijdraagt aan rust.'* Of *'Ik ga je ondersteunen dat je bij kunt dragen aan rust in plaats van aan strijd. Wat je doet: helpt dat? Brengt het rust of sta je op het slagveld? Gooi je water of olie op het vuur? De steen staat voor de last van het conflict. Waar kies jij voor?'*

100 Kilo energie

Je vraagt het volgende. 'Stel je hebt 100 kilo energie. Hoeveel % van die energie gaat naar dit conflict en deze situatie toe?' De ouder antwoordt vaak met alles of 90%. Dan vraag je het volgende 'Stel dat jij opnieuw 100 kilo van mij krijgt. Jij mag volledig vrij kiezen hoe je die voor jezelf besteedt. Vertel, waar zou je het aan besteden?'

Schuiven met een kopje (of iets anders)

In deze situatie heeft de ouder een taak naar jou geschoven. Je pakt een kopje en zegt 'Ik ga schuiven met dit kopje. Je hebt me net verteld dat je vindt dat ik beter moet letten op signalen dat het niet goed gaat bij jouw dochter. Ik schuif het kopje nu jouw kant op. Hoe let jij op signalen? En hoe kunnen we hier samen verantwoordelijk voor zijn ieder vanuit onze eigen rol?'

In MDO krijgen moeder en dochter ruzie

Er is een overleg georganiseerd met moeder, dochter, hulpverlener en GGD. Ook de school is aanwezig. Het overleg is erop gericht hoe de dochter weer naar school kan gaan. Tijdens het overleg krijgen moeder en dochter ruzie. De ruzie gaat erover dat dochter het zat is dat ze van haar moeder niet om mag gaan met vrienden en van haar vader wel. Er worden interventies gedaan om de ruzie te sussen. Dat lukt niet. Dit kun je doen:

- Je zegt bijvoorbeeld: "Ik stop het gesprek, want jullie vinden beiden iets heel belangrijk waarin je gehoord wilt worden, maar ook je gelijk wilt halen. Jullie kunnen elkaar daardoor niet meer horen. Dat geeft ruzie en ruzie lost niets op en doet ieder van jullie pijn.
- Je spreekt het volgende af: "Maar wat jullie beiden te zeggen hebben is wel belangrijk. Ik wil voorstellen dat ieder van jullie gebeld wordt door een collega van mij. Mijn collega's maken een afspraak met jullie afzonderlijk en nemen tijd om naar jullie te luisteren en samen te kijken naar: wat is je wens en wat gebeurt er waardoor jullie er ruzie door krijgen? We spreken dan een week later nog een keer met elkaar af – samen met die collega's, zodat ieder gehoord wordt en we rustig tot een oplossing met elkaar komen.

Heb je goed werkende voorbeelden? Mail ze aan n.schuddebeurs@avedan.nl. Samen laten we dit werkboekje groeien!

Bijlage 2 Theorie achter de visie

Verschil gewone scheiding en een complexe scheiding

Een scheiding is voor alle gezinsleden ontwrichtend en brengt een aantal risicofactoren met zich mee. Zoals financiële achteruitgang, een verhuizing, een andere school en fysiek en psychologisch ouderlijk geweld. Het vergt tijd om de verandering van één gezin, naar twee gezinnen te kunnen maken en de impact ervan te kunnen verwerken. Toch, als volwassenen zowel aandacht hebben voor hun eigen proces, als aandacht hebben voor hoe het met hun kinderen gaat, dan ontstaat er na één à twee jaar na meestal een nieuw evenwicht en kan iedereen weer verder.

Onafhankelijk van hoe ouders het ouderschap vervolgens vormgeven, komen de meeste kinderen goed door een gewone scheiding heen. Hun ouders overleggen veel met elkaar (coöperatief ouderschap) of nauwelijks of niet (parallel solo ouderschap), maar na hervonden evenwicht gaat het met deze groep kinderen goed.

Bij complexe scheidingen verloopt dit anders. Deze ouders overleggen veel met elkaar, maar dit gaat altijd gepaard met ruzie. Het conflict blijft terugkeren en de communicatiepatronen zijn destructief. Dit heeft vaak te maken met de persoonlijkheidsstructuur van één of beiden volwassenen of door psychische problematiek als bijvoorbeeld trauma. Ouders blijven elkaar over en weer beschuldigen. Soms is er sprake van geweld of verwaarlozing. Soms ook niet, maar zijn de beschuldigingen wel van dien aard. Met de kinderen van deze ouders gaat het niet goed: het voortdurende conflict schaadt hen en is de belangrijkste voorspeller van ontspoorde ontwikkeling.

Vormgeven ouderschap

Visie 'rust en welzijn'

Ondanks dat we weten dat voortdurend conflict schadelijk is voor kinderen, worden ouders in complexe scheiding door hulp-of dienstverlening vaak beiden aan tafel gevraagd. Het advies is dan om beter te leren communiceren met elkaar, zodat zij gezamenlijk het ouderschap kunnen vormgeven en afspraken hierover gaan nakomen.

In de visie 'welzijn en rust' komen we hiervan terug, omdat een complexe scheiding echt een andere aanpak dan een gewone scheiding vergt: 'Het is topsport!' (Cottyn, 2016).

Een complexe scheiding kun je namelijk niet oplossen: de angel zit zo diep, dat het deze ouders gewoonweg niet lukt om vanuit volwassenheid gezamenlijk ouderschap vorm te geven. Voor deze groep geldt: 'je kunt niet repareren wat kapot is'.

Wat wel kan is het creëren van omstandigheden die de prikkel van het conflict wegnemen. Op deze manier kan er rust en welzijn voor iedereen ontstaan, vanuit kracht en beperking. Dit geeft ieder de kans om te helen en verder te kunnen.

Vanuit dit gezichtspunt is het belangrijk dat er zo snel als mogelijk (preventief) toegewerkt wordt van conflictouderschap naar een focus op het vormgeven van het eigen gezin. Dus van strijd (de-escalatie) naar welzijn en rust voor iedereen.

En belangrijk: dit is veel beter voor de kinderen!

Kortom: van 1-gezin-1-plan, naar 2-gezinnen-2-plannen!

Een andere aanpak en een ander paradigma

Rust en welzijn voor iedereen

De weg van rust en welzijn werpt een ander licht op de aanpak van complexe scheidingen. Door deze bril kijken, betekent dat je 'voor iedereen en tegen niemand' bent, zodat de strijd niet gevoed wordt. Ook ben je duidelijk over de koers die deze ouders te gaan hebben, zonder uit het oog te verliezen hoe pijnlijk de situatie voor ouders is en daar erkenning voor te geven.

Professionals in hun kracht

Professionals die met deze gezinnen werken moeten goed in hun kracht zijn om dit te kunnen. Naast een zekere affiniteit met conflictdynamiek, vraagt het specifieke deskundigheid en zelfkennis en -bewustzijn. Zodat zij:

1. Een positie van meervoudige betrokkenheid met aandacht en kwaliteit van contact kunnen innemen.
2. Leiding kunnen nemen vanuit vakkundigheid en standpunten over goed ouderschap
3. Kunnen handelen en proces voeren vanuit een afgestemde samenwerking en een gedragen visie

De visie in 8 principes

Bovenbeschreven kan kort worden samengevat in de volgende 8 principes:

1. Van conflict naar bijdragen aan rust en welzijn;
2. Van 1 ouderpaar, naar 2 parallelle gezinssituaties (van 1 plan voor 1 gezin, naar 2 plannen voor 2 gezinnen);
3. Van individueel belang naar systeembelang;
4. Van reactief (triggerrespons), naar proactief (gericht op een nieuwe toekomst);
5. Van conflict-in-stand-houdend-netwerk, naar de-escalerend netwerk;
6. Van volgende OF leidende hulpverlening, naar volgen en leiden tegelijkertijd;
7. Werken vanuit afgestemde samenwerking vanuit eenzelfde visie, innemen van standpunten over goed ouderschap, meervoudige betrokkenheid en kwaliteit van contact;
8. Werken met de dynamiek in plaats werken op de inhoud.

Door van deze principes uit te gaan, creëer je met de gezinnen een situatie waarin ieder tot rust kan komen en kan helen. Dit kan een eindpunt zijn, maar ook een start naar een nieuwe ontwikkeling, bijvoorbeeld contactherstel.

**) Naar: Visiedocument complexe scheiding voor Regionale Expertise Punt Scheiden Regio Rijk van Nijmegen, door Peter van Vliet en Sonja Hopmans, 2022*

De Transactionele Analyse – Constructieve en destructieve communicatiepatronen

De theorie van de Transactionele Analyse (TA) geeft een aantal uitgangspunten waarmee de interactiedynamiek tussen mensen goed te begrijpen is. Bij conflicten is de dynamiek reactief en vanuit pijn, aanval en verdediging en daardoor ineffectief. Het helpt dan om communicatie te leren die constructief is en meer rust en welzijn brengt.

De TA heeft een aantal uitgangspunten:

- Mensen zijn OK: elk persoon is van waarde, van belang en heeft recht op gelijkheid en respect.
- Mensen (met slechts enkele uitzonderingen, zoals degenen met een ernstige hersenbeschadiging) hebben de capaciteit om na te denken.
- Mensen kunnen veranderen; zij kunnen eerdere beslissingen die zij namen herzien.

De TA is erop gericht op de autonomie van mensen te vergroten. Dat betekent dat mensen in staat zijn hun authentieke, eigen keuzes te maken in het hier en nu.

De Dramadriehoek en de Winnaarsdriehoek

De Dramadriehoek is een concept uit de TA. De Dramadriehoek is een communicatiedriehoek waarin ineffectieve communicatie tussen mensen begrijpelijk en voorspelbaar wordt. De dramadriehoek beschrijft vier rollen waar mensen reactief 'in kunnen schieten'. Mensen kunnen wisselen van de ene naar de andere rol. Wanneer iemand vanuit zo een rol reageert, is het voor de ontvanger een uitdaging om in balans te blijven. De ene rol lokt de andere uit.

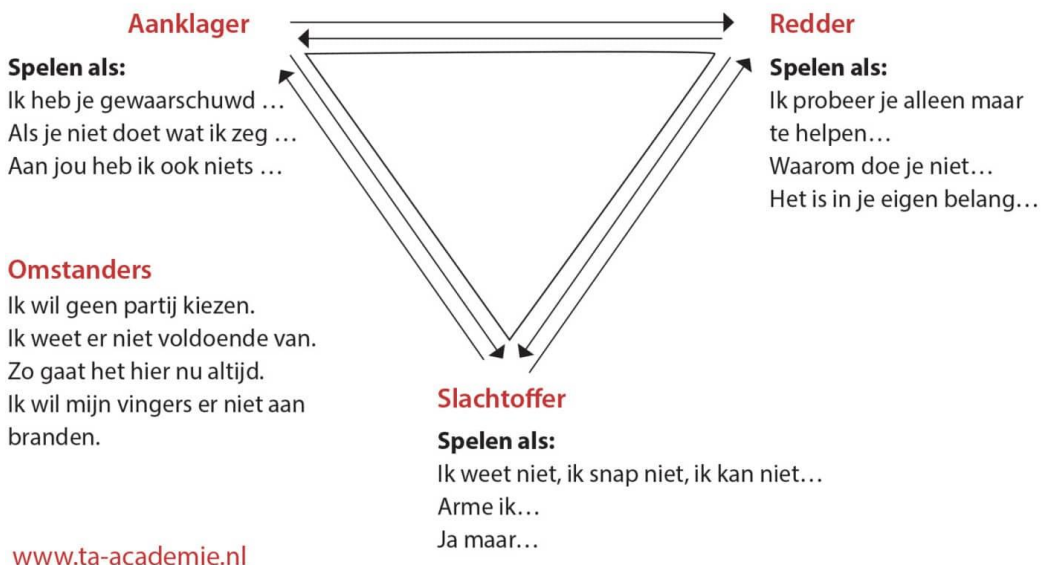
Een paar aspecten van de dramadriehoek

- In de dramadriehoek wordt op ineffectieve, (vaak onbewust) manipulatieve manier gecommuniceerd om iets voor elkaar te krijgen. Het geeft meestal een naar gevoel voor de personen die het ontvangen. Dit kan klein of onderhuids zijn en het kan heel groot en zichtbaar zijn.
- Het kan zijn dat je voelt dat er een beroep door de ander op je wordt gedaan om vanuit de dramadriehoek te communiceren of je kunt zelf dit beroep doen op anderen.
- Onder de rollen zit vaak angst en/of onvermogen verscholen om verantwoordelijkheid te nemen voor de eigen gevoelens en verlangens: woede, irritatie, erkenning, pijn, bewondering, machteloosheid. Vaak hebben deze emoties niets te maken met het hier en nu. De emoties komen voort uit aangeraakt zijn op patronen of situaties uit jouw verleden. Het kan dus heel helpend zijn om jouw eigen 'blauwe plek-thema's' te kennen waarop jij gemakkelijk te verleiden bent om vanuit de dramadriehoek te communiceren.

DRAMADRIEHOEK

garantie voor miscommunicatie
(S. Karpman)

De rollen van de Dramadriehoek

Er zijn drie basisrollen in de driehoek. Het kan goed zijn dat de communicatie vanuit één van de drie rollen begint en dat je wisselt van rol in de loop van het gesprek. Dit zijn de drie rollen uitgelegd:

- **Het Slachtoffer:** Het slachtoffer voelt zich machteloos, moedeloos en/of wanhopig. Het slachtoffer ziet geen uitweg meer, weet niet hoe hij/zij het zelf kan oplossen en 'smeeft' om steun en hulp. Het Slachtoffer wil dat anderen zijn of haar probleem oplost. Het Slachtoffer ontkent zijn of haar eigen verantwoordelijkheid. Beide andere rollen kunnen met dit gedrag geactiveerd worden.
- **De Redder:** de Redder gaat aan als mensen hulp nodig hebben. Zij zullen als eerste hulp aanbieden en het probleem voor een ander op willen lossen. Zij nemen hierbij het probleem van de ander over (dat gaat sneller, dan weet ik dat het goed gebeurt, ik los het wel op). Het geeft vaak een goed gevoel om een ander te helpen. Het resultaat is vaak dat op langere termijn de ander niet geholpen is. Er ontstaat afhankelijkheid tussen de Redder en degene die de Redder wil helpen, vaak het slachtoffer.
- **De Aanklager:** legt de fouten van zichzelf bij anderen. De aanklager neemt geen verantwoordelijkheid voor zijn of haar eigen deel. In de communicatie is de Aanklager beschuldigend en verwijtend. Emoties als irritaties en boosheid horen hierbij.

De extra rol buiten de driehoek

- **De Omstander:** De vierde rol is de rol van de omstander. De omstander kijkt naar de dynamiek die zich voor hem of haar afspeelt. De omstander heeft een keuze wat te doen: kijk je toe, wend je af of grijp je in? De omstander is op deze manier altijd onderdeel van het probleem en de oplossing. De omstander kan de school zijn, een familielid of bijvoorbeeld vrienden.

Zo werkt de Dramadriehoek

In de dramadriehoek zit vaak veel emotie, al dan niet zichtbaar. Het kan zijn dat iemand jou uitnodigt of dat jij iemand uitnodigt tot ineffectieve communicatie. Dat gaat bijvoorbeeld zo:

Een moeder belt. Zij ziet haar dochter de laatste twee maanden niet meer en is wanhopig.

Moeder (start in Slachtoffer)

Goedemorgen, ik bel even omdat ik Lara al twee maanden niet gezien heb. Ik wil heel graag weten hoe het met Lara is. Ik weet echt niet meer hoe ik met haar in contact kan komen. Jij bent de enige die me gerust kan stellen.

Hulpverlener

Wat een nare situatie. Dat moet erg verdrietig zijn, dat je haar niet meer ziet. Is er iemand waar je contact mee hebt die jou meer kan vertellen over hoe het met Lara gaat?

Moeder (praat verder vanuit Slachtoffer)

Nee, er is echt niemand, iedereen houdt me af. Ik word er gek van! Ik weet echt niet meer wat ik moet doen. Ik wil zo graag weten hoe het met Lara gaat!

Hulpverlener (wordt aangesproken in Redder)

Ik zal wat vertellen over Lara om je gerust te stellen. Het gaat goed met Lara. Ze leert goed, ze heeft veel vriendinnen en ze is vaak blij. Eigenlijk zie ik een meisje dat rust ervaart, dat was een jaar geleden heel anders. Toen was ze veel afwezig.

Moeder

Wat fijn om te horen! Vraagt ze wel eens naar mij? Je praat vast wel eens over de scheiding. Het zou me zoveel rust geven als ik weet dat ze aan me denkt.

Hulpverlener

Wat lastig voor je en wat verdrietig. Ja, Lara praat wel eens over je en ook wel dat ze je mist.

Moeder

Wat fijn om te horen! Ik zou je graag iedere week even bellen zodat ik kan horen hoe het met Lara gaat. Dit doet me zo goed!

Hulpverlener

Dat gaat niet, ik vertel nu eerlijk gezegd al te veel aan je.

Moeder (reageert vanuit Aanklager)

(Verheft stem) Hier loop ik dus steeds tegen aan: iedereen houdt de deuren dicht. Dacht ik even iemand te spreken die medeleven toont en begrijpt hoe verdrietig dit is, gaat de deur weer dicht.

Hulpverlener (wordt geraakt in haar oprechtheid en reageert ook vanuit Aanklager)

(Verheft stem) Eigenlijk vind ik dit een erg onaangenaam gesprek. Ik doe mijn best om informatie te geven en behulpzaam te zijn en dan wordt u boos. Zo werkt dat niet!

Enzovoort. Hierna kunnen beiden het gesprek in alle rollen voortzetten net zo lang tot iemand afhaakt en het contact verbreekt.

Zoals je ziet start een dialoog in een rol en veranderen de rollen in de loop van het gesprek. Niemand pakt de eigen verantwoordelijkheid. Tegelijk is de dynamiek tussen de mensen voelbaar, maar onuitgesproken.

De Winnaarsdriehoek

Naast de Dramadriehoek is er de Winnaarsdriehoek. In de Winnaarsdriehoek is sprake van constructieve communicatie. De Winnaarsdriehoek kenmerkt zich door:

- Iedere rol behoudt de eigen verantwoordelijkheid.
- De communicatie gaat over het hier en nu.
- Er is ruimte om te onderzoeken welke opties er zijn.
- Er is sprake van een volwassen dialoog.
- Merk je dat je beland bent in de Dramadriehoek of ertoe wordt uitgenodigd? Ga communiceren vanuit de Winnaarsdriehoek. Vaak verloopt de communicatie dan anders.

De rollen van de Winnaarsdriehoek

De rollen van de Dramadriehoek veranderen: er wordt nu gesproken vanuit het 'ik' in plaats van naar 'jij' gewezen.

- **Het Slachtoffer wordt Kwetsbaar.** Vanuit deze rol heeft de persoon verbinding met eigen gevoelens en de betekenis ervan. De persoon kan dit uitspreken en durft dus kwetsbaar te zijn. De persoon neemt verantwoordelijkheid voor de eigen gedachten, gevoelens, behoeften en gedragingen.
- **De Redder wordt Ondersteuner.** Vanuit deze rol staat de persoon naast de ander en denkt mee welke opties de ander heeft. De persoon maakt duidelijke afspraken over de ondersteunende rol en houdt zich daaraan, laat het probleem en de oplossing bij de ander.
- **De Aanklager wordt Assertief.** Vanuit deze rol benoemt de persoon wat hij/zij ziet, denkt en nodig heeft. De persoon houdt de belangen van alle partijen in het oog en communiceert zonder anderen te kwetsen.

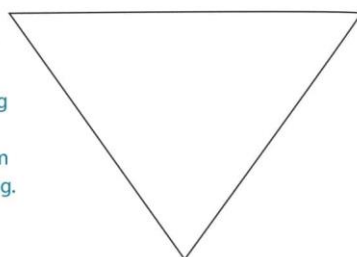
WINNAARSDRIEHOEK

mogelijkheid voor echte ontmoeting
(A. Lee / A. Choy)

Assertief

Accepteer andermans
kunde en integriteit.
Vraag wat je wilt en zeg
wat je liever niet wilt.
Geef feedback en neem
initiatief tot een dialoog.

Ondersteunend

Accepteer dat de ander
voor zichzelf kan denken.
Check wat de ander van jou
nodig heeft.
Doe geen dingen die je niet
wilt doen.

Kwetsbaar

Accepteer je kwetsbaarheid.
Deel je gevoelens en/of gedachten.
Vraag wat je nodig hebt.

Zo werkt de Winnaarsdriehoek

In de Winnaarsdriehoek sta je naast mensen in de overtuiging dat ieder het eigen leven te leven heeft. Je kunt het leven niet van een ander overnemen. Je kunt wel naar de ander luisteren en meedenken met dat deel waar de ander ondersteuning bij vraagt, maar ander blijft eigenaar van het eigen vraagstuk.

Een dialoog vanuit de Winnaarsdriehoek kan er zo uit zien:

Een moeder belt. Zij ziet haar dochter de laatste twee maanden niet meer en is wanhopig.

Moeder (start in Slachtoffer)

Goedemorgen, ik bel even omdat ik Lara al twee maanden niet gezien heb. Ik wil heel graag weten hoe het met Lara is. Ik weet niet meer hoe ik met haar in contact kan komen. Jij bent de enige die me gerust kan stellen.

Hulpverlener

Wat een nare situatie. Dat moet verdrietig voor je zijn. Met wie praat je over deze situatie?

Moeder (praat verder vanuit Slachtoffer)

Ik praat met een vriendin over de situatie, maar die ziet Lara ook niet. Jij bent mijn laatste strohalm om me te kunnen vertellen hoe het met haar gaat,

Hulpverlener (reageert Assertief)

Ik begrijp je behoefte: je wilt heel graag weten hoe het met Lara is. Ik begrijp de wanhoop die je voelt. Ik kan je deze informatie alleen niet geven. Als ik het zo hoor is jouw uitdaging om rust te ervaren in deze moeilijke situatie. Klopt dat?

Moeder (moeder reageert Kwetsbaar)

Pffff..... ja, rust voelen. Ik vind het zo lastig! Ik weet dat het moet en dat het beter is, maar ik kan alleen maar aan Lara denken. Ik ben ook zo bang dat ik haar voorgoed kwijt raak. Het maakt me af en toe hopeloos, zeker als ik slecht slaap.

Hulpverlener

Wat naar om te horen en ik kan ook begrijpen wat je zegt. Wat heb je tot nu toe geprobeerd om meer rust te voelen met de situatie?

Moeder

Ik ga naar yoga en heb een fijne vriendin, maar ik blijf me zo wanhopig voelen dat ik het liefst op het schoolplein zou willen gaan staan. Tegelijk weet ik dat dat de situatie alleen maar slechter maakt.

Hulpverlener

Ja, ik denk dat je daar gelijk in hebt. Dat maakt het niet beter. En begrijpelijk dat wanhoop soms de overhand neemt en dat het kracht vraagt om steeds weer te stap te zetten om met afstand te blijven kijken. Misschien helpt het om stil te staan bij manieren om met afstand te kijken, zodat het weer rustig in je wordt als het je overvalt.

Moeder

Dat is het lastige, ik weet het gewoon niet. Mijn hoofd draait rondjes, steeds weer dezelfde onmogelijkheid: Ik wil Lara zien, maar ik mag Lara nu even niet zien. Ik heb geen opties meer.

Leerkracht

Ja, lastig. Mijn collega zou met je kunnen kijken hoe je dat zou kunnen doen. Je zou samen kunnen onderzoeken welke opties er wel zijn. In wanhoop zie je vaak geen andere mogelijkheden meer.

Enzovoort.

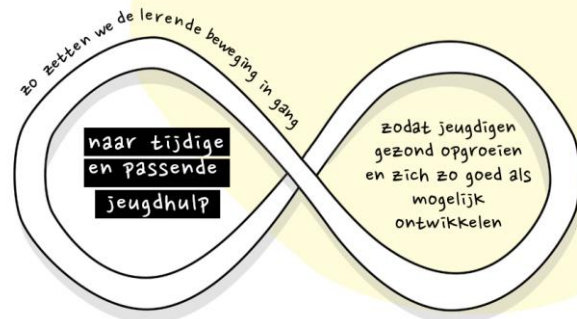
Kernteam complexe casuïstiek

Gewenste beweging in deze pilot

Het RET wordt ingeschakeld wanneer reguliere hulpverlening vastloopt en er geen perspectief meer is voor een gezin of jeugdige. Het team brengt rust en overzicht in situaties waarin spanning en risico op escalatie hoog zijn. Dit is vaak in situaties waarbij sprake is van complexe casuïstiek. Het doel is om samen met betrokken partijen, de jeugdige en het gezin te zoeken naar wat wél kan, in plaats van te blijven hangen in een fixmentaliteit. Werken vanuit de gezamenlijk ontwikkelde Grondhouding is hierbij essentieel. De deelnemers van de pilot zagen de toegevoegde waarde voor deze pilot. Specifiek deze manier van samenwerken en anders kijken, denken en doen is een beweging waar ze achter staan. Echter, het is lastig gebleken om elkaar te (blijven) vinden in het proces.

Positieve lessen in het werken met de grondhouding

- In crisissituaties is het belangrijk om niet direct te handelen, maar eerst overzicht en rust te brengen. Dit voorkomt impulsieve beslissingen en biedt ruimte om het grotere plaatje te zien. Dit kan spannend zijn, maar het vertragen en rust creëren in de eerste stap zorgt voor ruimte.
- Professionals hebben vaak de reflex om direct te 'fiksen', specifiek in crisissituaties is deze drang hoog. Werken met de Grondhouding vraagt om moed om te vertragen en niet meteen in te grijpen. Het zorgt ervoor dat je minder snel in oude patronen duikt.
- Het betrekken van het gezin en het benutten van ervaringsdeskundigheid in MDO's zorgt voor meer openheid en nieuwe inzichten. Een gezin kan dan meer vanuit gelijkwaardigheid werken, aangezien een overleg met 20 professionals spannend kan zijn.
- Een RET-MDO werkt goed. Het samenbrengen van alle betrokkenen, inclusief het gezin, levert nieuwe inzichten op. Elkaar vinden in overleggen zorgt voor synergie.
- Het inzetten van een tool, zoals de verklarende analyse, kan helpen om vanuit oprechte interesse met elkaar te sparren. Verder zorgt het dat we niet alleen focussen op het kind, maar op het hele systeem van gezin en omgeving.
- Door domeinoverstijgend samen te werken en creatief te kijken naar combinaties van hulp, ontstaan passende oplossingen die escalatie voorkomen. We hebben hierbij een duidelijk gezamenlijk uitgangspunt. Namelijk 'Wat kan wel?'. Hier zoeken we in gezamenlijkheid naar.
- In crisissituaties hebben we de neiging om de regie van jeugdige en ouders over te nemen. Dat is het moment dat je op de rem moet trappen. Het gevoel van ongemak (vanuit het niet fixen van een situatie) mag er zijn, maar je moet het niet de overhand laten hebben. Anders laat je onbewust de paniek van de ouder overslaan op jou als professional.
- Vanuit het RET-MDO is werken met de grondhouding vanuit gezamenlijke expertise ook teruggegeven als werkend element. De betrokken instanties zijn vrijwel allemaal al een keer eerder met de casus bezig geweest, maar lang niet altijd in samenspraak met elkaar en/of er is geen afstemming geweest tussen de collega's die vanuit dezelfde organisatie betrokken zijn bij een casus. Je ziet dat een MDO daar helpt met oprechte interesse en waardering voor elkaars expertise."

Lessen ter verbetering in het werken met de grondhouding

- Wat we vaak zien is dat het crisisplan niet meer up-to-date is. Dit is het plan waarop we in tijden van crisis kunnen terugvallen. Als dit niet in rustigere tijden goed wordt bijgehouden zie je dat het in tijden van paniek niet lukt om volgens de grondhouding te werken.
- Wat we ook zien is dat het crisisplan niet specifiek genoeg is wie wat doet. Hierdoor is de regie onduidelijk.
- Organisaties die de Grondhouding serieus nemen, moeten medewerkers faciliteren om te oefenen en leren, inclusief het verdragen van fouten. We werken nog veel in een cultuur waar medewerkers niet voelen dat ze fouten kunnen maken.
- Afstemming tussen organisaties en binnen teams ontbreekt vaak, waardoor gezinnen hulpverleningsmoe raken.
- Niet elk afwijkend gedrag van pubers is pathologisch; vermijd overpathologisering. Het normaliseren van gedrag kan hierin helpen.
- De deelnemers van de pilot kenden elkaar uit het verleden. Als er al een werkrelatie bestaat tussen collega's en deze collega's opnieuw gaan samenwerken in een nieuwe samenwerking met een andere taak en rol, dan is het belangrijk om opnieuw de wederzijdse verwachtingen en elkaars beweegredenen scherp te stellen. Anders kunnen situaties uit het verleden de huidige samenwerking beïnvloeden, aannames creëren en zorgen voor irritaties.
- Hierop volgend is het belangrijk dat iemands expertise, kennis en kunde sinds vorige werkgerelateerde situaties veranderd kunnen zijn, of door de situatie anders zijn. Het is belangrijk om ook op dit gebied met elkaar af te stemmen om zo goed gebruik te maken van iemands expertise.

Wat is rand voorwaardelijk nodig om volgens de grondhouding te werken?

- Door duidelijk aan gezinnen aan te geven dat het RET situaties niet "fixt", maar dat het RET ondersteunt om situaties draaglijk te maken en een manier te vinden om ermee om te gaan, zorgt voor duidelijke verwachtingen.
- Capaciteit moet op orde zijn. Als organisaties in de overlevingsstand staan, is er geen ruimte om te investeren in relaties. Dit is wat we ook merken binnen deze pilot. Er was geen tijd om een groot MDO rondom casuïstiek in te plannen. Deze praktische hindernis heeft ervoor gezorgd dat er met weinig tot geen casuïstiek geoefend is.
- Professionals werken vaak van afspraak naar afspraak, waardoor reflectie ontbreekt. Je hebt als professional geen denkruimte of verwerkingstijd om op de casus te reflecteren. Het reflecteren op je caseload is ontzettend belangrijk. Specifiek omdat we in crisissituaties juist op ook op afstand moeten kijken.
- Door gebrek aan tijd en samenwerking is er onvoldoende aandacht in rustige tijden om met alle individuen dezelfde taal te leren spreken. Het is dan lastig om elkaar in crisissituaties te vinden.

Deelnemers van de pilot

- Bianca Poort (voorzitter RET, Regio Gooi en Vechtstreek)
- Gerdien Kalma (Levvel)
- Yvonne Kok (Youke)
- Mirjam Zevering (DJGB)
- Hans Hinssen (DJGB)

Overzicht financiële hulpmiddelen voor jeugdigen en gezinnen

Waarom deze programma-activiteit

Om de beweging naar rust en welzijn te kunnen maken kunnen financiën helpend zijn om stress te verminderen en samen succeservaringen op te doen. Er zijn op landelijk en lokaal niveau diverse mogelijkheden die niet optimaal benut worden, omdat deze veelal onvoldoende bekend zijn bij professionals, jeugdigen en gezinnen. Met het verbinden van beleidsadviseurs van de diverse gemeenten die zich met deze thematiek bezighouden, dragen we bij aan het realiseren van een lerend netwerk in de regio Gooi en Vechtstreek.

Gewenste beweging in deze programma-activiteit

Door het creëren van ontmoeting en verbinding tussen beleidsadviseurs van de diverse gemeenten, het in kaart hebben van landelijke/ regionale/lokale fondsen en andere financiële/ materiële hulpmiddelen die professionals kunnen benutten in het ondersteunen van jeugdigen en gezinnen om hun welzijn te vergroten.

Wat we in deze programma-activiteit hebben geleerd

Elkaar regelmatig ontmoeten leidt tot uitwisseling van verschillende perspectieven en kennis op een gezamenlijk thema, zoals minimabeleid. Vanuit deze verbinding helpen professionals elkaar om in hun eigen context stappen vooruit te zetten en samen verder te komen.

Wie er in deze programma-activiteit samen hebben geleerd

- Amanda Willemsen (Beleidsadviseur Participatiewet en Schuldhulpverlening, gemeente Huizen)
- Arwin Behruz (Beleidsadviseur Sociaal Domein, gemeente Gooise Meren)
- Ruben Samuels (Beleidsregisseur Sociaal Domein, gemeente Hilversum)

Verbeteren datakwaliteit berichtenverkeer

Waarom deze programma-activiteit

Van data kunnen we veel leren en het geeft richtingen aan waarin we ons moeten bewegen om de gewenste verandering te realiseren. Indien data wel beschikbaar is maar diverse definities kent, is het lastig om van tellen naar vertellen te komen. Overeenstemming over definities en processen helpt om data te kunnen gebruiken om van te leren.

Gewenste beweging in deze programma-activiteit

Vanuit Regio Gooi en Vechtstreek sluiten we aan bij het landelijke initiatief om de datakwaliteit van het berichtenverkeer te verbeteren. Hiermee creëren we leermateriaal om in de regio en lokaal de in-, door- en uitstroom van jeugdhulp te verbeteren.

Wat we in deze programma-activiteit hebben geleerd

Een gezamenlijke start en elkaar vervolgens regelmatig ontmoeten, leidt tot inzicht in elkaanders context en perspectief. En tot bereidheid van betrokkenen om tot gezamenlijke afspraken te komen. Het werken met korte cyclische sprints waarin knelpunten worden besproken, oplossingen worden bedacht en gezamenlijk richting wordt gekozen, helpt stap voor stap vooruit te komen. Belangrijk hierin is de continue factor van een aanjager en het aan tafel hebben van de juiste kennis en kunde op het thema berichtenverkeer en datakwaliteit.

Wie er in deze programma-activiteit samen hebben geleerd

- Joost Kuijt (Adviseur bedrijfsvoering Inkoop en Contractbeheer, Regio)
- Eelco de Winter (Team Aanpak Wachttijden)
- Vincent van Bakel (Manager Inkoop en Contractbeheer, Regio)
- Sarah van den Brink (Levvel)
- Soraya Vilters (Levvel)
- Jean Kool (Leger des Heils)
- Corina Stam (RioZorg)
- Lenie Freeth (Youké)
- Heike Hilhorst (Youké)
- Peter Keereweer (Gemeente Gooise Meren)
- Karika de Vendt (Gemeente Huizen)
- Michele Lozzo (Gemeente Huizen)
- Simone Calis (Gemeente Hilversum)

Regionaal datalab

Waarom deze programma-activiteit

Data is een essentiële bouwsteen voor toekomstgericht beleid. Door beschikbare informatie slim te benutten, kunnen gemeenten en regio's beter inzicht krijgen in maatschappelijke vraagstukken en gericht sturen op resultaten. Uit de praktijk blijkt echter dat waardevolle data vaak verspreid is over verschillende systemen en organisaties, waardoor het moeilijk of zelfs onmogelijk wordt om de juiste verbanden te leggen.

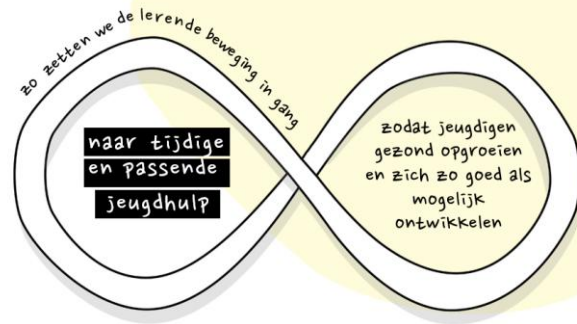
Door regionale en gemeentelijke databronnen in deze programma-activiteit te koppelen, leren we wat de inhoudelijke beleidsmeerwaarde is van het verbinden van data, welke processtappen en welke randvoorwaarden daarvoor nodig zijn om dit op een veilige manier te doen. De regionale databronnen geven inzicht in de zorgvraag van kinderen op schoolniveau. De gemeentelijke data leveren inzicht in gezinssamenstelling. De leerhypothese is dat het koppelen van deze data een integraal beeld van de zorgvraag binnen een gezin visualiseert. Dit inzicht is essentieel voor het principe '1 gezin, 1 plan, 1 regisseur'.

Zorgvuldigheid in het gebruik van data is cruciaal. Samenwerking met alle betrokken partijen moet gezamenlijk gaan en met duidelijke kaders. Dit realiseren we door in dit traject randvoorwaarden voor datagebruik op te stellen en af te spreken hoe we de data gezamenlijk en verantwoord benutten.

Met deze aanpak werken we toe naar een manier van datagebruik die:

- Beleidsinformatie toegankelijk en bruikbaar maakt voor gemeenten en regio.
- Transparantie en vertrouwen waarborgt richting partners.
- Privacy en juridische kaders integreert vanaf de start (AVG, DPIA).
- Samenwerking en kennisdeling stimuleert in plaats van controle en sanctionering.

Zo leggen we de basis voor een duurzaam regionaal datalab dat beleidsontwikkeling versterkt en samenwerking tussen gemeenten en ketenpartners bevordert.

Wat we in deze programma-activiteit hebben geleerd

- Het komen tot een gedragen gezamenlijke scope voor een beleidsvraag waar met verschillende databronnen een antwoord op gegeven kan worden, vraagt om een competente projectleider/aanjager. In de benodigde kennis en kunde ligt de nadruk op mensgerichte competenties en minder op kennis en kunde over data(processen/producten).
- Daar waar verschillende contexten en perspectieven samenkomen is heldere en transparante communicatie cruciaal om samen vooruit te komen en positieve energie te creëren.
- Werken met datagegevens over kwetsbare jeugdigen en gezinnen (inwoners) vraagt om het zorgvuldig voorbereiden en doorlopen van een DPIA-traject. Dit vraagt tijd en zorgvuldige afstemming met bv. de privacy officer.
- Bouwen aan een dataproduct om beleidsvragen mee te kunnen beantwoorden vraagt om een solide platform waar het dataproduct in kan landen en in beheerd en onderhouden kan worden.
- Het koppelen van data (ook dummydata) gepresenteerd in een dashboard geeft beleidsadviseurs Jeugd en Onderwijs inspiratie om (passender) beleid te ontwikkelen.

Wie er in deze programma-activiteit samen hebben geleerd

- Chris Horst (Teammanager Informatiebeheer & Automatisering, Regio)
- Vincent van Bakel (Manager Inkoop & Contractbeheer, Regio)
- Annelies van de Kolk (Manager Onderwijs & Werk, RBL)
- Erwin Waage (Informatiemanager en Teammanager, gemeente Gooise Meren)
- Peter Monnickendam (Manager bedrijfsvoering, GGD)
- Maartje Vinke (Senior juridisch adviseur, Regio)
- Pieter-Bas Janssen (Privacy officer team I&A, Regio)

Afstudeeronderzoek (UvA) naar de belemmerende en bevorderende factoren in het werken vanuit de grondhouding door professionals die werken bij de gemeentelijke toegang en bij de toegang voor specialistisch zorgaanbod

Waarom deze programma-activiteit

In beweging komen en veranderen is kansrijker wanneer er zicht is op dat wat helpend en dat wat niet helpend is in het maken van de gewenste beweging. Door het in kaart brengen van de belemmerende en bevorderende factoren in het werken vanuit de grondhouding wordt inzichtelijk wat professionals, die werkzaam zijn op belangrijke plekken in de jeugdketen (de toegang naar passende geïndiceerde jeugdhulp), nodig hebben om vanuit een gezamenlijke grondhouding te kijken, denken en doen.

Wat we in deze programma-activiteit hebben geleerd

- De vier uitgangspunten van de grondhouding worden breed (h)erkend.
- Men ziet de meerwaarde van werken met de grondhouding en neemt het serieus.
- Er zijn al enkele cliënten die aangeven zich echt gezien en gehoord te voelen nu met de grondhouding wordt gewerkt; een superresultaat waar we natuurlijk meer van hopen te gaan zien bij verdere uitrol van de grondhouding.
- Elkaar durven aanspreken op afwijken van de grondhouding is belangrijk (maar wel spannend!)

Wij zien kansen in:

- Het investeren in vertrouwen tussen organisaties en de Regio Gooi en Vechtstreek
- Verduidelijken doel van de grondhouding
- Meer structurele formele en informele ontmoetingen
- Toegankelijk overzicht in het volledige zorgaanbod (incl. voorveld en aanbieders)
- Een lerende praktijk te stimuleren en samen praktische handvatten te ontwikkelen
- Regelmatige en duidelijke terugkoppeling over plannen, doelen en de voortgang
- Zorgen voor structurele borging en ondersteuning op het werken met de grondhouding op lange termijn

Wie er in deze programma-activiteit samen hebben geleerd

- Rik Post (Oud-beleidsadviseur Jeugd, Regio Gooi en Vechtstreek)
- 3 UvA studenten en hun 2 begeleiders

UNIVERSITEIT VAN AMSTERDAM

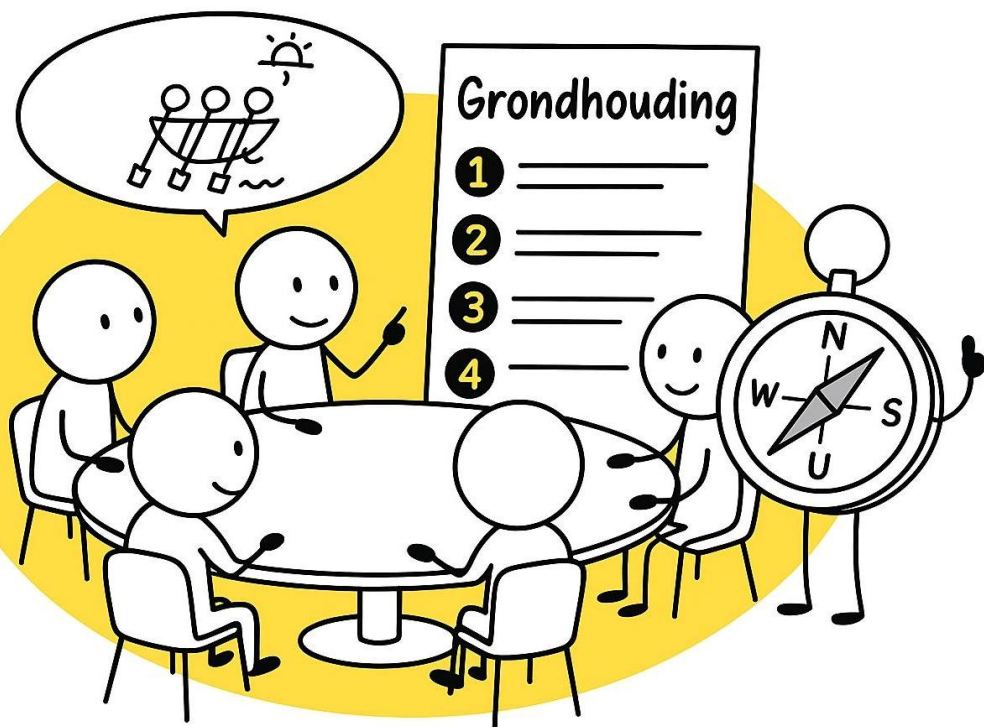
Regio
Gooi en Vechtstreek

Presentatie Gezamenlijke Grondhouding

De bevorderende en belemmerende factoren bij het werken vanuit
de grondhouding in de regio Gooi-en Vechtstreek

Dinsdag 1 juli 2025

Eva Mulder, Leonieke Boendermaker, Coen van Reenen, Marie Carteus en Daphne Frankema

Inhoud

Voorstellen

Grondhouding

Aanleiding en methode

Resultaten

-Gemeenten

-Zorgaanbieders

-Samenwerking

Aanbevelingen

In gesprek met elkaar + vragen stellen

**In Gooi en Vechtstreek
groeien jeugdigen gezond
op en ontwikkelen zij zich
zo goed als mogelijk.**

Als daar ondersteuning bij nodig is dan werken we vanuit de gedachten:

- Rust en welzijn voor iedereen
- Ouders/opvoeders en jeugdigen hebben regie over hun eigen leven
- Professionals bieden vanuit hun expertise de meest passende hulp aan kinderen en gezinnen.

WAT IS
HET BESTE
VOOR ONZE
JEUGD?

Een gezamenlijke grondhouding

Principes op basis waarvan we willen werken met jeugdigen en gezinnen

1. We werken vanuit oprechte interesse in de jeugdigen, ouders/opvoeders en we gaan de verbinding aan.

Dit is belangrijk, omdat ieder mens gehoord en gezien wil worden en we recht willen doen aan de behoefte en vraag van een ieder.

2. We laten het gezin sturing geven aan het eigen leven, de regie van het perspectief ligt bij de jeugdigen, ouders/opvoeders, ook al betekent dit dat het iets langzamer, anders of sneller gaat.

Dit is belangrijk, omdat ouders primair verantwoordelijk zijn en blijven voor de verzorging en opvoeding van hun kinderen. Om hierin een duurzame ontwikkeling te kunnen maken, moeten mensen hun autonomie, verbondenheid en hun competentie ervaren in relatie tot de ander.

3. We zetten alleen ondersteuning in als het aansluit bij de leefwereld van de jeugdigen, ouders/opvoeders. We handelen hierbij altijd vanuit de gedachte dat jeugdigen thuis opgroeien.

Dit is belangrijk, omdat we op deze manier inzetten op de kern van een ondersteuningsvraag van een jeugdigen, ouder/opvoeder en omdat we weten dat niet thuis opgroeien veel schade aanricht.

4. We werken gelijkwaardig samen met het gezin en de betrokkenen en benutten elkaars expertise.

Dit is belangrijk, omdat we alleen met elkaar het brede beeld kunnen maken. Vanuit deze samenhang zorgen we voor een eenduidige koers.

Wat betekent dit ...

... voor ons handelen?

- + We stellen ons **bescheiden** op, omdat we binnenkomen in het leven van een ander
- + We **praten mét** de jeugdige, ouder en gezinsleden en luisteren naar de **stem van het kind**
- + We investeren in een **match** tussen professional, jeugdige, ouder en gezin en nemen de **tijd** om een **band** op te bouwen (en blijven waar nodig langdurig betrokken)
- + We zien de **ouder** als degene die het kind het beste kent
- + We leren graag de jeugdige, ouder, gezin zelf kennen (achter het symptoomgedrag) en we **bekrachten** hun **autonomie** en **competenties**
- + We **kijken** naar wat symptoomgedrag betekent, in plaats van het te willen fiksen
- + We stellen ons de vraag wat is **goed genoeg** voor jou/jullie? En we leggen onze eigen normen en waarden niet op
- + We nemen een positie van **deskundigheid** in ten aanzien van ouderschap, ontwikkeling van kinderen en interactiepatronen

VERBETEREN VAN INSTROOM, DOORSTROOM EN UITSTROOM

... voor onze hulpinzet?

- + We starten vanuit een brede **screening en analyse** (systemisch), passend bij de zwaarte van de vraag, op zoek naar een **duurzaam antwoord**
- + We hebben **aandacht** voor persoonlijkheidskenmerken en historie van jeugdige en ouders
- + We bekijken altijd wie steunend is in het **netwerk** van de jeugdige, ouder en gezin
- + We maken een gezamenlijke koers en perspectief als de vraag, de context en de patronen duidelijk zijn. De focus van onze **werkhouding** is altijd **welzijn en rust** voor iedereen
- + We **doorbreken** met onze hulpinzet disfunctionele patronen en **versterken** gezonde patronen bij jeugdige, ouder en gezin
- + We zorgen voor duidelijkheid wie de regierol heeft en welke taken bij **regievoering** horen. De **regiehouder** ziet toe op de koers, rust en overzicht
- + We houden (ook bij crisis) **koers**, blijven rustig en handelen niet per se. Het kan zijn dat aandachtig niets doen (ook in een crisissituatie) werkzaam is
- + We zijn ons altijd bewust dat een interventie een marginaal effect heeft en ook schade met zich mee kan brengen. We kijken of onze inzet te **rechtvaardigen** is
- + We volgen (aansluiten) en leiden (richting geven) als netwerk **tegelijkertijd**, ongeacht vrijwillig of gedwongen kader

... in onze samenwerking?

- + We kennen elkaar als **professionals** en weten van elkaar wie we zijn en wat we doen
- + We **helpen** elkaar door het delen van informatie en het delen van kennis
- + We spreken met elkaar af wie de **regierol** heeft
- + We spreken ons **eerlijk** uit naar elkaar, ook als het schuurt
- + We zijn een **netwerk** gericht op **samenwerking**
- + We zorgen goed voor onszelf en voor de ander
- + We betrekken **ervaringsdeskundigheid** als dat bijdraagt
- + We werken samen op een manier die rust en welzijn geeft: we gebruiken **ontschuldigde taal**, we geven vertrouwen aan elkaar, we spreken ons uit ('ik-boodschap') en we hebben oog voor elkaar
- + We vormen vanaf de start van een vraag een **team** met en rondom een jeugdige, ouders en het gezin. We betrekken altijd het onderwijs
- + We stellen onszelf regelmatig de vragen: **Doen we nog het goede?** en **Hoe doen we het met elkaar?**

Verbeteren van instroom, doorstroom en uitstroom is in opdracht van:

**Regio
Gooi en Vechtstreek**

Meer weten of vragen? Neem dan contact op met **Rik Post**, r.post@regiogv.nl en/of **Wendy van Neer**, w.vanneer@regiogv.nl

Aanleiding

- Regio Gooi- en Vechtstreek en de grondhouding (IDU)
- Implementatie expertise netwerk Jeugdzorg (UvA)
- Conferentie 17 oktober 2024
- Bevorderende en belemmerende factoren voor implementatie van de grondhouding bij de gemeenten en zorgorganisaties

Methoden

- Gebruik van de MIDI (Fleuren et al., 2014) als instrument om determinanten langs te lopen;
- Semi-gestructureerde interviews (1u)
- Aantal deelnemers: 27 geïnterviewden (28 april tot 23 mei)
- Interviews gecodeerd en geanalyseerd

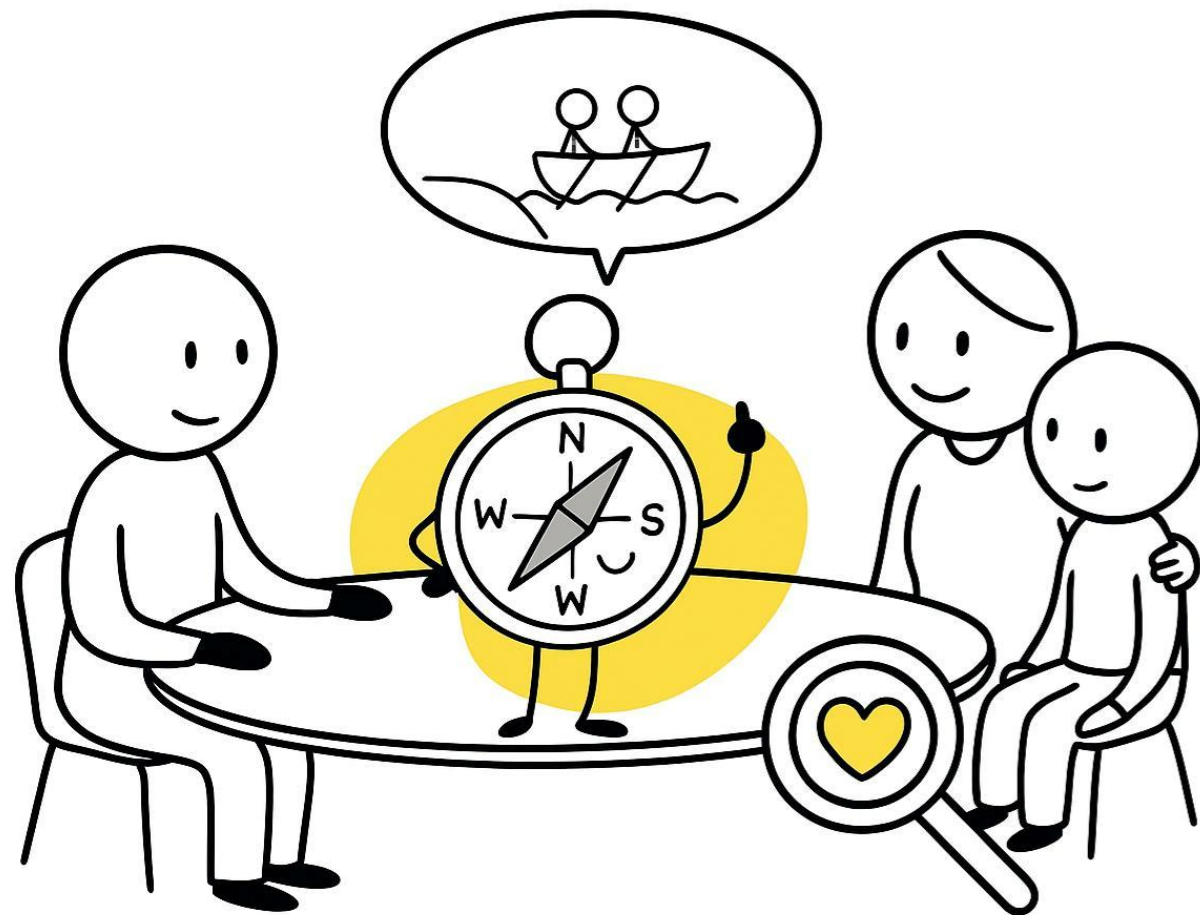
Methoden

Tabel 1.

Aantal interviews per discipline en type organisatie

Organisatietype	Discipline	Aantal geïnterviewden
Gemeentelijke toegangspoorten	Jeugdconsulenten	10
	Kwaliteitsmedewerkers	2
	Gedragswetenschappers	1
	Manager	3 (1 binnen gedw.)
Gespecialiseerde jeugdhulp-organisaties	Medewerkers centraal aanmeldpunt	1
	Hulpverleners	3
	Accountmedewerker	1
	Managers	6
Totaal		27

Resultaten Gemeenten

Determinanten van de implementatie van de innovatie

- Onderdelen van de grondhouding worden herkend
- Meerwaarde van het werken vanuit de grondhouding wordt ingezien
- Grondhouding is geschikt voor de de jeugdigen, ouders/opvoeders
- De uitwerking van de grondhouding biedt voldoende informatie om er goed mee te werken
 - blijft heel interpretabel en de vraag is of dat erg is.
- Mogelijk missende onderdelen:
 - Het zorgvuldig omgaan met informatie
 - Meerzijdige partijdigheid

Nodig om werkzaamheden
als jeugdconsulent te
verrichten

Hoe ver gaat de oprechte
interesse en verbinding
voor de kort betrokken
jeugdconsulenten?

Respondenten verwachten
dat de zorgaanbieders veel
meer verbinding zullen
hebben met de gezinnen.

1.

**We werken vanuit oprechte interesse in de jeugdigen, ouders/opvoeders
en we gaan de verbinding aan.**

Dit is belangrijk, omdat ieder mens gehoord en gezien wil worden en we recht willen doen aan de
behoefte en vraag van een ieder.

1

Gezinnen willen regelmatig dat de jeugdconsulent de regie en sturing deels of volledig overneemt

2

Hoe gaat dat wanneer de veiligheid in het geding is?

3

"Misschien willen, zijn wij soms wel te snel. Want je zit natuurlijk wel met een stukje geld, weet je en je wil doelen behalen."

2.

We laten het gezin sturing geven aan het eigen leven, de regie van het perspectief ligt bij de jeugdigen, ouders/opvoeders, ook al betekent dit dat het iets langzamer, anders of sneller gaat.

Dit is belangrijk, omdat ouders primair verantwoordelijk zijn en blijven voor de verzorging en opvoeding van hun kinderen. Om hierin een duurzame ontwikkeling te kunnen maken, moeten mensen hun autonomie, verbondenheid en hun competentie ervaren in relatie tot de ander.

De leefwereld van de jeugdigen, ouders/opvoeders sluiten niet altijd aan bij de visie van de jeugdconsulent of de uitkomsten van het onderzoek van de jeugdconsulent.

Hoe doe je dat bijvoorbeeld bij jongeren in het criminele circuit die behoefte hebben aan een buddycoach, maar daardoor ook meer in contact kunnen komen met andere jongeren in het criminele circuit?

Hoe gaat dat wanneer de veiligheid in het geding is?

De leefwereld is een containerbegrip dat over alles kan gaan.

Alle respondenten zijn het eens met de gedachte dat jeugdigen thuis opgroeien.

3.

We zetten alleen ondersteuning in als het aansluit bij de leefwereld van de jeugdigen, ouders/opvoeders. We handelen hierbij altijd vanuit de gedachte dat jeugdigen thuis opgroeien.

Dit is belangrijk, omdat we op deze manier inzetten op de kern van een ondersteuningsvraag van een jeugdigen, ouder/opvoeder en omdat we weten dat niet thuis opgroeien veel schade aanricht.

In hoeverre ben je gelijkwaardig als jeugdconsulent?

De mate van expertise verschilt per gezin.

"En nogmaals de expertise bij ons. Die is er in die zin, want daar ben je voor opgeleid of daarvoor word je ingewerkt, noem maar op. Ja, expertise is er niet altijd bij ouders en zeker niet wanneer ze onder stress staan."

4.

We werken gelijkwaardig samen met het gezin en de betrokkenen en benutten elkaars expertise.

Dit is belangrijk, omdat we alleen met elkaar het brede beeld kunnen maken. Vanuit deze samenhang zorgen we voor een eenduidige koers.

Determinanten van de gebruiker

Tijdens de wervingsmail en interviews zagen de meeste mensen de grondhouding voor het eerst

Wat is het doel van de grondhouding en hoe toepassen?

Verantwoordelijkheid

Samenwerking met zorgaanbieders

- Grootste gedeelte gaat goed
- Belemmeringen
- 1. Er worden weinig tot geen afspraken maken over wie welke zaken oppakt.
- "Dat gaat nog wel eens mis dat er dan bepaalde verwachtingen over en weer zijn"
- 2. Onduidelijkheid over de wachtlijsten en de werkzaamheden van de jeugdconsulent
- 3. Kennis over het voorveld mist

Determinanten van de organisatie

- Hoge werkdruk
- Bevorderende veranderingen
 - Gedragswetenschappers
 - Triageren aan de voorkant
- Onrust binnen team jeugd
- Veel bestaande werkwijzen, trainingen en tools die overlappen met onderdelen vanuit de grondhouding

Belastbaarheidsonderzoek	De beroepscode
'Goed onderzoek doen'	SKJ-(her)registratie
Richtlijn Samen Beslissen	Casuïstiek besprekingen (gezamenlijk en individueel)
Richtlijnen Jeugdhulp	<u>Zorgmarkt</u>
Eigen Kracht Centrale	Huisbezoeken met twee jeugdprofessionals
JIM-methodiek	Regieladder
Algemene Wet Bestuursrecht	Eigen verordening met nadere regels en de beleidsregels
Basishulp Kansrijk Opgroeien	

Determinanten van de organisatie

- Hoge werkdruk
- Bevorderende veranderingen
 - Gedragswetenschappers
 - Triageren aan de voorkant
- Onrust binnen team jeugd
- Veel bestaande werkwijzen, trainingen en tools die overlappen met onderdelen vanuit de grondhouding
- Geen coaching of training
- Wensen voor training en coaching

Wensen training

1. Hoe kan je het netwerk beter uitvragen, activeren en inzetten? (2 respondenten)

2. Hoe ga je als jeugdconsulent in gesprek met het (jonge) kind zonder dat dit belastend is voor het kind? (4 respondenten)

3. Wanneer kan een casus naar het voorveld? (3 respondenten)

4. Wat is de inhoud van de grondhouding: wat zegt dit nu en wat hebben we daarin nodig? (6 respondenten)

5. Wanneer en hoe kan je hulp afbouwen (ook voor zorgaanbieders)? (2 respondenten)

6. Hoe kan je kritisch kijken naar de hulpvragen van gezinnen en inschatten wat daadwerkelijk nodig is? (2 respondenten)

Verbeterpunten

1. Het verbeteren van het plan van aanpak van de jeugdconsulenten adhv de grondhouding (Respondent 12).

2. De Sociale Kaart maken en het Digitaal Leef Plein (DLP) optimaliseren (3 respondenten).

3. Het ophalen van tekorten bij de jeugdconsulenten (Respondent 11).

Determinanten van de sociaal- politieke omgeving

De wisseling van
wethouders

Het belang van
goed personeel
vinden en houden

Het zorgsysteem
is ingewikkeld
ingericht

Verschillende
werkwijzen van de
drie gemeenten

Rol van de
jeugdconsulent

Vertrouwen in de
projecten van de
regio

- Procedurele helderheid & Compleetheid
- Formulering grondhouding over het algemeen voldoende
- Ambitieuze voor sommige situaties
- Per element verschillen
- 1. Werken vanuit oprechte interesse
- Duidelijk voor alle respondenten
- 2. Regie geven aan cliënt en diens systeem
- Formulering kan anders
- 'Waar mogelijk'
- 3. Aansluiten bij de leefwereld
- Belangrijk
- Het werkt (anders niet)
- 4. Elkaars expertise benutten (gelijkwaardigheid)
- Per respondent en casus verschillend in hoeverre dit mogelijk is
- Ook: Praktische vertaalslag nodig i.p.v. enkel een visie

Resultaten
Zorgaanbieders

Determinanten
m.b.t. innovatie

Resultaten Zorgaanbieders

- Congruentie met huidige werkwijze & Complexiteit
- Vanzelfsprekend
- Zoveel mogelijk
- Ook (of m.n.) vanuit persoonlijke drijfveren
- Complex bij onveiligheid

Resultaten Zorgaanbieders

- Relevantie & Tevredenheid Client
- Grondhouding passend bij meeste cliënten
- Afhankelijk van problematiek en gezinssituatie
- Bij complexe problematiek lastig volledige regie cliënt
- Professionals proberen gezin toch te betrekken
- Cliënten voelen zich dan gehoord en gesteund

Determinanten m.b.t. de gebruiker

- Taakopvatting
- Meeste respondenten
- Grote verantwoordelijkheid
- Serieus
- Sommige intrinsiek gemotiveerd, vanuit eigen persoonlijkheid
- Werken volgens grondhouding “spreekt voor zich”

Resultaten Zorgaanbieders

Persoonlijk voordeel/nadeel

- Relatief positief beeld samenwerking binnen en tussen organisaties met kanttekeningen
- Collega's bij andere organisaties werken grotendeels volgens de grondhouding
- Verbeterpunten bij complexe casuïstiek
- Wens: meer overleg tussen zorgaanbieders en gemeenten
- Probleem: 'losse eilandjes', gebrek aan overzicht hulpaanbod
- Gemeentelijke beslissingen soms belemmerend voor zorgaanbieder (beschikkingen)

Resultaten Zorgaanbieders

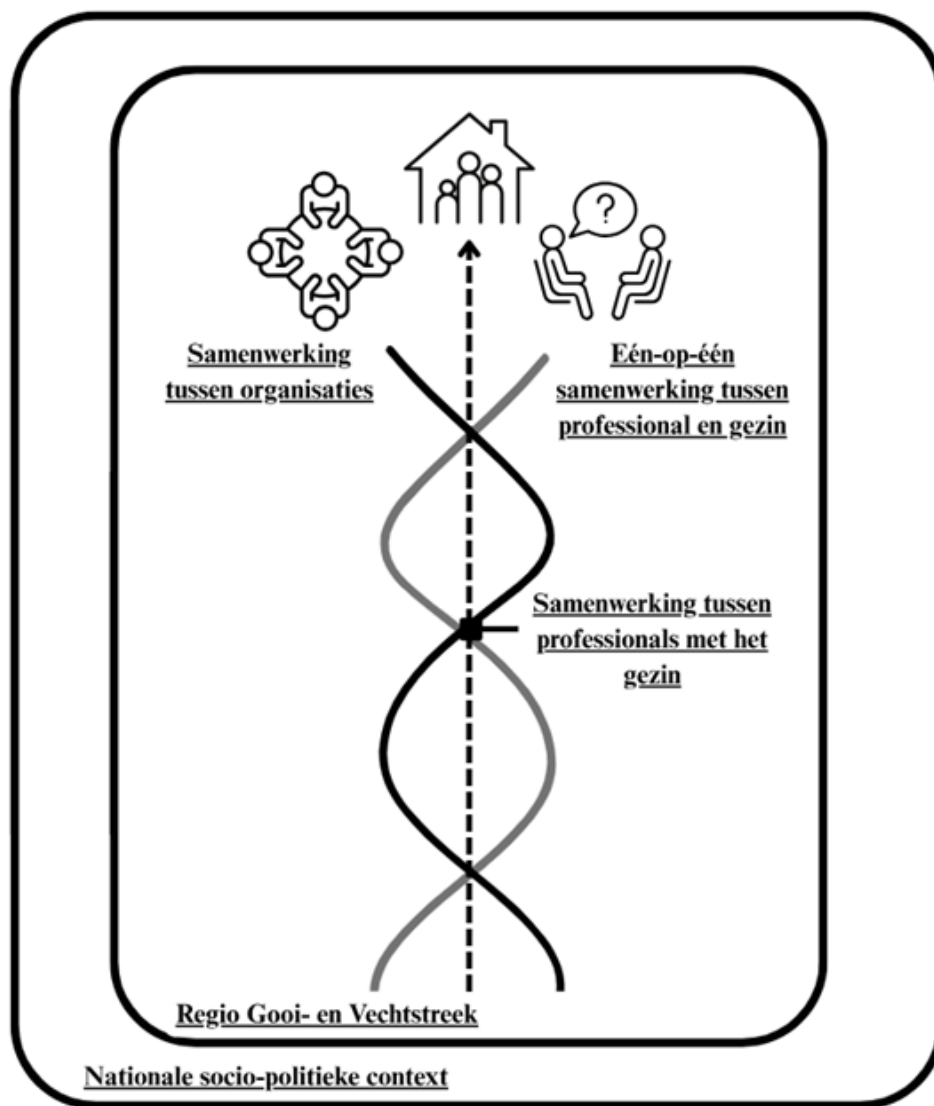
- Uitkomstverwachting
- Onzekerheid over effect grondhouding op wachtlijsten
- Verwachting: betere door- en instroom door eenduidige aanpak
- Kritische geluiden: sceptisch over daadwerkelijke impact
- Belemmering: onvoldoende duidelijkheid over link grondhouding & resultaten
- Positief: betere hulp op juiste moment voor gezinnen

Resultaten Zorgaanbieders

- Sociale steun
- Ruimte voor overleg, intervisie, supervisie binnen organisaties
- Samenwerking als belangrijke factor voor steun
- Steun vanuit organisatie
- Zorgaanbieders: teveel projecten vanuit de regio, ervaren als belasting
- Wisselende mate van regionale ondersteuning
- Terugkoppeling

Determinanten m.b.t de organisatie en Sociaal- Politieke factoren

- Contextuele invloeden
- Tijdgebrek en financiële middelen als grote belemmeringen
- Capaciteit en personeelwisselingen belemmeren implementatie
- Positieve ontwikkelingen: betere samenwerking, direct contact casussen
- Wet- en regelgeving: bezuinigingen, stelselwijziging 2015
- Administratieve lasten
- Recht op zorg verdwenen

Resultaten Samenwerking tussen zorgaanbieders en gemeenten

Gebrek aan samenwerking tussen organisaties;
gericht op implementatie en regio brede praktische afspraken

Samenwerking op maat met gezinnen,
tussen professionals

1. Praktische samenwerking tussen organisaties

- 23/27 geïnterviewden: **gebrek aan kennismaking > ondermijnt onderling vertrouwen**
 - > terughoudendheid om aan te spreken op grondhouding (angst dat dit verwijtend overkomt)
 - Conflicten ontstaan door onduidelijk van elkaars taken, wetten en regelgeving, wantrouwen voor elkaars professionele analyses en onderzoek
 - “Daarin denk ik dat het ook voor ouders en het gezin beter zou zijn als ... betrokken hulpverlening misschien eerst goed met elkaar samenwerkt voordat het naar gezin gaat. Ook om discussies aan tafel te voorkomen.”*
 - ! Mogelijks schadelijk effect op samenwerking indien gebrek aan duidelijkheid over doel van de grondhouding

Subthema 1: Onderling vertrouwen als Basis voor Samenwerking tussen Organisaties vanuit de Gezamenlijke Grondhouding

	Belemmerend	Bevorderend
Professionele factoren	▪ Terughoudende houding ▪ Ervaren tijdsdruk ▪ Personeelsloop ▪ Angst voor professionele en financiële gevolgen ▪ Rigiditeit; strikt houden aan eigen beleid en regelgeving	▪ Open houding: meedenken, flexibiliteit en oprechtheid
Organisatie factoren	▪ Onduidelijkheid over elkaars randvoorwaarden, taken en rollen ▪ Verschillende aanpak en randvoorwaarden bij complexe casussen ▪ Verschillen in organisatorisch beleid	▪ Vaste contactpersonen ▪ Heldere taakverdeling ▪ Gezamenlijke doelen ▪ Participatie aan formele en informele bijeenkomsten
Regionale factoren	▪ Gebrek aan overzicht van alle partners binnen de regio ▪ Gebrekkige implementatie en onduidelijk doel en rol van de gezamenlijke grondhouding	▪ Organiseren van regionale formele en informele bijeenkomsten
Nationale factoren	▪ Verschillen in wet- en regelgeving	

1. Praktische samenwerking tussen organisaties

- 18/27 geïnterviewden: **gebrek aan duidelijke, praktische vertaling** van de gezamenlijke grondhouding binnen het implementatieproces
 - **Wisselende motivatie** om mee te doen aan regionale projecten o.w.v. voorgaande ervaringen
 - grondhouding als ... *"iets van de regio"* i.p.v. *"... als gedeelde visie"*
 - Taakgericht project i.p.v. intrinsieke motivatie
 - Top-down i.p.v. bottom-up (oog voor lokale behoeften)
 - Nood aan meer erkenning; iedereen wilt en probeert het, "doen dit al jaren"
 - Nood aan duidelijkheid over het huidige plan en vervolgstappen: zowel hele project als eenmalige sessies --> ook al verbetering merkbaar in huidige project!

1. Praktische samenwerking tussen organisaties

- 18/27 geïnterviewden: **gebrek aan duidelijke, praktische vertaling** van de gezamenlijke grondhouding binnen het implementatieproces
 - Nood aan meer **gezamenlijke planning, taakverdeling en concrete afspraken**
 - Nood aan gezamenlijke behoefte-inventarisatie, eenduidige aanpak en heldere rol- en taakverdeling, vooral bij complexe casussen en spanningen of misinterpretaties in de samenwerking --> gezamenlijke praktische reflectiemomenten, naast creatieve sessies
 - Winst in tijd op lange termijn, vooral bij complexe casussen
 - *“Stel dit is de casus, hoe pak jij dit aan? Zeggen we hetzelfde en doen we hetzelfde?”*

1. Praktische samenwerking tussen organisaties

- 18/27 geïnterviewden: **gebrek aan duidelijke, praktische vertaling** van de gezamenlijke grondhouding binnen het implementatieproces
 - Van plannen naar praktijk: nood aan **continue monitoring, terugkoppeling en aanpassing**
 - Gelijktijdige pilots binnen verschillende organisaties nodig, kleine stappen zetten en evalueren
 - Gebrek aan directe terugkoppeling na sessies werkt demotiverend --> top-down gevoel
 - Structureel inbedden van reflectiemomenten tussen organisaties

Subthema 2: Praktische vertaling van de gezamenlijke grondhouding binnen het implementatieproces

	Belemmerend	Bevorderend
Professionele factoren	▪ Wisselende motivatie voor participatie aan regionale projecten ▪ Wantrouwen richting regio en andere professionals; top-down perceptie van regio ▪ Negatieve ervaring met regionale projecten ▪ Perceptie gezamenlijke grondhouding als “iets van de regio” ▪ Ervaring van tijdsdruk ▪ Personeelsverloop	▪ Lerende en reflectieve houding ▪ Erkenning van de regio als lerende en groeiende partner ▪ Vertraging bij de start gezien als investering in samenwerking
Organisatie factoren	▪ Versnippering in taal, aanpak en projecten ▪ Gebrek gedeelde verantwoordelijkheid	▪ Grondhouding sluit aan bij bestaande werkwijzen ▪ Eenduidige taakverdeling en aanpak, vooral bij complexe casussen
Regionale factoren	▪ Taakgerichte, sturende houding van regio ▪ Personeelswisselingen ▪ Onregelmatige en gebrekkige communicatie ▪ Gebrek aan structurele inbedding en monitoring	▪ Intrinsiek gemotiveerd, naast taak ▪ Duidelijke voorvechter ▪ Duidelijk communiceren van doel en plan ▪ Regelmatige terugkoppeling via meerdere kanalen ▪ Oog voor lokale behoeften, visies en bestaande project, leren van elkaar stimuleren ▪ Stapsgewijze en zorgvuldige implementatie ▪ Gefaseerde, zorgvuldige implementatie ▪ Betrekken van alle partners, simultaan ▪ Naast creatieve, ook structureel ingebedde praktische en reflectieve bijeenkomsten ▪ Blijvende monitoring op lange termijn

2. Samenwerking op maat met gezinnen

➤ Gezinssituaties die het vertrouwens- en werkrelatie beïnvloeden tussen professionals

➤ Spanning tussen **onveiligheid** en durven vertragen (18 van de 27 geïnterviewden)

- Crisissituaties: gemeenten gezien als sneller op ingrijpen vs. Jeugdhulporganisaties meer op vertragen en nabijheid --> misverstanden over elkaars intenties --> minder vertrouwen en samenwerking met elkaar en gezinnen
- Gemeenten ervaren te weinig erkenning; wettelijke regie & druk van SKJ, VT en jeugdbescherming, ouders en kinderen dringen soms ook aan op UHP
- Gemeenten zien vertragen ook steeds meer als bewuste aanpak voor duurzame hulp
- Nood om meer praktische afspraken met elkaar te maken!

"Je moet met elkaar durven verdragen dat een kind in een niet-ideale thuissituatie opgroeit. Want soms is dat nog altijd beter dan een residentiële voorziening, die ik zelf als veel onveiliger en schadelijker zie."

2. Samenwerking op maat met gezinnen

➤ Gezinssituaties die het vertrouwens- en werkrelatie beïnvloeden tussen professionals

- **Botsende verwachtingen** tussen ouders en professionals: hulp als "oplossingsmachine" (21 van de 27 geïnterviewden)
- **Andere ouderfactoren**: complexe scheidingen (11 vd. 27); verstandelijke beperking (8 vd. 27); verslavingsproblematiek (5 vd. 27); armoede, psychische kwetsbaarheid en taalbarrières
- **Kindfactoren**: uitdagingen bij normale ontwikkelingsfasen (8 vd. 27), gedragsstoornissen, autisme, persoonlijkheidsproblemen en eetstoornis

2. Samenwerking op maat met gezinnen

1. De rol van de gezamenlijk grondhouding binnen de samenwerking

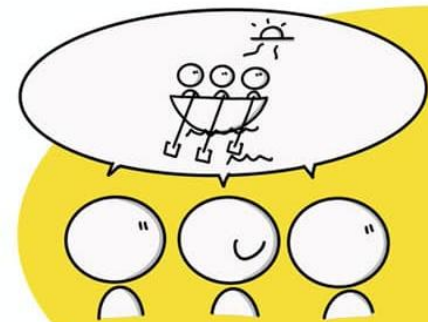
Expliciet formuleren van het doel van de grondhouding blijkt waardevol!

"Iedereen zal denk ik zeggen: 'Ja, dit doe ik.' En toch zitten we met z'n allen in een situatie waarvan ik denk 'maar zo werkt het niet.'"

Grondhouding potentieel gezien als ...

1. **Vertrekpunt** en **houvast** voor de koers
2. **Reflectietool**
3. **Flexibel kompas**

2. Samenwerking op maat met gezinnen

De rol van de gezamenlijk grondhouding binnen de samenwerking

Vertrekpunt en **houvast** voor de koers

- Cliënten zouden zich vanaf de toegang gehoord voelen + hulpvragen worden duidelijker vanaf toegang --> inzetten van passendere hulp
- Grondhouding eventueel in plan van aanpak bij de gemeente --> betere transparantie en afspraken
- Gezamenlijke houvast bij complexe casuïstiek (bv. MDO's); elkaar durven aanspreken op grondhouding bij afwijking van koers

2. Samenwerking op maat met gezinnen

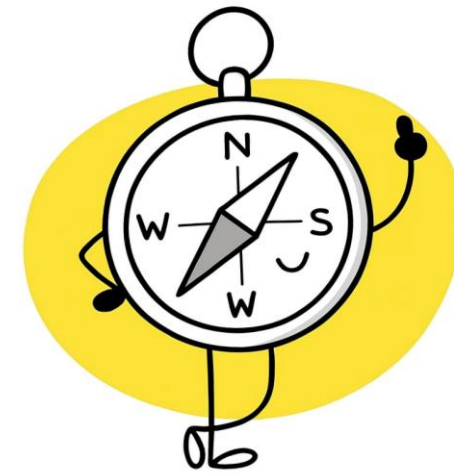

De rol van de gezamenlijk grondhouding binnen de samenwerking

Reflectietool

- Structureel inbedden van reflectie bij in-, door- en uitstroom
- Vooral waardevol bij complexe casuïstiek: *"Hebben we geluisterd, het tempo gerespecteerd, het juiste aanbod gedaan?"*
- *"Misschien moeten we wel ieder half jaar de grondhouding pakken en daar een aantal sessies met elkaar hebben in gezamenlijkheid naar aanleiding van voorbeelden of van casuïstiek. Ja, van: 'wat hadden we dan anders kunnen doen?'"*

2. Samenwerking op maat met gezinnen

De rol van de gezamenlijk grondhouding binnen de samenwerking

Flexibel kompas (geen rigide kader!)

- Aanpak aanpassen aan complexiteit; zowel bij gemeenten als aanbieders
- Bv. Gemeenten: tijdsbesteding per gezin, mate van flexibel en hoeveelheid van contact (op de bank thuis of op kantoor afspreken, telefonisch, Watsapp-contact), mate van regie aan gezin, warmte van overdracht, mate van betrokkenheid tijdens wachttijden, frequentie van MDO's

„Hoe kunnen we daar goed samenwerken en flexibel in zijn?... Dat zit hem in die grondhouding. Ook vanuit jezelf, soms ... iets meer of iets minder kunnen doen dan wat eigenlijk bij jou hoort ...om in deze situatie echt op maat aan te kunnen sluiten.”

Subthema 1: Invloed van gezinssituaties op vertrouwens- en werkrelaties

Subthema 2: De Rol van de Gezamenlijke Grondhouding

	Belemmerend	Bevorderend
Klinische factoren	▪ Onveilige gezinssituaties ▪ Botsende verwachtingen van ouders ▪ Complexe scheidingen ▪ Andere ouderproblematiek (cognitief, psychisch, financieel, verslaving) ▪ Beperkte draagkracht gezin ▪ Kind problematieken: gedrags- en ontwikkelingsproblematiek bij kinderen (autisme, eetstoornis, persoonlijkheid) ▪ Ontwikkelingsfase kind/gezin ▪ Juridisering en formele communicatie ▪ Onervaren of handelingsverlegen professionals ▪ Versnellen uit angst voor financiële/professionele gevolgen ▪ Geen toestemming van gezin voor gegevensuitwisseling	▪ Brede integrale analyse (gezinsdynamiek, emoties, systeem) ▪ Nabijheid & vertrouwen creëren via flexibele, passende communicatie ▪ Wederzijdse erkenning professional en gezinnen ▪ Respectvol toelichten van professionele visie en grenzen al vanaf de toegang ▪ Grondhouding als vertrekpunt bij gemeentelijke toegang ▪ Grondhouding flexibel inzetten afhankelijk van complexiteit (mate van tijd per gezin, communicatie, verbinding, ouderregie, warmte van overdracht, betrokkenheid gedurende wachttijd, frequentie van overleg) ▪ Prioriteren binnen een duidelijke hulpvraag

Organisatorische factoren

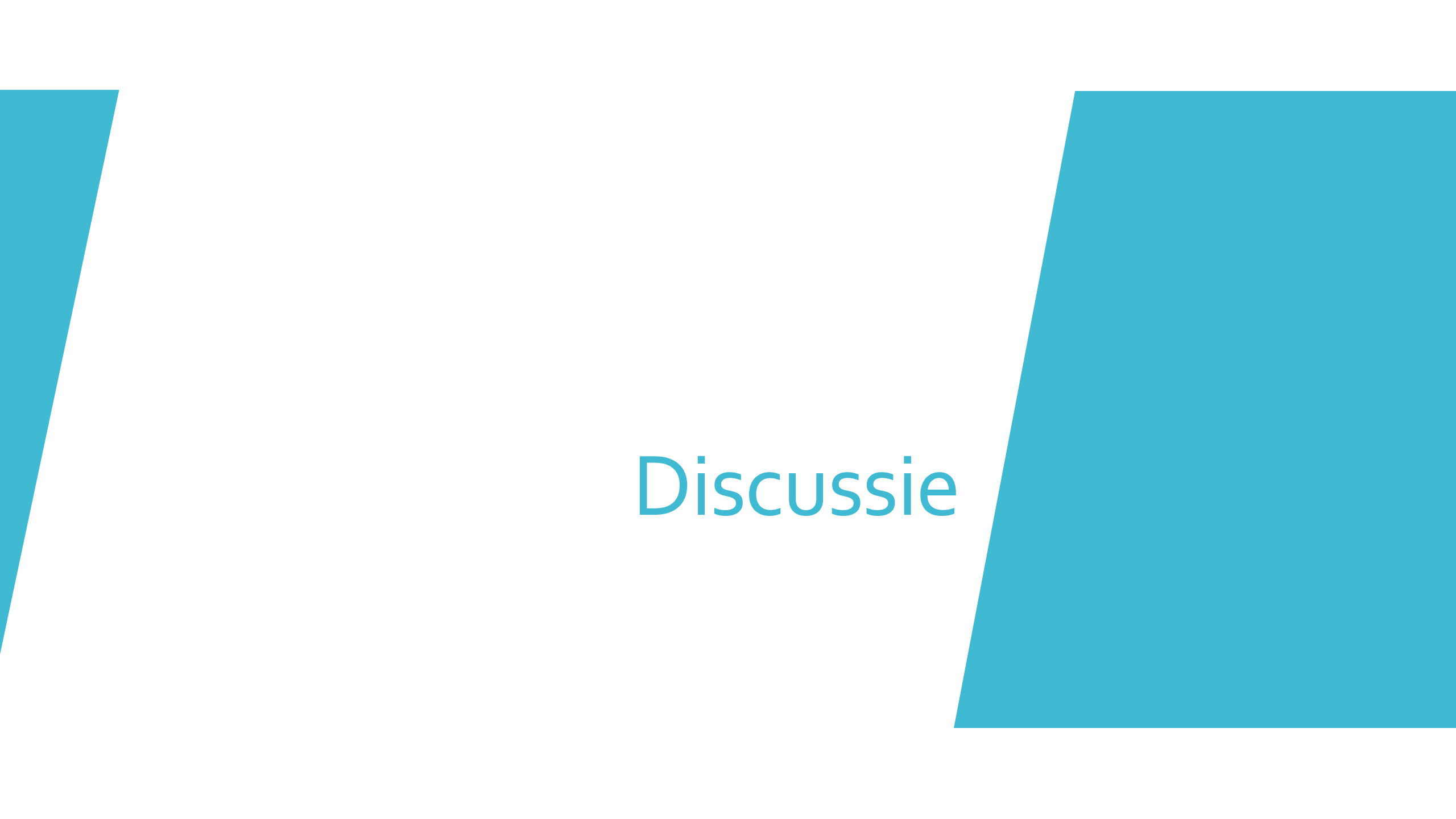
- Rigide houding t.a.v. eigen wetten, beleid, rol en taakverdeling
- Onduidelijkheid en misverstanden over elkaars intenties, rollen, verantwoordelijkheden en juridische kaders (complexe casussen)
- Gebrek aan ervaren wederzijdse erkenning
- Versnippering in beleid, taakverdeling en gebrek aan overzicht tussen partners over de regio
- Ervaren tijd- en prestatiedruk (wachttijden, financiële druk)
- Angst voor aansprakelijkheid, tuchtrecht of onenigheid bij jeugdbeschermingsinstanties
- Perceptie van vertragen als bewuste, verantwoordelijke aanpak voor duurzamere hulp
- Houding van gedeelde verantwoordelijkheid
- Met elkaar durven verdragen van niet-ideale hulpuitskomsten
- Elkaar kritisch bevragen op de grondhouding, reflecteren en praktische afspraken maken hieromtrent
- Ondersteuning door managers en gedragswetenschappers
- Informatie-uitwisseling zo effectief mogelijk tot stand brengen binnen de wettelijke kaders
- Inbedding grondhouding in bestaande tools en overlegstructuren (bv. plan van aanpak en MDO's)
- Grondhouding zien als houvast met eenduidige taal met elkaar en met het gezin
- Grondhouding flexibel inzetten afhankelijk van casus: frequentie van MDO's, rol- en taakverdeling in bijeenkomsten, vroege triage bij gemeenten en hulpverlening

Regionale factoren

- Trainingen organiseren voor gesprekstechnieken met complexe gezinssituaties en met andere professionals o.b.v. de gezamenlijke grondhouding

Nationale factoren

- Maatschappelijke trend: uithuisplaatsingen en hulp als "oplossingsmachine"
- Verschillende wetten, financiële kaders, privacyregels en tuchtnormen

The slide features two large teal geometric shapes. On the left, a teal triangle points towards the center. On the right, a teal trapezoid is positioned, also pointing towards the center. The word "Discussie" is centered between these two shapes.

Discussie

Werkbare componenten

1. **Onderling vertrouwen tussen professionals over organisaties** en kennis wordt belemmerd door onduidelijkheid en gebrek aan elkaars formele kaders (Kuitenbrouwer en Teisman, 2025)
2. **Vertrouwen in de regio als uitvoerder van de implementatie** wordt bevorderd door meer inzet op bereik, adoptie, implementatie en borging (RE-AIM; Glasgow et al., 1999, 2019)
3. **Praktische vertaling van de grondhouding in de samenwerking tussen organisaties** wordt bevorderd door duidelijke doelen van de grondhouding en afspraken (Valentijn et al., 2013)
4. Gezamenlijke grondhouding **als vertrekpunt en houvast** voor de koers (Kuitenbrouwer en Teisman, 2025)
5. Gezamenlijke grondhouding als **reflectietool** (Kuitenbrouwer en Teisman, 2025)
6. Gezamenlijke grondhouding als **flexibel kompas** (Kuitenbrouwer en Teisman, 2025)

- **Investeer in vertrouwen tussen organisaties en met de regio** door een open, gelijkwaardige werkcultuur te stimuleren waarin ruimte is voor elkaars noden, perspectieven en kaders.
 - Doel verduidelijken van de grondhouding: uitleggen hoe grondhouding bijdraagt aan verkorten wachtlijsten en stroom
 - Meer structurele formele én informele ontmoetingen
 - Toegankelijk overzicht in het volledige zorgaanbod (incl. het voorveld en kleinere aanbieders)
- **Zorg voor vaste contactpersonen en voorvechters** binnen de regio en organisaties die de gezamenlijke grondhouding uitdragen, borging bieden en als aanspreekpunt fungeren
- **Stimuleer een lerende praktijk** door het uitwisselen van werkwijzen, tools en voorbeelden die passen bij de gezamenlijke grondhouding.
- **Stabiliteit binnen de teams** wordt gecreëerd voordat de grondhouding wordt geïmplementeerd.

IMPLEMENTATIE

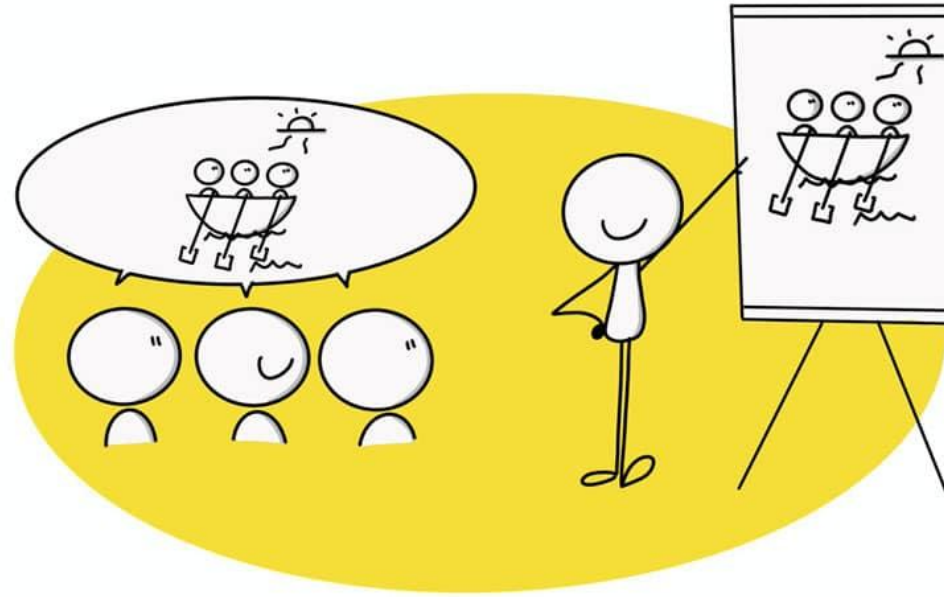
- **Ontwikkel en evalueer samen praktische handvatten** die de gezamenlijke grondhouding vertalen naar de praktijk. Train en coach professionals in het gebruik ervan.
- **Faciliteer structureel overleg tussen professionals** waarin casussen en samenwerking worden besproken en misverstanden over rollen en kaders worden opgehelderd.
- **Zorg voor regelmatige en duidelijke terugkoppeling over plan, doelen en voortgang** via diverse kanalen. Laat professionals snel zien wat er met hun bijdrage gebeurt.

BORGING

- **Zorg voor structurele borging en ondersteuning** van de gezamenlijke grondhouding op lange termijn via vaste structuren, aanspreekpunten, blijvende kennisdeling en monitoring

Aanbevelingen professionals

- Minder ervaren professionals hebben baat bij **training in gespreksvaardigheden** en een **coachende werkcultuur** gericht op samenwerking en reflectie.
- **Managers en gedragswetenschappers spelen hierbij een sleutelrol door ruimte te bieden** voor vertraging en ondersteuning bij complexiteit.
- **Stimuleer deelname aan bijeenkomsten met andere organisaties** om kennismaking te bevorderen, elkaars werkwijzen en kaders beter te begrijpen en zo de samenwerking te versterken.
- Gebruik de gezamenlijke grondhouding om **eenduidig te starten, koers te houden, kritisch samen te reflecteren en als flexibel kompas**. Maak afspraken hier rond om conflicten te vermijden.

Bedankt!